

Åsmund Dimmen og Grethe Hovland

**Mellom nasjonal høgskolepolitikk
og regionale kompetansebehov**

En evaluering av de desentraliserte høgskolestudiene
på Kongsvinger og i Kristiansund

NIFU skriftserie nr. 11/98

NIFU - Norsk institutt for studier
av forskning og utdanning
Hegdehaugsveien 31
0352 Oslo

ISSN 0808-4572

Forord

Evalueringen av desentraliserte høyskolestudier i Kristiansund og Kongsvinger er gjennomført på oppdrag fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

Evalueringen har lagt to sett av kriterier til grunn: forutsetninger og prinsipper ved høyskolepolitikken utformet på begynnelsen av 90-tallet og nyere politiske signaler om økt satsing på etter- og videreutdanning med tilpasning til regionale behov.

Åsmund Dimmen har skrevet kapitlene 1-2, 5-8 og Grethe Hovland kapitlene 3-4. Bjørn Stensaker har vært prosjektleder

Vi takker alle informanter og medhjelpere – både de som har deltatt i intervjuene og de som har frambrakt den skriftlige dokumentasjonen og det statistiske materialet.

Oslo, august 1998

Petter Aasen
Direktør

Per Olaf Aamodt
Seksjonsleder

Innholdsfortegnelse

Tabelloversikt	7
Sammendrag	9
1 Problemstillinger og datagrunnlag	14
1.1 Innledning	14
1.2 Avgrensning av mandatet	15
1.3 Datagrunnlag	16
1.4 Rapportens oppbygning	17
2 Kongsvinger-/Kristiansundmodellen	19
3 Søkning, studentprofil og studiegjennomføring	23
3.1 Desentraliserte studier på Kongsvinger	23
3.1.1 Måltall for de ulike studiene	23
3.1.2 Søkning og opptak	25
3.1.3 Studentsammensetningen	27
3.1.4 Studiegjennomføring	30
3.2 Desentraliserte studier i Kristiansund	31
3.2.1 Måltall	32
3.2.2 Søkning og opptak	33
3.2.3 Studentsammensetningen	35
3.2.4 Studiegjennomføring	37
3.3 Oppsummering og drøfting av resultatene	38
4 Rekruttering og kompetansenivå i regionene	41
4.1 Befolkningens utdanningsnivå i de to regionene	43
4.1.1 Utdanningsnivået blant arbeidstakere i Hedmark og Møre og Romsdal	44
4.1.2 Utdanningsnivå i befolkningen i Glåmdalen og på Nordmøre	45
4.2 Rekrutteringen til høyere utdanning blant de nye kullene fra videregående skole i de to regionene i 1984 og 1994	46
4.2.1 Overgangen til høyere utdanning i 1984	47
4.2.2 Overgangen til høyere utdanning i 1994	48
4.2.3 Overgangen til høyere utdanning for menn og kvinner	49
4.3 Hvordan har den regionale rekrutteringen til de desentraliserte tilbudene i Kongsvinger og Kristiansund vært?	50
4.4 Bli de utdannede fra de desentraliserte studiene boende i regionen?	52
4.5 Oppsummering	54
5 Faglige ressurser og infrastruktur	56
5.1 Undervisning og veiledning	56
5.2 Praksis	57

5.3	Lokaler.....	58
5.4	IT- og bibliotek tjenester.....	59
5.5	Administrative tjenester.....	60
5.6	Studentvelferd.....	61
6	Organisering og ledelse av studietilbudene.....	63
6.1	Nasjonal høyskolepolitikk – regional næringsutvikling.....	63
6.2	Heltidsutdanning - deltidsutdanning.....	68
6.3	Beslutningsprosess: departement - høyskole.....	71
6.4	Kostnader og effektivitet - fordelingspolitikk.....	74
6.5	Regional rekruttering – fordeling av utdanning.....	76
6.6	Finansiering: statsbevilgning - marked.....	78
6.7	Intern konkurranse – rekruttering av studenter.....	81
7	Endringer i høyskolepolitikken: regional utvikling og utdanning - studiesentra.....	84
8	Desentraliserte studier i fremtiden.....	89
8.1	Alternative modeller.....	89
8.1.1	Svakheter ved Kongsvinger-/Kristiansundmodellen.....	89
8.1.2	Kontrakt mellom departement og høyskole.....	92
8.1.3	Markedsstyrt utdanning.....	93
8.1.4	Beslutninger og finansiering.....	94
8.2	Desentraliserte studier – hva nå?.....	95
8.2.1	Heltidsstudier.....	95
8.2.2	Økonomimodell.....	97
8.2.3	Studiesentra.....	98
8.2.4	Tilrådinger.....	100
	Litteratur og kilder.....	101
	Vedleggstabeller del 1.....	105
	Statistikk over de desentraliserte studiene på Kongsvinger og i Kristiansund 1991-98.....	107
	Vedleggstabeller del 2.....	119
	Spesialbestilte tabeller fra Statistisk sentralbyrå.....	121
Tabelloversikt		
Tabell 3.1	Måltall (budsjetterte plasser) for de desentraliserte studiene på Kongsvinger i perioden 1991- 1998.....	24
Tabell 3.2	Antall primærsøkere til desentraliserte studier på Kongsvinger i perioden 1991- 1998.....	25

Tabell 3.3	Antall primærsøkere pr. disponibel plass til desentraliserte studier på Kongsvinger i perioden 1992 - 97..	26
Tabell 3.4	Antall registrerte studenter på Kongsvinger den høsten studiet startet. 1991-97..	28
Tabell 3.5	Prosentandel kvinner av studentene i desentraliserte studier på Kongsvinger i perioden 1991-97...	29
Tabell 3.6	Registrerte studenter i desentraliserte studier på Kongsvinger etter alder 1991-97 . Prosent..	30
Tabell 3.7	Uteksaminerte ved de desentraliserte studiene på Kongsvinger sett i forhold til antall registrerte studenter den høsten studiet startet 1991-97. Antall og prosent..	31
Tabell 3.8	Måltall (budsjetterte plasser) for de desentraliserte studiene i Kristiansund i perioden 1992- 1998..	32
Tabell 3.9	Antall primærsøkere til desentraliserte studier i Kristiansund i perioden 1992- 1998..	34
Tabell 3.10	Antall primærsøkere pr. disponibel plass til studier i Kristiansund i perioden 1992- 97..	34
Tabell 3.11	Antall registrerte studenter i Kristiansund høsten studiet startet. 1991- 1997..	35
Tabell 3.12	Andelen kvinner av studentene i desentraliserte studier i Kristiansund i perioden 1992-97...	36
Tabell 3.13	Registrerte studenter i desentraliserte studier i Kristiansund etter alder 1991-97 . Prosent..	36
Tabell 3.14	Uteksaminerte ved de desentraliserte studiene i Kristiansund sett i forhold til antall registrerte studenter den høsten studiet startet 1991-97. Antall og prosent..	37
Tabell 4.1	Andelen med høyere utdanning av arbeidstakere 16-74 år etter bosted og kjønn, 4. kvartal 1990 og 1997. Prosent..	44
Tabell 4.2	Andelen personer over 16 år med høyere utdanning pr. 1.10. 1996.	45
Tabell 4.3	Andeler av elever som var registrert i høyere utdanning samme år som de hadde fullført allmennfaglig videregående opplæring. 1984 og 1994.	46
Tabell 4.4	Prosentandelen av registrerte studenter ved de desentraliserte på Kongsvinger som var rekruttert fra regionen. 1991-97..	51
Tabell 4.5	Prosentandelen av registrerte studenter ved de desentraliserte studier i Kristiansund som var rekruttert fra regionen. 1992-97...	52
Tabell 4.6	Et utvalg av de utdannede fra de desentraliserte studiene på Kongsvinger og i Kristiansund etter om de fortsatt bodde innen studiestedsregionen pr. 1.1.98. Prosent..	54

Sammendrag

Evalueringen av de desentraliserte studiene på Kongsvinger og i Kristiansund omfatter de høyskoletilbud som inngår i den såkalte Kongsvinger-/Kristiansundmodellen. Fra 1991 har ordningen årlig omfattet 100 studieplasser på Kongsvinger som Høgskolen i Hedmark har hatt ansvar for, og fra 1992 har Høgskolen i Volda, Høgskolen i Ålesund og Høgskolen i Molde årlig hatt ansvar for 90 plasser i forskjellige studier i Kristiansund.

Mandatet for denne evalueringen er todelt. For det første skulle det gis en beskrivelse av den konkrete virksomheten slik den har vært drevet på Kongsvinger og i Kristiansund. For det andre skulle det vurderes hvor hensiktsmessig organiseringen av den desentraliserte ordningen har vært, sett på bakgrunn av sentrale mål for politikken innenfor høyere utdanning.

De desentraliserte studietilbudene på Kongsvinger og i Kristiansund kom i gang for å styrke kompetansen til innbyggerne i disse to regionene i forhold til det lokale arbeidsmarkedet og for å øke rekrutteringen til høyere utdanning i områder med et lavt utdanningsnivå i befolkningen. Man har i denne sammenheng vært spesielt opptatt av å rekruttere fra egen region, og for å bidra til økt likestilling har man vært spesielt interessert i å nå voksne kvinner med studietilbud organisert på deltid.

De desentraliserte studiene på Kongsvinger har hatt 536 studenter i perioden 1991-97 fordelt på studiene førskolelærerutdanning, praktisk-pedagogisk utdanning, spesialpedagogikk, naturfag, norsk, engelsk, kroppsøving, samfunnsfag, matematikk og bedriftsøkonomi. 68 prosent av studentene var kvinner, men bare 40 prosent av alle studentene fulgte deltidsopplegg. 78 prosent av studentene som var registrert pr. 1.10. første studieår, tok eksamen til normert tid. Karakterene disse studentene oppnådde var minst like gode som karakterene til studentene i tilsvarende studier ved ordinært studiested. 48 prosent av studentene i Kongsvinger var 25 år eller eldre ved opptak. 77 prosent av studentene ble rekruttert fra Glåmdalsregionen, og man har dermed truffet målgruppen for studiene relativt godt.

I Kristiansund inngår 297 studenter i evalueringen for perioden 1992-97 fordelt på førskolelærerutdanning, praktisk-pedagogisk utdanning, eldreomsorg, veiledningspedagogikk og statsvitenskap. 70 prosent av studentene var kvinner, og 86 prosent av alle studentene har fulgt deltidsopplegg. 75 prosent av studentene som var registrert pr. 1.10. første studieår, tok eksamen til normert tid. Der studenter ved de desentraliserte studiene er sammenliknet med studenter fra de ordinære studiestedene, er karakterene de oppnådde minst like gode. 90 prosent av studentene i Kristiansund var 25 år eller eldre ved opptak, og 58 prosent har vært

rekruttert fra regionen Nordmøre. Når bare vel halvparten av studentene var bosatt i den aktuelle regionen på søketidspunktet, har de desentraliserte studiene her bare delvis nådd fram til målgruppen.

På Kongsvinger har antall heltidsekvalenter vært over måltallet på 100 for alle år etter 1992, mens måltallet på 90 ikke har vært oppnådd for noe år i Kristiansund. Studieplassene har begge steder vært utdanninger rettet mot offentlig sektor, og den desentraliserte utdanningen har spesielt bidratt til at voksne kvinner har tatt høyere utdanning. Få av studietilbudene kan sies å ha vært rettet mot arbeidsmarkedet i privat sektor og behovet for omstilling og regional næringsutvikling.

Har omfanget av de desentraliserte studiene vært så stort at de kan ha bidratt til å høyne utdanningsnivået i de to regionene? Utdanningsnivået i både Møre og Romsdal og Hedmark lå godt under landsgjennomsnittet både i 1990 og 1996 målt ved andel personer over 16 år med høyere utdanning. Mens Kongsvinger lå på gjennomsnittet for Hedmark, var nivået i de øvrige kommuner i Glåmdalsregionen langt lavere. I Nordmøreregionen var det også stor spredning, flertallet av kommuner hadde en betydelig lavere andel enn gjennomsnittet for Møre og Romsdal. Andelen av avgangselevne fra allmennfag i videregående skole som gikk over i høyere utdanning samme år økte imidlertid med hele 13 prosentpoeng for landet som helhet fra 1984 til 1994, den var opp i 35 prosent i 1994. Både Møre og Romsdal og Hedmark nærmer seg landsgjennomsnittet, men særlig sterk har stigningen vært i Nordmøreregionen og i Glåmdalsregionen. Særlig for Glåmdalens del kan det ikke utelukkes at de desentraliserte studiene har hatt betydning for den sterke veksten i rekrutteringen til høyere utdanning i regionen.

Undersøkelsen blant noen av gruppene som har fullført desentraliserte studier i Kristiansund og Kongsvinger viser at deltakerne som var rekruttert fra de aktuelle regionene i stor grad fortsatt bor der etter endt utdanning. Spesielt stor bostedsstabilitet er det blant dem som har fullført profesjonsutdanninger (førskole) og videreutdanning (eldreomsorg, praktisk-pedagogisk utdanning). Med de desentraliserte studiene har man tilført de to regionene høyt utdannet arbeidskraft.

Høgskolene har lagt vekt på at det faglige innholdet i de desentraliserte studiene skal være likeverdig med tilsvarende studier ved de ordinære studiestedene. Fagpersonalet har engasjert seg positivt i de desentraliserte studiene, og studentene synes å ha vært godt fornøyd med undervisningstilbudet. Den desentraliserte organiseringen har gitt tilgang til nye praksisplasser i profesjonsstudiene, og arbeidsgiverne synes å ha vært konstruktive medspillere.

Ordringen med et felles studiesenter for all høyskoleutdanning i regionen slik det har vært tilrettelagt i Kongsvinger, har fungert godt som grunnlag for utvikling av

et felles studiemiljø. Men både på Kongsvinger og i Kristiansund har infrastrukturen med IT-/bibliotek tjenester og administrative tjenester ikke vært tilfredsstillende, dette gjelder særlig for første del av forsøksperioden. Studentsamskipnadene har i liten grad deltatt i planleggingen av de desentraliserte studiene, og studentvelferdstilbudet har vært minimalt.

Selv om forsøksordningen til en viss grad har nådd de utdanningspolitiske målene med hensyn til rekruttering og uteksaminering av kandidater, har evalueringen avdekket faglige og organisatoriske svakheter i gjennomføringen av modellen. Modellen som har ligget til grunn for organiseringen har inneholdt en rekke spenninger som til dels har skapt vansker for realiseringen av studietilbudene. Denne konklusjonen bygger på både høyskolens, faglærernes og studentenes vurderinger av opplegget.

Den nasjonale høyskolepolitikken har fra begynnelsen av 90-tallet lagt stor vekt på utvikling av større og sterkere fagmiljøer ved høyskolene. En premis har vært at grensen for desentralisering av høyskolesystemet har vært nådd. Det har ikke vært aktuelt å bygge ut nye studiesteder, selv om det har vært oppfordret om å gi enkelte studietilbud utenfor ordinært studiested. Både i Kristiansund og Kongsvinger har det i lang tid vært arbeidet for egen permanent høyskoleutdanning. De to regionene har anført en rekke argumenter av utdannings- og fordelingspolitisk karakter for egen høyskole/avdeling/filial og har lagt stor vekt på koblingen mellom høyskoleutdanning og omstilling og utvikling i det regionale arbeidsmarkedet.

Kongsvinger-/Kristiansundmodellen har som forutsetning at det årlig gis studietilbud tilsvarende et bestemt antall studieplasser i de to byene. Denne bestemmelsen har kommet i tillegg til de regler departementet generelt har fastsatt for desentraliserte studier. Høyskolene har ikke hatt adgang til å omdisponere disse studieplassene til desentraliserte studier andre steder eller til høyskolenes vanlige virksomhet. Initiativene til de desentraliserte studiene har både for Kristiansund og Kongsvinger kommet fra regionale interessenter med klar forankring i de politiske miljøene. Høyskolene har oppfattet at beslutningene om desentraliserte studier i de to regionene ikke har foregått på vanlig måte, men via sentrale politikere og den politiske ledelse i departementet. Dermed har ordningen blitt oppfattet som pålagt og uheldig av to grunner: For det første representerer beslutningen en innskrenkning i høyskolenes ordinære handlingsfrihet, og for det andre ser høyskolene ordningen i sammenheng med manglende tilleggsbevilgning til de konkrete studietilbudene.

Sett fra høyskolenes side er det en klar svakhet ved Kongsvinger-/Kristiansundmodellen at den ikke bygger på prinsippene for finansiering av desentraliserte studier og dermed ikke dekker de tilleggskostnader som slike studier medfører

sammenliknet med studier ved de ordinære studiestedene. Spørsmålet om økonomiske rammer for de desentraliserte studiene i de to regionene har vært en vanskelig sak i store deler av forsøksperioden. Det har vært forutsatt at studiene skulle være fullfinansiert av offentlige midler, slik at det ikke har vært adgang til å benytte studieavgift eller betrakte studieplasser som gjenstand for oppdragsvirksomhet, samtidig som høskolene har ment at bevilgningene ikke har dekket alle kostnadene og dermed belastet de økonomiske rammer for de ordinære studiene.

Ut fra konsekvensene for høskolene gir en samlet vurdering grunnlag for å betrakte Kongsvinger-/ Kristiansundmodellen som utilfredsstillende som grunnlag for desentraliserte høskolestudier. Det er særlig tre forhold som kan begrunne denne vurderingen: For det første representerer modellen tilleggsregler til de regler som alt gjelder for desentraliserte studier og finansiering av etter- og videreutdanning og bidrar ikke til den fleksibilitet som er nødvendig for å drive etter- og videreutdanning. For det andre oppfatter høskolene at de regionale interessentene har gått utenom den ordinære beslutningsveien og slik har grepet inn i høskolenes fullmakter og ansvar. For det tredje har modellen ikke avklart de økonomiske rammene for de pålagte desentraliserte studieplassene.

Modellen må forstås på bakgrunn av den nasjonale høskolepolitikken som ble utformet på slutten av 80-tallet og vedtatt på begynnelsen av 90-tallet. Modellen representerer en form for kompromiss mellom den nasjonale høskolepolitikk og de regionale behovene for økt kompetanse. Nyere politiske signaler gir føringer som vektlegger etter- og videreutdanning og tilpasning av høskolenes virksomhet til regionale mål for omstilling og utvikling av arbeidsmarkedet. Opprettelse av egne studiesentra eller utvidet samarbeid mellom høskoler og regionale ressursentra synes etter disse signalene å være aktuelle alternativer for etter- og videreutdanning.

I lys av kompetansereformen som understreker fleksibilitet og tilpasning til lokale/regionale kompetansemarkeder, jf. St.meld. nr. 42 (1997-98), kan erfaringene fra Kongsvinger-/Kristiansundmodellen være nyttige og gi grunnlag for endringer i rammebetingelser og tilpasninger i høskolenes virksomhet.

En samlet vurdering av hvor hensiktsmessig organiseringen av den desentraliserte ordningen har vært sett på bakgrunn av høskolenes erfaringer med modellen, føringer i den nasjonale høskolepolitikken og den nye kompetansereformen gir grunnlag for noen anbefalinger:

Det bør vurderes om desentraliserte høskolestudier først og fremst skal knyttes til etter- og videreutdanning for voksne, eventuelt kombinert med ulike former for fjernundervisning.

Desentraliserte studier bør legges til studiesentra som gir tilfredsstillende lokaler, tilgang til IT-/kommunikasjonstjenester, grunnleggende bibliotekstjenester og visse informasjons- og administrasjonstjenester.

Det bør vurderes om ikke høyskolenes rammebetingelser for å drive etter- og videreutdanning kan gjøres mer fleksible, slik at det offentlige høyskolesystemet raskere kan tilpasse seg et konkurransepreget kompetansemarked. Det bør også vurderes om ikke desentralisert grunnutdanning organisert for voksne deltakere kan fullfinansieres av staten etter en kontraktsmodell.

1 Problemstillinger og datagrunnlag

1.1 Innledning

Departementet utformet et felles mandat for evalueringen av høyskolestudiene i Kristiansund og Kongsvinger. Etter mandatet skal evalueringen for det første omfatte en beskrivelse av den konkrete virksomheten slik den har vært drevet siden 1991 på følgende områder:

- Kartlegging av hvilke utdanninger som har vært tilbudt og omfanget av disse
- Utviklingen i søkertall til de ulike studiene, opptakstall og kandidattall
- Utviklingen av studietilbøyeligheten hos ungdom fra de berørte regionene og omfanget av profesjonsutdannet personale som de desentraliserte tilbudene har tilført disse regionene
- Vurdering av studiekvaliteten ved den desentraliserte virksomheten sett i forhold til høyskolenes ordinære studier
- Gjennomgang av kostnader og ressursbruk ved de desentraliserte utdanningene i forhold til høyskolenes ordinære studier.

For det andre ønsket departementet at organiseringen av den desentraliserte ordningen ble evaluert og diskutert i lys av mer overordnet utdanningspolitikk, med vekt på følgende spørsmål:

- Analyse av bakgrunnen for at studiene kom i gang, grunnlaget for at en har valgt ut de studiene en har tilbudt, og høyskolenes rolle og medvirkning i denne prosessen
- Vurdering av i hvilken grad de spesielle ordninger for Kongsvinger og Kristiansund har medført begrensninger og stivheter i høyskolenes muligheter for å ha desentralisert virksomhet for øvrig
- Vurdering av om tilbudet har fungert etter sin hensikt, og om virksomheten bør videreføres i samme omfang, sett på bakgrunn av sentrale mål for politikken innen høyskoleutdanning.

Departementet forutsatte at evalueringen omfattet synspunkter fra de forskjellige partene i saken, slik at ulike aspekter og oppfatninger kunne komme fram; fra høyskolene, studentene og fra representanter fra stiftelsen/samarbeidsutvalget m. fl.

1.2 Avgrensning av mandatet

På grunnlag at de spørsmål departementet ønsket belyst, er evalueringsstudien todelt: den omfatter beskrivelse av den konkrete høyskolevirksomheten i Kristiansund og Kongsvinger med de variablene som er nevnt foran. Kvalitets-spørsmål er i hovedsak avgrenset til å gjelde indikatorer på innsatsfaktorer: opptaks-poeng, studielokaler, it- og bibliotek tjenester, studentvelferd og studiemiljø, undervisning/veiledning og praksis. Dessuten vurderes studieresultater ut fra gjennomstrømning og i noen grad karakterfordelinger.

Den andre delen av mandatet omfatter organisering og ledelse av de desentraliserte studiene. Evalueringen har valgt å ta utgangspunkt i den spesielle modellen som ble lagt til grunn for studietilbudene i Kristiansund og Kongsvinger, samt de retningslinjer og bestemmelser som gjelder generelt for desentraliserte studier.

Desentraliserte studier kan oppfattes som en organisasjonsform tilpasset etter- og videreutdanning. Desentraliserte studier kan bl.a. kombineres med ulike former for fjernundervisning basert på informasjonsteknologi og med ordinær undervisning på høyskolens faste studiested. Selv om mandatet ikke har omfattet desentralisert høyskoleutdanning generelt, kan ordningen i Kristiansund og Kongsvinger betraktes som eksempler på slik utdanning. Evalueringen må derfor kunne ta opp generelle spørsmål knyttet til desentraliserte studier med utgangspunkt i erfaringene fra de to regionene. Evalueringens formål er imidlertid ikke å vurdere all høyskoleutdanning som har foregått i Kristiansund og Kongsvinger i den aktuelle perioden 1991-97. Utdanningstilbud som de aktuelle høyskolene har gjennomført som har falt utenfor forsøksordningen, og utdanning som andre offentlige eller private høyskoler eller studieforbund har gjennomført, inngår ikke i evalueringen.

Kongsvinger-/Kristiansundmodellen som ble presentert i 1991-92 av daværende statsråd Gudmund Hernes bygger på mål og prinsipper i den nasjonale høyskolepolitikken. Men den forsøker samtidig å imøtekomme elementer fra den argumentasjon som interessegrupper i Nordmøre- og Glåmdalsregionen har lagt fram til fordel for høyskoleutdanning i de to byene. Evalueringen legger til grunn at modellen forsøker å forene ulike hensyn og interesser og kan derfor inneholde ulike spenninger. Evalueringens spørsmål angående beslutninger, organisering og ledelse og hvor hensiktsmessig virksomheten har vært, forsøkes lagt inn i modellen.

Etter- og videreutdanning som del av den nasjonale høyskolepolitikken har de siste årene fått økende oppmerksomhet og er også satt tydelig inn i en regional utdannings- og næringspolitikk. Evalueringen legger derfor til grunn at de desentraliserte høyskolestudiene må sees i sammenheng med høyskolenes rammebetingelser for etter- og videreutdanning mer generelt og en justert nasjonal

høyskolepolitikk. Derfor trekkes perspektiver bl.a. fra stortingsmeldingen om kompetansereformen (St. meld. nr. 42, 1997-98) inn i de tilrådinger som gjøres. Evalueringen av de spesielle ordninger som har vært lagt til grunn for høyskolestudiene i Kristiansund og Kongsvinger, hvor hensiktsmessig de har fungert i forsøksperioden, og hvordan høyskolestudier eventuelt bør videreføres, jf. departementets mandat, foretas altså på grunnlag både av de forutsetninger som gjaldt på begynnelsen av 90-tallet og de politiske signaler som nå foreligger om høyskolepolitikken på etter- og videreutdanningsområdet.

1.3 Datagrunnlag

Data som er benyttet i denne rapporten til beskrivelse av den konkrete desentraliserte virksomheten i Kristiansund og Kongsvinger er innhentet fra de aktuelle høyskolene som har hatt ansvaret for studietilbudene. Data om kandidatenes nåværende bosted er innhentet fra Statistisk Sentralbyrå, Folkeregistret. I tillegg benyttes utdanningsstatistikk fra Statistisk Sentralbyrås rapporter, samt fra noen spesialbestilte tabeller.

De fire høyskolene, Samarbeidsutvalget for høyskoleutdanning på Nordmøre, Nordmøre Næringsråd/ORKIDE og Høyskolestiftelsen i Kongsvinger har vært behjelpelige med å skaffe fram dokumentasjon om de desentraliserte studietilbudene, bl.a. utredninger, saksdokumenter og korrespondanse fra rundt 1990 til i dag.

Intervjuene har omfattet representanter fra seks grupper: høyskolenes ledelse, lokale fagansvarlige/koordinatorer, Samarbeidsutvalg/Høyskolestiftelse, regionale politikere/regionalråd, studentsamskipnader og studenter. Det er gjennomført følgende intervjuer:

Høyskolen i Volda: Studiesjef Bjørn Krøvel og fagansvarlig/koordinator for førskoleutdanningen Torbjørn Otterstad

Høyskolen i Ålesund: Studiesjef Alf Slinning og fagansvarlig for veiledningspedagogikk Marit Kvangernes

Høyskolen i Molde: Direktør Kjell Bugge, fagansvarlig for statsvitenskap instituttleder Lars Rønhovde og fagansvarlig for eldreomsorg Hilde Karin Ås

Samarbeidsutvalget: Elen Lein og Alf Walgermo ved Utdanningsdirektørens kontor

Nordmøre Næringsråd/Ordfører- og rådmannskollegiet (ORKIDE): Harald Stokke, Einar Lund og Harald Nymoen

Kristiansund kommune: Kultur- og utdanningsjef Just Ingebrigtsen
Studentrepresentanter for førskolelærerutdanningen 1993-97 (to kandidater) og for kullet 1997- 2001 (to studenter).

Høgskolen i Hedmark: Rektor Arne Amlien, direktør Egil K. Andresen, studiesjef Hans I Thorstensen, fagansvarlig/koordinator for førskolelærerutdanningen Karin Moen og fagansvarlig for bedriftsøkonomi Per Søberg.

Tidl. rektor ved Hamar lærerhøgskole: Torleiv Reitan

Høgskolestiftelsen i Kongsvinger: Helge Norvalls, Ragnar Herud, Yngve Bergstrøm og Åse Kaurin

Glåmdalen regionråd: Trond Hansen, Einar Olav Skogholt, Gry Høgberg og tre studentrepresentanter fra førskolelærerutdanningen 1995-99.

Dessuten har ledelsen ved Studentsamskipnaden i Hedmark, Studentsamskipnaden for Sunnmøre og Studentsamskipnaden for Romsdal og Nordmøre vært intervjuet.

Noen av intervjuene har vært gruppeintervjuer, andre individuelle samtaler.

Intervjuene har vært gjennomført delvis som telefonintervjuer og delvis ved direkte fram møte. I tilknytning til intervjuene har studielokalene i Kristiansund (Voldas lokaler) og Kongsvinger vært besøkt.

1.4 Rapportens oppbygning

Rapporten består av 8 kapitler samt et sammendrag. Innledningsvis er det gjort rede for mandat, problemstillinger og datagrunnlag. I kapittel 2 skisseres den såkalte Kongsvinger-/Kristiansundmodellen for desentraliserte høyskolestudier. I kapittel 3 gis en beskrivelse av de høyskolestudiene som har vært gjennomført i henholdsvis Kongsvinger og Kristiansund i perioden 1991-97 med utgangspunkt i modellen. I kapittel 4 drøftes noen grunnleggende spørsmål knyttet til fordeling av høyre utdanning i befolkningen og rekruttering til høyre utdanning, både generelt for landet, Hedmark og Møre og Romsdal, og spesielt for Nordmøre- og Glåmdalsregionen. Kapittel 5 omfatter en kort beskrivelse og vurdering av hvordan studietilbudene i praksis har vært gjennomført på de to studiestedene med bruk av faglige ressurser og tilgang på støttefunksjoner for høyskoleutdanning. I kapittel 6 drøftes de ulike delene av Kongsvinger-/Kristiansundmodellen på grunnlag av både den skriftlige dokumentasjon som foreligger og de intervjuer som er utført. Perspektivet i de vurderinger som gjøres er forutsetninger og prinsipper som ble fastlagt som nasjonal høyskolepolitikk på begynnelsen av 90-tallet. I kapittel 7 skisseres hvordan bl.a. stortingsmeldingen om kompetansereformen åpner for nye perspektiver på høyskoleutdanning og regional utvikling. I kapittel 8 drøftes mulige modeller for organisering av desentraliserte høyskolestudier på grunnlag av både den fastlagte høyskolepolitikken og de endringer som synes å være på gang knyttet til etter- og videreutdanningsreformen og økt markedstilpasning i høyskolesektoren.

Avslutningsvis gis det noen tilrådinger for framtiden på grunnlag av de erfaringer som er innhentet i Kristiansund og Kongsvinger.

2 Kongsvinger- /Kristiansundmodellen

Evalueringen omfatter de studietilbud som har inngått i forsøksopplegget betegnet som Kongsvinger-/Kristiansundmodellen. For Nordmørere regionen har Høgskolen i Volda, Høgskolen i Ålesund og Høgskolen i Molde hatt ansvar for 90 studieplasser per år i Kristiansund. I de senere år har Samarbeidsutvalget for høyskoleutdanning på Nordmøre vært et møteforum mellom høyskolene og de regionale interessenter, og hvor Statens utdanningskontor har dekket sekretariatsfunksjonen for utvalget. For Glåmdalsregionen har Høgskolen i Hedmark (og før reformen i 1994, de tidligere høyskolene i Hedmark) vært ansvarlig for 100 studieplasser per år lagt til Kongsvinger. Høgskolestiftelsen i Kongsvinger (tidligere Stiftelsen for høyskoleutdanning i Kongsvinger-regionen) har vært en pådriver for de desentraliserte høyskolestudiene i Glåmdalsregionen.

Lokalt/regionalt har møteforumet for de regionale interessenter og høyskolene vært organisert ulikt med en stiftelse i Kongsvinger, og etter hvert med et samarbeidsutvalg i Kristiansund, etter at Ordfører- og rådmannskollegiet for Nordmøre hadde vært drivkraften i mange år. Før høyskolereformen i 1994 var både de regionale høyskolestyrene og de enkelte høyskolene i fylket aktører i spørsmål knyttet til desentraliserte studier i de to byene. Etter reformen har ansvaret for de desentraliserte studiene i Kristiansund vært delt mellom de tre høyskolene i fylket, mens Høgskolen i Hedmark har hatt ansvaret for tilsvarende opplegg i Kongsvinger.

Modellen som ligger til grunn for høyskoletilbudene har vært felles for Kongsvinger og Kristiansund og bygger på prinsipper som ble formulert i 1991-92 av statsråd Gudmund Hernes. Den må forstås på bakgrunn av stortingsmeldingen om høgre utdanning som ble behandlet i Stortinget i juni 1991 (St. meld. nr. 40, 1990-91) og den nasjonale høyskolepolitikk den la grunnlag for.

Ordfører- og rådmannskollegiet for Nordmøre (ORKIDE) hadde 20.02.92 et møte med statsråd Gudmund Hernes hvor spørsmålet om høyskoleutdanning i Kristiansund ble drøftet og hvor ideene om høyskoleutdanning med skiftende studier over år, men planlagt i en 3-5 årsperiode, ble drøftet nærmere etter innspill fra statsråden i mars 1991 i Kristiansund. Statsråden deltok videre 30.09.92 på et møte i Kongsvinger arrangert av Stiftelsen for høyskoleutdanning i Kongsvinger-regionen og formulerte da visse prinsipper for desentralisert høyskoleutdanning. Møtet ble fulgt opp av et spørsmål i Stortingets spørretime fra Grethe Fossum 28.10.92 og et i brev fra statsråden til stiftelsen samme dag.

Fossums spørsmål var formulert slik:

Statsråd Gudmund Hernes offentliggjorde i et møte i Kongsvinger en ny modell for høyskoleutdanning i dette distriktet. Kunne statsråden redegjøre nærmere for prinsippene i den modellen, og også fortelle hvor langt arbeidet med utformingen har kommet i departementet?

Statsråden innledet svaret med å vise til at St. meld. nr. 40 (1990-91) - og med tilslutning av Stortinget - ikke gjorde det aktuelt å etablere flere utdanningsinstitusjoner på høgre nivå, men at det kunne gis midlertidige utdanningstilbud utenom de vanlige studiestedene. For etableringene bl.a. i Kongsvinger og Kristiansund gjaldt følgende prinsipper:

- Tilbudene desentraliseres fra utdanningsinstitusjonene i regionen, eventuelt også fra høyskoler i andre regioner.
- Utdanningstiltakene forutsettes å dekke kompetansebehovet på områder som det er behov for lokalt, og vil skifte fra år til år.
- Tiltakene forutsettes innarbeidet i programnotat og budsjettforslag fra regionens høyskolestyret og det regionale høyskolestyret. Organer i kommuner og næringsliv kan overfor høyskolestyret og høyskolene gi innspill om ønsker og behov.
- Statlige tildelinger til driften av tiltakene kanaliseres gjennom de høyskolene som har ansvaret for et utdanningstilbud eller gjennom det regionale høyskolestyret.
- Det er de aktuelle institusjonene som sammen med det regionale høyskolestyret står ansvarlig for administrasjon, organisering og drift av tilbudene.

Statsråden la til at det i helt spesielle tilfeller – som i de to nevnte byene – kunne være slik at fulltidsstudier i form av halvårige og ettårige enheter ble lagt utenom de etablerte høyskolestedene. Deltidsstudier kunne som før legges til ulike steder i regionene som desentraliserte studietilbud, etter en vurdering av lokale behov og praktiske og økonomiske muligheter.

Modellen for desentraliserte studier ble på nytt formulert i departementets rundskriv F 103-96. I dette rundskrivet til alle høyskoler utformet på grunnlag av den nye universitets- og høyskoleloven (§ 46 nr. 1), definerte departementet desentraliserte studier slik:

Med desentraliserte studier menes studier som:

- foregår utenfor institusjonens ordinære studiesteder, men som institusjonen selv er faglig og administrativt ansvarlig for
- igangsettes etter behovsvurdering på hvert enkelt sted og lokaliseres til steder der det er behov for den kompetansen studiene gir
- er av midlertidig karakter, som kan flyttes til nye steder etter behov og som normalt godkjennes for ett kull av gangen med mindre departementet har bestemt noe annet

- det stilles samme krav til eksamen for som til ordinære studier
- normalt organiseres på deltid og er tilrettelagt for personer som er i en livs- og arbeidssituasjon som gjør at de ellers ikke vil ha mulighet til å ta høyere utdanning.

På grunnlag av den skriftlige dokumentasjon som foreligger om de desentraliserte studiene i Kristiansund og Kongsvinger, framstår modellen med følgende sju spenningsfelter:

- Nasjonal høyskolepolitikk - regional næringsutvikling
- Heltidsutdanning - deltidstudanning
- Styring: departement - høyskole
- Kostnader og effektivitet - fordelingspolitikk
- Regional rekruttering – fordeling av utdanning
- Finansiering: statsbevilgning - marked
- Intern konkurranse – rekrutteringstiltak.

Disse spenningsfeltene danner grunnlaget for framstillingen både av den skriftlige dokumentasjonen knyttet til de desentraliserte studiene og utsagnene i intervjuene.

Kongsvinger-/Kristiansundmodellen for organisering av desentraliserte studier representerer et forsøk på å forene ulike hensyn og interesser. Nordmøreregionen og Glåmdalsregionen har arbeidet for å få permanente høyskoletilbud, fortrinnsvis som egne høyskoler eller filialer lagt til henholdsvis Kristiansund og Kongsvinger begrunnet i regionens og innbyggernes behov. Den nasjonale høyskolepolitikken har i perioden bygget på at grensen for desentralisering av høyskoleutdanninger har vært nådd og har lagt vekt på utvikling av større høyskoler og fagmiljøer.

Innenfor den nasjonale høyskolepolitikken har det generelt vært rom for at eksisterende høyskoler kan organisere desentraliserte studier. Prinsippene som departementet har lagt til grunn for desentraliserte studier omfatter bl.a. at de normalt organiseres på deltid med en midlertidig karakter, og at det bare unntaksvis bør skje desentralisering av heltidsstudier. Departementet har generelt delegert til høyskolene beslutninger om å organisere desentraliserte studier med omfang på 20 vekttall eller mindre, mens desentralisering av flerårige yrkesrettede studier skal godkjennes av departementet. De generelle retningslinjer for desentraliserte studier forutsettes å gjelde også for Kongsvinger-/Kristiansundmodellen, men modellen innebærer i tillegg at de aktuelle høyskolene har vært pålagt å tilby et bestemt antall studieplasser hvert år på de to stedene.

Høyskolereformen har vært koblet til de statlige forvaltningsreformene, noe som har medført at effektivitet og økonomi har blitt satt i sentrum. Andre mål for høyskolenes virksomhet, bl.a. fordelingspolitiske, oppfattes å ha fått mindre oppmerksomhet. I tilfelle er riktig, kan det ha som konsekvens at mål om likeverdige

rekruttering av ulike sosiale grupper, kjønn og etter bosted til høyskoleutdanninger kan få lav prioritet når forholdsvis enkle effektivitets- og kostnads mål styrer høyskolepolitikken. De regionale premisser for modellen med vekt på næringsutvikling, rettferdig fordeling av høyskoleutdanning og betydningen av rekruttering fra ulike sosiale grupper og geografiske områder, synes i siste tiårsperiode å ha hatt vansker med å nå fram. Likevel har modellen åpnet for at dette perspektivet kunne ivaretas i forsøksperioden ved at de desentraliserte tilbudene kunne planlegges for en 3 - 5- årsperiode og framstå som relativt permanente.

Modellen avklarer ikke finansieringen av de merkostnader som oppstår ved de desentraliserte studiene. Den har ikke omfattet prinsipper eller retningslinjer for hvordan merkostnader skal dekkes inn. Dermed vil spørsmål om størrelsen på den statlige bevilgning per studieplass, adgangen til å ta studieavgift og spørsmål om finansiering etter reglene om oppdragsvirksomhet kunne oppstå.

3 Søkning, studentprofil og studiegjennomføring

I dette kapitlet presenteres en del nøkkeltall om søkning, studentprofil og studiegjennomføring for de desentraliserte studiene. Studienes sammensetning etter kjønn og alder blir også trukket inn for å belyse hvilke studentgrupper disse tilbudene særlig tiltrekker seg, og om de desentraliserte studiene avviker fra de tilsvarende ordinære tilbudene. Noen tall for gjennomføringsgrad presenteres til slutt i kapitlet. Spørsmål knyttet til geografisk rekruttering behandles i neste kapittel.

3.1 Desentraliserte studier på Kongsvinger

Vi skal her se på studenttallene for de desentraliserte studiene på Kongsvinger som i dag drives av Høgskolen i Hedmark. Før høyskolereformen i 1994 hadde Hedmark distriktshøgskole ansvaret for studier i bedriftsøkonomi og samfunnsfag, Elverum lærerhøgskole ansvaret for studier i matematikk, kroppsøving og praktisk pedagogikk, mens førskolelærerutdanningen, spesial pedagogikk, norsk og engelsk ble drevet i regi av Hamar lærerhøgskole.

3.1.1 Måltall for de ulike studiene

Intensjonen med Kongsvingermodellen har vært at studiene ikke skal gis som kontinuerlige tilbud med de samme studiene år etter år. Det skal veksles mellom hvilke fagområder det tilbys studier i, ut fra rekrutteringsgrunnlaget og behovet for bestemte typer arbeidskraft i regionen. For det desentraliserte studietilbudet på Kongsvinger har departementet satt en ramme på 100 heltidsekvivalenter årlig.

Tabell 3.1 gir en oversikt over måltallene for den desentraliserte utdanningen på Kongsvinger i perioden 1991-98. I løpet av perioden 1991-98 er omfanget av budsjetterte plasser på Kongsvinger oppe i 948 studieplasser. Dette er ikke heltidsekvivalenter, og studietilbud som går ut over ett år, er telt opp for hvert år det har vært budsjettert med studieplasser. En fireårig utdanning med måltall på 30 studenter årlig hvor hele utdanningsløpet er innenfor den perioden vi ser på, utgjør dermed 120 studieplasser, slik som tilfellet er for de førskolelærerutdanningene som startet med nye kull i 1991 og i 1995.

Førskolelærerutdanningen på Kongsvinger har hatt studenter gjennom hele 90-tallet, men det har ikke vært tatt opp nye kull hvert år. Kull nr. 1 avsluttet sin utdanning i 1993, kull nr. 2 i 1994, kull nr. 3 avslutter sin førskolelærerutdanning våren 1999, og kull nr. 4 blir ferdig utdannet våren 2000.

Desentralisert førskolelærerutdanning tilbys som deltidsutdanning over 4 år, til forskjell fra et 3-årig ordinært heltidsstudium. Bakgrunnen for at studiet kom i gang var blant annet mangelen på førskolelærere både i regionen og i landet for øvrig.

Tabell 3.1 Måltall (budsjetterte plasser) for de desentraliserte studiene på Kongsvinger i perioden 1991- 1998.

Type studium:	Sum	91/92	92/93	93/94	94/95	95/96	96/97	97/98	98/99
Sum, Kongsvinger:	948	90	160	130	165	130	153	60	60
<i>Deltidsstudier:</i>	<i>560</i>	<i>60</i>	<i>60</i>	<i>60</i>	<i>110</i>	<i>60</i>	<i>90</i>	<i>60</i>	<i>60</i>
Naturfag 10 vt	20	-	-	-	20	-	-	-	-
Praktisk-ped.utd. 20 vt	60	-	-	-	30	-	30 ¹	-	-
Praktisk-ped.utd. 2.året	30	-	-	-	-	30	-	-	-
Spes.ped. 10 vt	60	-	-	30	30	-	-	-	-
Førskolelærerutd. 1. året	90	30	-	-	-	30	30	-	-
Førskolelærerutd. 2. året	90	-	30	-	-	-	30	30	-
Førskolelærerutd. 3.året	120	30	-	30	-	-	-	30	30
Førskolelærerutd. 4.året	90	-	30	-	30	-	-	-	30
<i>Heltidsstudier:</i>	<i>388</i>	<i>30</i>	<i>100</i>	<i>70</i>	<i>55</i>	<i>70</i>	<i>63</i>	-	-
Bedriftsøkonomi 20 vt	120	-	-	-	40	40	40	-	-
Engelsk 20 vt	53	-	30	-	-	-	23	-	-
Kroppsoving 20 vt	60	-	30	30	-	-	-	-	-
Norsk 20 vt	60	30	-	-	-	30	-	-	-
Samfunnsfag 20 vt	80	-	40	40	-	-	-	-	-
Matematikk 20 vt	15	-	-	-	15	-	-	-	-

Det ble både høsten 1993 og 1994 tilbudt en kortere videreutdanning innen spesialpedagogikk (10 vekttalls kurs på deltid i ett år). Deltidsstudier i naturfag er gitt i 1994-95 og praktisk pedagogisk utdanning for yrkesfaglærere ble det budsjettert med som deltidsstudium over 2 år fra høsten 1994 og fra høsten 1996.

¹Tilbudet kom ikke i gang på grunn av for lav søkning, søkerne fikk tilsvarende tilbud på Elverum.

Seks typer heltidsstudier i ettårige grunnutdanninger har også vært tilbudt på Kongsvinger i løpet av perioden 1991-97. Hvilke fag som er tilbudt har variert fra år til år. Bedriftsøkonomistudiet ble tilbudt i 1994, -95 og -96, engelsk i 1992 og -96, kroppsøving i 1992 og -93, norsk i 1990 og -95, samfunnsfag i 1992 og -93 og matematikk i 1994. Vi ser av fagene at det bare er studiet i bedriftsøkonomi som er næringslivsrettet. Alle de andre heltidsstudiene er typiske "skolefag" som enten tas som videreutdanning av lærere eller i forkant av en allmennlærerutdanning. Det er ikke gitt noe utdanningstilbud i teknisk utdanning.

3.1.2 Søkning og opptak

Tabell 3.2 viser antallet primærsøkere fra 1991-97. Til sammen var det 1283 primærsøkere til de desentraliserte studiene på Kongsvinger i denne perioden.

Tabell 3.2 *Antall primærsøkere til desentraliserte studier på Kongsvinger i perioden 1991- 1998.*

Type studium:		Sum 97/98	91/92	92/93	93/94	94/95	95/96	96/97	
Sum, Kongsvinger:		1283	:	166	400	293	247	177	-
<i>Deltidsstudier:</i>		<i>475</i>	:	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>203</i>	<i>169</i>	<i>103</i>	-
Naturfag	10 vt	29	-	-	-	29	-	-	-
Praktisk-ped.utd.	20 vt	113	-	-	-	113	-	-	-
Spes.ped.	10 vt	61	-	-	-	61	-	-	-
Førskolelærerutdanning		272	:	-	-	-	169	103	-
<i>Heltidsstudier:</i>		<i>808</i>	-	<i>166</i>	<i>400</i>	<i>90</i>	<i>78</i>	<i>74</i>	-
Bedriftsøkonomi	20 vt	140	-	-	-	55	35	50	-
Engelsk	20 vt	63	-	39	-	-	-	24	-
Kroppsøving	20 vt	133	-	77	56	-	-	-	-
Norsk	20 vt	43	:	-	-	-	43	-	-
Samfunnsfag	20 vt	394	-	50	344	-	-	-	-
Matematikk	20 vt	35	-	-	-	35	-	-	-

For praktisk-pedagogisk utdanning i 1996 var søkertallet så lavt at studiet ikke ble igangsatt. De søkere som var aktuelle for opptak fikk tilsvarende studietilbud på Hamar.

I tabell 3.3 tar vi for oss antall primærsøkere pr. disponibel studie plass i perioden 1992-96. Høsten 1997 var det ingen nye plasser å søke seg til på Kongsvinger, og vi

mangler tall for søkningen til 90 budsjetterte plasser i 1991. I tillegg holdes søkningen til 30 budsjetterte plasser i spesialpedagogikk i 1993 og 30 plasser til praktisk-pedagogisk utdanning i 1996 også utenfor analysen, da vi mangler opplysninger om antall søkere her.

Tabell 3.3 *Antall primærsøkere pr. disponibel plass til desentraliserte studier på Kongsvinger i perioden 1992 - 97.*

Type studium:		Alle år 96/97	92/93	93/94	94/95	95/96	
Sum, Kongsvinger:		2,6	1,7	5,7	2,2	2,5	1,9
<i>Deltidsstudier:</i>		<i>3,4</i>	-	-	2,5	5,6	3,4
Naturfag	10 vt	1,5	-	-	1,5	-	-
Praktisk-ped.utd.	20 vt	3,8	-	-	3,8	-	:
Spes.ped.	10 vt	2	-	:	2	-	-
Førskolelærerutdanning		4,5	-	-	-	5,6	3,4
<i>Heltidsstudier:</i>		<i>2,2</i>	<i>1,7</i>	<i>5,7</i>	<i>1,6</i>	<i>1,1</i>	<i>1,2</i>
Bedriftsøkonomi	20 vt	1,2	-	-	1,4	0,9	1,3
Engelsk	20 vt	1,2	1,3	-	-	-	1
Kroppsoving	20 vt	2,2	2,7	1,9	-	-	-
Norsk	20 vt	1,4	-	-	-	1,4	-
Samfunnsfag	20 vt	4,9	1,3	8,6	-	-	-
Matematikk	20 vt	2,3	-	-	2,3	-	-

Det var 1283 primærsøkere til 498² disponible plasser i perioden 1992 - 97 sett under ett. Dette innebærer at det har vært 2,6 primærsøkere pr. studieplass til de desentraliserte studiene på Kongsvinger i perioden. Søkningen er noe høyere enn antallet søkere pr. studieplass på landsbasis til høyere utdanning, som lå på mellom 2,0 og 2,4 søkere pr. plass i perioden 1992 til 1996 (Skjersli 1997).

Både på Kongsvinger og i landet for øvrig finner vi imidlertid store variasjoner i søkningen til de ulike fagene, men det er også store variasjoner fra år til år i det samme faget. Søkningen til deltidsstudiene har vært vesentlig høyere enn søkningen til heltidsstudiene på Kongsvinger. Men vi finner også variasjoner i søkningen innenfor deltids- og heltidsstudiene. Til deltidsstudiene var det for alle årene sett under ett 3,4 primærsøkere pr. disponibel plass, mens det var 2,2 søkere pr. plass til

²Vi ser her bort fra søkningen til praktisk pedagogisk utdanning i 1996 og til spesialpedagogikk i 1993, fordi vi ikke har opplysninger om antall søkere

heltidsstudiene for perioden sett under ett. Ser vi på søkningen til de ulike fagene, finner vi at det til enkelte utdanninger, som naturfag på deltid og bedriftsøkonomi, engelsk og norsk på heltid, bare er mellom 1,2 til 1,5 søker pr. plass. I 1992 var det 1,3 søkere pr. plass til samfunnsfag på Kongsvinger. Søkningen til dette studiet er oppsiktsvekkende høy i 1993. Da var det 344 søkere til 40 studieplasser i samfunnsfag, bare 1 av 9 søkere kunne tas opp. Ifølge studieadministrasjonen ved Høgskolen i Hedmark har den høye søkningen til samfunnsfag i 1993 den forklaring at studiet ble markedsført mye bredere geografisk enn man ellers pleide å gjøre. Samfunnsfagstudiet hadde blitt sent godkjent av departementet dette året, og høgskolen ønsket å sikre seg at det ble nok studenter til at studiet kunne gjennomføres.

Av deltidstudiene har søkningen til praktisk-pedagogisk utdanning i 1994 og søkningen til førskolelærerutdanningen vært høy. Til praktisk-pedagogisk utdanning på Kongsvinger var det 3,8 primærsøkere pr. disponibel studieplass i 1994. Søkningen til førskolelærerutdanningen på Kongsvinger var 5,6 i 1995, og den var nede i 3,4 primærsøkere pr. studieplass i 1996. I 1995 og 1996 lå søkningen til førskolelærerutdanningen på landsbasis på henholdsvis 5,5 og 4,8 primærsøkere pr. disponibel studieplass (Skjersli 1997).

Førskolelærerutdanningen på Kongsvinger har vært spesielt rettet mot kvinner som jobber i barnehage og som har omsorgsforpliktelser som gjør dagpendling eller flytting for å studere lite aktuelt. Noe av målet med de desentraliserte studiene har vært å rekruttere "uutnyttede lokale krefter", og man har henvendt seg lokalt i rekrutteringsøyemed. Søkningen viser at det til deltidstudiene, og da særlig til førskolelærerutdanningen, har vært et omfattende rekrutteringsgrunnlag på Kongsvinger. Opptaksnivået målt i konkurransepoeng var høyere til førskolelærerutdanningen på Kongsvinger enn til de ordinære førskolelærerstudiene på Hamar både i 1995 og i 1996 (se vedleggstabell 4.1 og 4.2).

3.1.3 Studentsammensetningen

Av tabell 3.4 går det fram at 536 studenter har startet i desentralisert utdanning i perioden 1991-97. For perioden 1991-97 har det vært budsjettert med 548 nye studieplasser, slik at 98 prosent av studieplassene har vært fylt opp.

Med utgangspunkt i totalt antall studenter for perioden 1991-97 skal vi se hvordan studentene har vært representert i desentraliserte studier fordelt på kjønn og alder.

Tabell 3.4 *Antall registrerte studenter på Kongsvinger den høsten studiet startet. 1991-97.*

Type studium:	Registrerte studenter pr. 1.10.:						
	Sum	1991	1992	1993	1994	1995	1996
	1997						

Sum, Kongsvinger:		536	56	82	93	118	88	99	-
<i>Deltidsstudier:</i>		209	28	-	22	78	32	49	-
Naturfag	10 vt	19	-	-	-	19	-	-	-
Praktisk-ped.utd.	20 vt	29	-	-	-	29	-	-	-
Spes.ped.	10 vt	52	-	-	22	30	-	-	-
Førskolelærerutd.	1. året	109	28	-	-	-	32	49	-
<i>Heltidsutdanning:</i>		327	28	82	71	40	56	50	-
Bedriftsøkonomi	20 vt	82	-	-	-	26	31	25	-
Engelsk	20 vt	46	-	21	-	-	-	25	-
Kroppsoving	20 vt	60	-	30	30	-	-	-	-
Norsk	20 vt	53	28	-	-	-	25	-	-
Samfunnsfag	20 vt	72	-	31	41	-	-	-	-
Matematikk	20 vt	14	-	-	-	14	-	-	-

Kjønn

Tabell 3.5 viser som forventet at deltidsstudiene har en høy kvinneandel, 79 prosent. Heltidsstudiene har en kvinneandel på 61 prosent, noenlunde lik kjønnsfordelingen i høyere utdanning blant nye studenter på landsbasis på 90-tallet.

Kjønnsfordelingen i høyere utdanning varierer imidlertid en god del fra fag til fag, noe som også er tilfellet på Kongsvinger, men innslaget kvinner er noe høyere på Kongsvinger enn det er på landsbasis.

Høyest kvinneandel finner vi som forventet hos førskolelærerne, 91 prosent. Dette utdanningstilbudet har vært spesielt rettet mot kvinner med arbeid i barnehager. Spesialpedagogikk, som er en svært vanlig videreutdanning for førskolelærere og lærere, hadde også på Kongsvinger et høyt innslag av kvinner. Andelen kvinner er her på 83 prosent. Andre utdanninger som har høy kvinneandel er heltidsstudier i norsk, 85 prosent, og engelsk, 78 prosent.

Lavest kvinneandel har praktisk-pedagogisk utdanning på deltid som er rettet mot faglærere, kvinneandelen er her bare på 34 prosent. Ellers har bedriftsøkonomi omtrent like mange kvinner som menn, og kroppsoving og samfunnsfag har en liten overvekt av kvinner, begge disse utdanningene har en kvinneandel på 58 prosent.

Tabell 3.5 Prosentandel kvinner av studentene i desentraliserte studier på Kongsvinger i perioden 1991-97.

Type studium:		Antall studenter	Andelen kvinner
Sum, Kongsvinger:		536	68
<i>Deltidsstudier:</i>			
Naturfag	10 vt	19	(68)
Praktisk-ped.utd.	20 vt	29	34
Spes.ped.	10 vt	52	83
Førskolelærerutd.	1. året	109	91
<i>Heltidsstudier:</i>			
Bedriftsøkonomi	20 vt	82	48
Engelsk	20 vt	46	78
Kroppsøving	20 vt	60	58
Norsk	20 vt	53	85
Samfunnsfag	20 vt	72	58
Matematikk	20 vt	14	(57)

Alder

Tabell 3.6 viser aldersfordelingen hos studentene det året de startet i desentraliserte studier. Nesten halvparten av studentene er 25 år eller eldre. Hele 78 prosent av studentene i deltidsutdanning faller inn under denne kategorien. Alle studentene i praktisk-pedagogisk utdanning var 25 år eller eldre. Blant førskolelærerne er 62 prosent 25 år eller eldre, 26 prosent 21-24 år og 12 prosent 18-20 år.

Tabell 3.6 Registrerte studenter i desentraliserte studier på Kongsvinger etter alder 1991-97 . Prosent.

Type studium:		Antall år studenter el.eldre	Sum prosent	18- 20 år	21- 24 år	25
Sum, Kongsvinger:		536	101	21	32	48
<i>Deltidsstudier:</i>		209	100	6	16	78
Naturfag	10 vt	19	100	-	11	89
Praktisk-ped.utd.	20 vt	29	100	-	10	90
Spes.ped.	10 vt	52	100	-	-	100
Førskolelærerutd.	1. året	109	100	12	26	62
<i>Heltidsstudier:</i>		327	100	30	42	28
Bedriftsøkonomi	20 vt	82	100	49	34	17
Engelsk	20 vt	46	100	15	59	26
Kroppsoving	20 vt	60	101	27	57	17
Norsk	20 vt	53	100	13	32	55
Samfunnsfag	20 vt	72	101	38	38	25
Matematikk	20 vt	14	100	-	29	71

Bare 28 prosent av studentene i heltidsutdanningene er 25 år eller eldre og hele 42 prosent er i aldersgruppen 21-24 år. På bedriftsøkonomistudiet finner vi det største innslaget av unge studenter. Hele 49 prosent var i aldersgruppen 18-20 år og 34 prosent var i alderen 21-24 år. Kroppsoving og engelsk er de utdanningene som har rekruttert flest studenter i aldersgruppen 21-24 år, med andeler på henholdsvis 57 og 59 prosent.

Naturfag og matematikk, som til sammen bare har hatt 33 studenter i perioden 1991-1997, har også hatt et høyt innslag av voksne studenter, 82 prosent for de to fagene sett under ett.

3.1.4 Studiegjennomføring

Tabell 3.7 ser antall uteksaminerte i forhold til antall studenter som var registrert i de ulike studiene høsten før avsluttende eksamen. Totalt var det 373 uteksaminerte fra de desentraliserte studiene på Kongsvinger i perioden 1991-97. 478 studenter var registrert pr. 1.10. året før de skulle ha avsluttende eksamen om våren.

For hele perioden 1991-97, og alle studiene sett under ett, var det en fullføringsgrad på hele 78 prosent. I spesialpedagogikk fullførte alle studentene. Men også andre

studier har en svært høy fullføringsandel. I praktisk-pedagogikk fullførte 97 prosent av studentene, på førskolelærerutdanningen 94 prosent og i kroppsøving 90 prosent.

Tabell 3.7 Uteksaminerte ved de desentraliserte studiene på Kongsvinger sett i forhold til antall registrerte studenter den høsten studiet startet 1991-97. Antall og prosent.

Type studium:	Fullførings- Antall studenter ³	Antall	
		uteksaminerte	andel
Sum, Kongsvinger:	478	373	78
<i>Deltidsstudier:</i>			
Naturfag 10 vt	151	143	95
Praktisk-ped.utd. 20 vt	19	15	79
Spes.ped. 10 vt	29	28	97
Førskolelærerutdanning ⁴	52	52	100
	51	48	94
<i>Heltidsstudier:</i>			
Bedriftsøkonomi 20 vt	327	230	70
Engelsk 20 vt	82	46	56
Kroppsøving 20 vt	46	31	67
Norsk 20 vt	60	54	90
Samfunnsfag 20 vt	53	38	72
Matematikk 20 vt	72	52	72
	14	9	64

Det er bare bedriftsøkonomi som har en lav fullføringsandel, 56 prosent. De to fagene med få studenter, naturfag og matematikk, hadde til sammen en fullføringsandel på 69 prosent.

3.2 Desentraliserte studier i Kristiansund

Vi skal nå se på studenttallene for de desentraliserte studiene i Kristiansund som har vært drevet i regi av Høgskolen i Molde, Høgskolen i Volda og Høgskolen i Ålesund.

³Inkluderer bare studenter som ut fra et normalt desentralisert studieløp var forventet uteksaminerte.

⁴23 førskolelærere var registrert som 2. årskull i 1991. Disse ble uteksaminert i 1993.

3.2.1 Måltall

Tabell 3.8 gir en oversikt over måltallene for den desentraliserte utdanningen i Kristiansund i perioden 1991-98. I 1991 var det ikke noe studietilbud i regi av de tre høyskolene, derfor starter tabellen i 1992. I løpet av perioden 1992-98 er omfanget av budsjetterte plasser i Kristiansund oppe i 600 (studieplasser). Dette er ikke heltidsekvivalenter, og studietilbud som går ut over ett år, er telt opp for hvert år det har vært budsjettert med studieplasser. En fireårig utdanning med måltall på 30 studenter årlig og hvor hele utdanningsløpet er innenfor den perioden vi ser på, utgjør dermed 120 studieplasser slik som tilfellet er for de førskolelærerstudentene som startet i 1993.

Tabell 3.8 Måltall (budsjetterte plasser) for de desentraliserte studiene i Kristiansund i perioden 1992- 1998.

Type studium		Sum	92/93	93/94	94/95	95/96	96/97	97/98	98/99
Sum, Kristiansund		600	20	50	50	130	130	140	80
<i>Deltidsstudier:</i>									
Eldreomsorg	20 vt	60	20	-	20	-	20	-	-
Eldreomsorg	2. år	60	-	20	-	20	-	20	-
Veiledningsped.	10 vt	120	-	-	-	30	30	30	30
Praktisk-ped.utd.	20 vt	60	-	-	-	30	-	30	-
Praktisk-ped.utd.	2. år	60	-	-	-	-	30	-	30
Førskolelærerutd.	1. år	70	-	30	-	-	-	40	-
Førskolelærerutd.	2. år	30	-	-	30	-	-	-	-
Førskolelærerutd.	3. år	30	-	-	-	30	-	-	-
Førskolelærerutd.	4. år	30	-	-	-	-	30	-	-
<i>Heltidsstudium:</i>									
Statsvitenskap	20 vt	80	-	-	-	20	20	20	20

I Kristiansund startet man først med videreutdanning i eldreomsorg i regi av Høgskolen i Molde. For opptak til studiet i eldreomsorg kreves det av studentene at de har en annen høyskoleutdanning i utgangspunktet, som sykepleier- eller annen helsefag- eller sosialutdanning. Studier i eldreomsorg er gitt som deltidsutdanning over 2 år med studiestart i 1992, 1994 og i 1996.

Den første førskolelærerutdanningen i regi av Høgskolen i Volda startet i Kristiansund i 1993. Desentralisert førskolelærerutdanning har også tidligere vært tilbudt i Kristiansund, da i regi av Dronning Mauds Minne i Trondheim. Omfanget

av førskolelærerutdanning i Dronning Mauds Minnes regi har vi ikke innhentet data om, selv om noen fra dette opplegget er uteksaminert i den perioden vi tar for oss.

Det har ikke vært tilbudt førskolelærerutdanning for nye studenter hvert år. Først i 1997, da det første kullet var ferdig utdannet, kunne det andre kullet med førskolelærerstudenter starte opp. For begge kullene er det budsjettert med 30 plasser. Førskolelærerutdanningen er bare beregnet på personer som ikke har anledning til å starte på en 3-årig ordinær førskolelærerutdanning. I tillegg kreves det at en må være i minimum 1/4, maksimum 1/2 stilling i barnehage (evt. arbeid med 6-åringer) under studiet. Ellers stilles det samme krav ved opptak som til den ordinære 3-årige førskolelærerutdanningen.

I Høgskolen i Voldas regi er det også tilbudt utdanning i praktisk pedagogikk som i likhet med eldreomsorg må kunne betegnes som et tilbud om deltidsutdanning for voksne. Studiet i praktisk pedagogikk strekker seg over 2 år, og det var nye kull med studenter i 1995 og 1997. Det er her budsjettert med 30 plasser for hvert kull.

Statsvitenskap er det eneste heltidsstudiet som tilbys i Kristiansund. Tilbud om studier i statsvitenskap grunnfag for 20 studenter årlig er gitt i 1995, -96, -97 og -98.

3.2.2 Søkning og opptak

Tabell 3.9 viser antallet primærsøkere i perioden 1992-97. Det var 599 primærsøkere til 390 disponible plasser i perioden 1992-97 sett under ett. Dette innebærer at det har vært 1,5 primærsøkere pr. studie plass til de desentraliserte studiene i Kristiansund. Vi kan ikke betegne søkningen til desentraliserte studier i Kristiansund sett under ett som høy, den ligger en god del under søkningen til høyere utdanning på landsbasis og langt under søkningen på Kongsvinger. Det er imidlertid stor variasjon i søkningen til de ulike studiene. Utdanninger som har hatt spesielt lav søkning er eldreomsorg, veiledningspedagogikk og statsvitenskap. De to førstnevnte er studier som gir en kompetanse som det er mangel på på Nordmøre.

Tabell 3.9 Antall primærsøkere til desentraliserte studier i Kristiansund i perioden 1992- 1998.

Type studium:		Sum	92/93	93/94	94/95	95/96	96/97	
		97/98						
Sum, Kristiansund:		599	16	100	15	155	59	254
<i>Deltidsstudier:</i>								
Eldreomsorg	20 vt	45	16	-	15	-	14	-
Veiledningsped.	10 vt	74	-	-	-	36	24	14
Praktisk-ped.	20 vt	207	-	-	-	101	-	106
Førskolelærerutd.	1. år	216	-	100	-	-	-	116
<i>Heltidsstudium:</i>								
Statsvitenskap	20 vt	57	-	-	-	18	21	18

Søkningen til både praktisk pedagogikk og førskolelærerutdanningen har imidlertid vært relativt høy. Til praktisk pedagogikk var det 3,4 søkere per disponibel studie plass i 1995 og 3,5 i 1997.

Til førskolelærerutdanningen var det 3,3 søkere per disponibel plass i 1993, mens den var noe lavere i 1997. Opptaksnivået målt i konkurransepoeng var høyt for førskolelærerutdanningen begge årene, på 48 poeng i 1993 og på 50 poeng i 1997. (ref. vedleggstabell V.3.9).

Tabell 3.10 Antall primærsøkere pr. disponibel plass til studier i Kristiansund i perioden 1992- 97.

Type studium:		Alle år	92/93	93/94	94/95	95/96	96/97	
		97/98						
Sum, Kristiansund:		1,5	0,8	3,3	0,8	1,9	0,8	2,1
<i>Deltidsstudier:</i>								
Eldreomsorg	20 vt	0,8	0,8	-	0,8	-	0,7	-
Veiledningsped.	10 vt	0,6	-	-	-	1,2	0,8	0,5
Praktisk-ped.	20 vt	3,5	-	-	-	3,4	-	3,5
Førskolelærerutd.	1. år	3,1	-	3,3	-	-	-	2,9
<i>Heltidsstudiet:</i>								
Statsvitenskap	20 vt	0,7	-	-	-	0,9	1	0,9

3.2.3 Studentsammensetningen

297 studenter har startet i desentralisert utdanning i perioden 1991-97, mens det til sammen har det vært budsjettert med 390 nye studieplasser i perioden 1992-97. Det innebærer at 24 prosent eller 93 av studieplassene i de desentraliserte studiene i Kristiansund ikke har vært fylt opp i perioden.

Med utgangspunkt i totalt antall studenter for perioden 1991-97 skal vi se på hvordan studentene har vært representert i desentraliserte studier fordelt på kjønn og alder.

Tabell 3.11 *Antall registrerte studenter i Kristiansund bosten studiet startet. 1991- 1997.*

Lærested og utdannings- type:	Registrerte studenter pr. 1.10:						
	Sum 1997	1992	1993	1994	1995	1996	
Sum, Kristiansund:	297	16	34	15	75	53	104
<i>Deltidsstudier:</i>	255	16	34	15	64	34	92
Eldreomsorg 20 vt	45	16	-	15	-	14	-
Veiledningsped. 10 vt	58	-	-	-	30	20	8
Praktisk-ped.utd. 20 vt	79	-	-	-	34	-	45
Førskolelærerutd. 1. år	73	-	34	-	-	-	39
<i>Heltidsstudium:</i>							
Statsvitenskap 20 vt	42	-	-	-	11	19	12

Kjønn

Totalt for perioden 1992-97 er andelen kvinner i desentraliserte studiene i Kristiansund 70 prosent. Deltidsstudiene har en kvinneandel på 75 prosent. Studier i eldreomsorg har 96 prosent kvinner, deretter følger veiledningspedagogikk med 95 prosent og førskolelærere med 90 prosent.

Lavest kvinneandel har praktisk-pedagogisk utdanning på deltid som er rettet mot faglærere, den er på bare 28 prosent. Den mest kjønnsnøytrale utdanningen er statsvitenskap med en kvinneandel på 45 prosent.

Tabell 3.12 *Andelen kvinner av studentene i desentraliserte studier i Kristiansund i perioden 1992-97.*

Type studium:		Antall studenter	Andelen kvinner
Sum, Kristiansund:		297	70
<i>Deltidsstudier:</i>			
Eldreomsorg	20 vt	45	96
Veiledningsped.	10 vt	58	95
Praktisk-ped.utd.	20 vt	79	28
Førskolelærerutd.	1. år	73	96
<i>Heltidsstudium:</i>			
Statsvitenskap	20 vt	42	45

Alder

Tabell 3.13 viser aldersfordelingen hos studentene det året de startet i desentraliserte studier. 90 prosent av studentene er 25 år eller eldre. Dette betyr at virksomheten i Kristiansund, bortsett fra studier i statsvitenskap, er voksenopplæring. 96 prosent av studentene i deltidsutdanning faller inn under denne kategorien. Alle studentene i eldreomsorg, praktisk-pedagogisk utdanning og veiledningspedagogikk er 25 år eller eldre.

Tabell 3.13 *Registrerte studenter i desentraliserte studier i Kristiansund etter alder 1991-97. Prosent.*

Type studium:		Antall 25 år studenter el.eldre	Sum prosent	18- 20 år	21- 24 år	
Sum, Kristiansund:		297	100	4	6	90
<i>Deltidsstudier:</i>						
Eldreomsorg	20 vt	45	100	-	-	100
Veiledningsped.	10 vt	58	100	-	-	100
Praktisk-ped.utd.	20 vt	79	100	-	-	100
Førskolelærerutd.	1. år	73	100	-	10	90
<i>Heltidsstudium:</i>						
Statsvitenskap	20 vt	42	100	29	31	40

40 prosent av studentene i statsvitenskap er 25 år eller eldre, og hele 29 prosent er i aldersgruppen 18-20 år. Ingen av de andre studiene hadde studenter i aldersgruppa 18-20 år.

3.2.4 Studiegjennomføring

Totalt var det 135 uteksaminerte fra de desentraliserte studiene på Kongsvinger i perioden 1991-97. 179 studenter med avsluttende eksamen om våren var registrert pr. 1.10. året før. For perioden 1994-97 da det ble uteksaminert studenter i minst ett fag, finner vi for alle studiene sett under ett en fullføringsgrad på hele 75 prosent. I praktisk pedagogikk fullførte alle studentene. Men også andre studier har en svært høy fullføringsandel. På førskolelærerutdanningen fullførte 97 prosent av studentene, og blant studentene i veiledningspedagogikk fullførte 84 prosent. Studier i eldreomsorg har en fullføringsandel på 68 prosent, noe som er bra når vet at faget har hatt vanskelig for å rekruttere nok studenter.

Tabell 3.14 Uteksaminerte ved de desentraliserte studiene i Kristiansund sett i forhold til antall registrerte studenter den høsten studiet startet 1991-97. Antall og prosent.

Type studium:	Antall studenter ⁵	Antall uteksaminerte	Fullføringsandel
Sum, Kristiansund:	179	135	75
<i>Deltidsstudier:</i>			
Eldreomsorg 20 vt	31	21	68
Veiledningsped. 10 vt	50	42	84
Praktisk-ped.utd. 20 vt	34	34	100
Førskolelærerutdanning	34	33	97
<i>Heltidsstudium:</i>			
Statsvitenskap 20 vt	30	15	50

Det studiet som har hatt den laveste gjennomføringsandelen er statsvitenskap, bare halvparten av studentene gjennomførte. Statsvitenskap har langt flere yngre studenter enn de andre utdanningene i Kristiansund, men også mange voksne som er ansatt i offentlig sektor. Vi vet ikke hvem som har falt fra eller om de tar eksamen senere eller har fått studieplass ved et annet lærested.

⁵Inkluderer studenter som ut fra et normalt desentralisert studieløp var forventet uteksaminerte i løpet av perioden 1991-97.

3.3 Oppsummering og drøfting av resultatene

Hovedinntrykket er at de desentraliserte studiene på Kongsvinger og Kristiansund har vært vellykkede tiltak, noe tabellen under gir klare indikasjoner på.

Kongsvinger	Kristiansund
Antall primærøkere til desentralisert utdanning i perioden 1991-97: 1283	Antall primærøkere til desentralisert utdanning i perioden 1991-97: 599
Antall primærøkere pr. disponibel studie- plass: 2,6	Antall primærøkere pr. disponibel studie- plass: 1,5
Antall studenter fra 1991-1997: 536	Antall studenter fra 1991-1997: 297
Andelen kvinnelige studenter: 68 prosent	Andelen kvinnelige studenter: 70 prosent
Andelen av studentene i deltidsstudier: 40 prosent	Andelen av studentene i deltidsstudier: 86 prosent
Kvinneandel i deltidsstudier: 79 prosent	Kvinneandel i deltidsstudier: 75 prosent
Kvinneandel i heltidsstudier: 61 prosent	Kvinneandel i heltidsstudier: 45 prosent
Andelen av studentene 25 år og eldre: 48 prosent	Andelen av studentene 25 år og eldre: 90 prosent
Gjennomføring av studiene til normert tid: 78 prosent	Gjennomføring av studiene til normert tid: 75 prosent
Karakterer: Der vi kan sammenligne med studier fra de ordinære lærestedene i fylket, er karak- terene like gode.	Karakterer: Der vi kan sammenligne med studier fra de ordinære lærestedene i fylket, er karak- terene like gode.

Til mange av studiene har det vært svært god søkning, selv om noen fag har hatt litt lav søkning. Særlig i Kristiansund har søkningen til flere fag vært lav. Totalinntrykket av Kongsvinger er at søkningen til de desentraliserte studiene har vært høy, høyere enn for landsgjennomsnittet.

Studentene har hatt en meget høy gjennomføringsandel med minst like gode karaktermessige resultater som studier ved de ordinære lærestedene der vi har hatt et sammenligningsgrunnlag. Ved bedriftsøkonomistudiet på Kongsvinger og på statsvitenskap i Kristiansund har imidlertid gjennomføringsgraden vært noe lav. Disse utdanningene hadde for øvrig flest unge studenter.

Studentmassen totalt sett er preget av en stor overvekt av kvinner. Dette gjelder spesielt deltidsstudiene. Sammensetningen av studentene etter kjønn er i samsvar med en målsetting om å utlikne forskjeller mellom kjønnene, hvis man fortsatt tror at kvinner henger etter menn utdanningsmessig. Slik er det imidlertid ikke lenger, slik at forutsetningene for likestillingspolitikken i de to regionene er noe foreldet. Mens 80-årenes norske kvinner utfordret menn i tendensen til å ta høyere utdanning, har 90-årenes kvinner dratt fra mennene i utdanningsløpet. Allerede i 1982 var kvinner like sterkt representert som studenter i høyere utdanning som menn. I 1996 utgjorde kvinnene 57 prosent av studentene ved våre universiteter og høyskoler (Statistisk sentralbyrå 1997). Men ser vi på fagvalgene til kvinner og menn, finner vi at norsk høyere utdanning er svært kjønnssegregert (Rogg 1991, Nordli Hansen 1993, Jørgensen 1997, Teigen 1998). Førskolelærerutdanning, som har vært tilbudt som desentralisert utdanning både på Kongsvinger og i Kristiansund, er den mest kjønnssegregerte grunnutdanningen vi har på høyskolenivå i Norge. For 80-årene sett under ett var kvinneandelen blant dem som ble utdannet som førskolelærere på hele 95 prosent. I 1995 har kvinneandelen sunket noe, men er fortsatt på 92 prosent for nyutdannede førskolelærere i 1995 (Statistisk sentralbyrå 1983-95). Høyere utdanning blir ikke mindre kjønnssegregert ved at kvinner stimuleres til å ta typiske kvinneutdanninger gjennom desentralisert utdanning.

På den annen side er det mye som tyder på at de kvinnedominerte studiene på Kongsvinger og i Kristiansund har dekket et behov for tilførsel av kompetanse lokalt. Dette er særlig tydelig for førskolelærerutdanningen, eldreomsorg og veiledningspedagogikk. Behovet for å utdanne nok førskolelærere har også vært knyttet til landsomfattende tiltak (St.meld. Nr. 8, 1987-91). Hvis tilbudet om desentralisert utdanning ikke hadde funnet sted ville antakelig en slik høyere utdanning ikke ha vært aktuell for alle de som nå har tatt det. Når formålet har vært å nå voksne som skal ta igjen en tidligere tapt mulighet til høyere utdanning, er dette målet langt på vei nådd. Den desentraliserte utdanningen har dessuten bidratt til at en god del kvinner har kvalifisert seg for en høyere stilling. Men fagvalgene i de desentraliserte tilbudene har nødvendigvis vært begrenset, slik at noen av de som har tatt desentralisert utdanning kanskje ville ha valgt en annen høyere utdanning dersom tilbudet om desentraliserte studier ikke var gitt.

4 Rekruttering og kompetansenivå i regionene

Argumentene for å etablere de desentraliserte studietilbudene på Kongsvinger og Kristiansund bygger først og fremst på at de skal styrke regionenes kompetansenivå og øke rekrutteringen til høyere utdanning i de to regionene. Dette er en type argumentasjon som generelt har stått sentralt i den norske utdanningspolitikken, og som har vært en drivkraft bak det systemet vi i dag har med statlige høyskoler i alle fylker. Spesielt sto dette sentralt i etableringen av de tidligere distriktshøyskolene som danner kjernen i mange av de statlige høyskolene. Ikke bare har dette ført til at alle fylker har et høyskoletilbud, i flere fylker er dessuten tilbudene spredt på flere studiesteder, slik som både i Hedmark og Møre og Romsdal.

Det er liten tvil om at spredningen av utdanningstilbud i Norge både har hatt effekter på rekrutteringen av studenter og bedret tilgangen på kvalifisert arbeidskraft. Men hva er det som generelt påvirker rekrutteringen til høyere utdanning og hvilken effekt har etableringen av de desentraliserte tilbudene hatt på rekrutteringen til høyere utdanning i Glåmdalen og på Nordmøre? På individnivå handler utdanningsvalg grovt sagt om en kombinasjon av motivasjon og tilgjengelighet. Manglende kapasitet i forhold til søkningen på nasjonalt nivå er selvsagt en begrensende faktor. Tilgjengelighet nær bostedet betyr en del, men først og fremst for den gruppen av potensielle studenter som ikke ville ha studert dersom ikke tilbudet fantes i nærheten. For de som uansett ville ha begynt å studere betyr etableringen av et tilbud i nærheten at de kan velge dette framfor å flytte. Det at de desentraliserte studiene har hatt søkere og at søkningen har vært høy særlig på Kongsvinger, er i seg selv et tegn på at de desentraliserte studietilbudene har dekket et behov.

De viktigste forskjellene mellom geografiske områder og grupper i samfunnet når det gjelder rekrutteringen til høyere utdanning er ikke bare knyttet til at noen holdes utenfor eller ikke har de nødvendige forutsetninger for å studere. Mange har andre preferanser om framtidig utdanning og yrke enn å ta høyere utdanning. På dette punktet er det en meget etablert kunnskap om at det er en nær sammenheng mellom utdanningssøking og familiebakgrunn, målt ved foreldrenes sosiale status eller utdanningsnivå (Hernes og Knudsen 1976, Aamodt 1982, Edvardsen 1993). Dette får også en regional betydning: dersom det er få personer bosatt i en region som har høyere utdanning, vil rekrutteringen til høyere utdanning for den neste generasjonen være liten.

Viktige virkemidler har i den sammenheng vært å etablere bredere veier til høyere utdanning gjennom videregående opplæring, øke kapasiteten i høyere utdanning, og gjennom lån og stipend gjøre det mulig å studere uavhengig av familiens økonomi. Til tross for dette er det fortsatt store sosiale skjevheter i rekrutteringen. En viss utjevning fant sted under den sterke veksten på 1960-tallet, men deretter har det skjedd lite (Aamodt 1982, Knudsen, Sørensen og Aamodt 1993). Undersøkelsen til Knudsen m.fl. (1993) viser at 48 prosent av studentene i aldersgruppen 19-24 år i 1991 hadde fedre med høyere utdanning, mens andelen med høyt utdannede fedre i denne aldersgruppen totalt sett bare utgjorde 28 prosent. Den samme undersøkelsen viser at det har skjedd en viss reduksjon i de sosialt bestemte ulikhetene i rekrutteringen til høyskolesektoren fra 1980 til 1991, mens det ikke var noen tendens til en slik utjevning i rekrutteringen til universitetene. Utdanningsvalg påvirkes dessuten i noen grad av hva slags lokale jobbtillbud som finnes. Hvis det er et lite tilbud av jobber som krever høyere utdanning, vil det under ellers like forutsetninger redusere interessen for å ta høyere utdanning.

På denne bakgrunn vil vi først prøve å besvare noen spørsmål om argumentene for de desentraliserte studiene bygger på en korrekt situasjonsbeskrivelse:

- 1) Er utdanningsnivået i befolkningen i de to regionene lavt i forhold til fylkene for øvrig og landet som helhet?
- 2) Er ungdommens søkning til høyere utdanning lav fra disse regionene, og bidrar de desentraliserte tilbudene til øke den regionale rekrutteringen?

Dersom utdanningsnivået hos innbyggerne i de to regionene er vesentlig forskjellige fra utdanningsnivået i hele Møre og Romsdal, i Hedmark eller i landet forøvrig, foreligger det et argument for at det kan være nødvendig med særskilte tiltak, for eksempel desentraliserte studier, for å skape likestilling mellom regioner og befolkningsgrupper. Uavhengig av dagens utdanningsmønster blant ungdom kan andelen med høyere utdanning i den samlede befolkning i de to regionene være lavere enn for tilhørende fylke, noe som kan brukes som argument for desentraliserte studier for voksne (25 år eller eldre). Det kan foreligge et utdanningsmessig etterslep som det tar mange år å utjevne, slik at desentraliserte studier for voksne kan oppfattes å være et mulig tiltak som fanger opp grupper som ikke har fått anledning til å ta høyere utdanning tidligere.

Dersom studiefrekvensen blant ungdom (overgangen til høyere utdanning) i de to regionene er lavere enn i tilhørende fylke, kan det benyttes som argument for desentraliserte studier på heltid beregnet på ungdom.

Hvis det viser seg å være riktig at Glåmdalsregionen og Nordmøre ligger etter rent kompetansemessig, kan det i denne sammenheng reises spørsmål ved om desentralisert utdanning er løsningen. En risikerer å oppnå det motsatte, nemlig at de som har fått utdanningen må flytte ut av regionen for å få utnyttet sin kompetanse.

4.1 Befolkningens utdanningsnivå i de to regionene

Lokalt er det både på Kongsvinger og i Kristiansund argumentert for at utdanningsnivået i deres regioner er lavt, lavere enn i fylket og på landsbasis. Statistikken de viser til er tall fra Statistisk sentralbyrå.

Stiftelsen for høyskoleutdanning i Kongsvinger-regionen (SHK) la i 1990 fram tall over utdanningsnivået til befolkningen i Hedmark og i Glåmdalen spesielt (SHK 1990). I 1988 hadde vel 10 prosent av befolkningen (16-74 år) i Hedmark høyere utdanning. Landsgjennomsnittet var på 15 prosent. I Hedmark var det betydelig variasjon mellom kommunene. Høyest lå Hamar med 20 prosent. På Kongsvinger var andelen med høyere utdanning blant innbyggerne 10 prosent, mens for de øvrige kommunene i Glåmdalen var andelen fra 8 og er helt ned i 5 prosent for Nord-Odal og Eidskog.

SHK hevder at når Kongsvinger som handelsdistrikt ikke har flere høyt utdannede, kan det ha sammenheng med det store innslaget av primærnæringer i kommunen, 13 prosent av befolkningen var sysselsatt i primærnæringer i 1980. Men de stiller spørsmål ved om ikke også tradisjonelle, sosiologiske og kulturelle forklaringer må trekkes inn, og de stiller spørsmål ved om ikke manglende nærhet til skoletilbud er en del av forklaringen på det lave utdanningsnivået i Kongsvinger kommune (SHK 1990).

Utdanningsnivået i Møre og Romsdal og på Nordmøre var ikke så lavt som i Glåmdalen ved inngangen til 90-årene. En analyse av Bræin og Reitan (1996) viser at andelen av Nordmøres innbyggere (16-66 år) med høyere utdanning i 1990 var 14 prosent, mens dette nivået for resten av Møre og Romsdal lå på 16 prosent. Når det gjelder utdanning fra videregående skole hadde både Nordmøre og resten av Møre og Romsdal en andel på 57 prosent i 1990. Bræin og Reitan viser til at utdanningsnivået på Nordmøre var lavt på 70- og 80-tallet. Videre konkluderer de med at Kristiansund ikke ser ut til å fylle sin rolle som et kompetansesentrum, slik som Molde og Ålesund gjør det i sine regioner. Og de mener at det på denne bakgrunn er viktig at Kristiansund utvikles til et kompetansesentrum i sin region. Videre mener de at et høyere lærested vil kunne fylle en rolle i denne sammenheng og bidra til å gjøre høyere utdanning mer tilgjengelig rent rekrutteringsmessig. Ikke

minst vil et høyere lærested kunne bidra til å skape en mer akademisk kultur som vil virke stimulerende for arbeidslivet på Nordmøre.

Vi skal også benytte tall fra Statistisk sentralbyrå der vi tar for oss de samme årene for begge regionene. Først studeres utdanningsnivået blant arbeidstakerne i de to aktuelle fylkene i 1990 og 1997, deretter ser vi på utdanningsnivået i befolkningen over 16 år i landet som helhet, i de to aktuelle fylkene, samt i Glåmdalen og på Nordmøre i 1990 og 1996.

4.1.1 Utdanningsnivået blant arbeidstakere i Hedmark og Møre og Romsdal

I 1990 hadde 22 prosent av arbeidstakerne mellom 16-74 år i Norge en høyere utdanning (av minst ett års varighet). Denne andelen har steget til 27 prosent i 1997. Av Hedmarks yrkesaktive innbyggere var imidlertid denne andelen i 1997 fortsatt bare 22 prosent og i Møre og Romsdal 23 prosent. Begge fylkene har i likhet med landet for øvrig hatt en stigning i utdanningsnivået blant sine yrkesaktive innbyggere på 5 prosentpoeng i perioden 1990-97.

Tabell 4.1 *Andelen med høyere utdanning av arbeidstakere 16-74 år etter bosted og kjønn, 4. kvartal 1990 og 1997. Prosent.*

	I alt		Kvinner		Menn	
	1990	1997	1990	1997	1990	1997
Hele landet	22	27	21	28	22	26
Hedmark	17	22	17	24	16	20
Møre og Romsdal	18	23	17	23	19	23

Kilde: Statistisk sentralbyrå (Internett)

Kvinnene i Hedmark er den gruppen i de to fylkene som har det høyeste utdanningsnivået i 1997, og de er også den gruppen som har økt sitt utdanningsnivå mest fra 1990 til 1997, med 7 prosent. Menn i Hedmark har bare økt sin andel blant arbeidstakere med høyere utdanning fra 1990 til 1997 med 4 prosentpoeng.

I Møre og Romsdal lå menn 2 prosentpoeng høyere enn kvinnene i andelen med høyere utdanning blant de yrkesaktive innbyggerne i 1990. I 1997 har både menn og kvinner en andel på 23 prosent den yrkesaktive befolkningen i dette fylket. Kvinner i Møre og Romsdal ligger 5 prosentpoeng lavere enn kvinner på landsbasis, mens menn i dette fylket ligger 3 prosentpoeng lavere enn menn på landsbasis.

4.1.2 Utdanningsnivå i befolkningen i Glåmdalen og på Nordmøre

Tabell 4.2 viser at utdanningsnivået øker raskt, på landsbasis øker andelen med høyere utdanning fra 16 til 21 prosent bare fra 1990 til 1996. Det har vært økning i alle de regionene og kommunene vi ser på.

Tabell 4.2 *Andelen personer over 16 år med høyere utdanning pr. 1.10. 1996*

Bosted	1990	1996
Landsgjenn.	16	21
Oslo (høyeste)	27	34
Oppland (laveste)	12	15
Hedmark	12	15
Møre og Romsdal	13	17
Kommuner i Glåmdalen:		
Kongsvinger	12	15
Våler	9	11
Åsnes	9	11
Sør-Odal	8	11
Grue	8	10
Nord-Odal	7	9
Eidskog	7	9
Kommuner på Nordmøre:		
Frei	16	18
Kristiansund	15	18
Sunnadal	12	15
Tingvoll	12	15
Gjemnes	10	14
Averøy	10	13
Halsa	10	13
Surnadal	9	12
Eide	9	11
Rindal	9	11
Aure	8	12
Smøla	8	12
Tustna	8	11

Tabell 4.2 viser også store regionale forskjeller, og forskjellene ser heller ikke ut til å avta. Både Hedmark og Møre og Romsdal ligger godt under gjennomsnittet både i 1990 og 1996. Mens Kongsvinger ligger akkurat på gjennomsnittet for Hedmark både i 1990 og 1996, er nivået i de øvrige Glåmdalskommunene langt lavere. På Nordmøre er det også stor spredning. Frei og Kristiansund ligger høyere enn gjennomsnittet for Møre og Romsdal, mens de øvrige har en betydelig lavere andel.

4.2 Rekrutteringen til høyere utdanning blant de nye kullene fra videregående skole i de to regionene i 1984 og 1994

Regionale forskjeller i rekrutteringen til høyere utdanning oppstår i første omgang gjennom andelen som velger studieforbereende linjer i videregående opplæring, dernest i andelen av dem med studiekompetanse som velger å bruke den. Vi velger å anvende en relativt enkel indikator: andelen av de som fullfører allmennfaglig studieretning i videregående opplæring og går direkte videre til høyere utdanning.

Tabell 4.3 viser andeler av elever som var registrert i høyere utdanning samme år som de fullførte allmennfaglig videregående opplæring. Vi skal først ta for oss overgangene til høyere utdanning slik de var i 1984 for landet som helhet, i de to fylkene Hedmark og Møre og Romsdal og spesielt i Glåmdalsregionen og på Nordmøre. Videre skal vi se på endringer i direkte overgang til høyere utdanning fra 1984 til 1994 for de samme regionene og for landsgjennomsnittet. Og endelig ser vi på direkte overganger for kvinner og menn. Tabell 4.3 er utgangspunktet for disse tre delanalysene.

Tabell 4.3 *Andeler av elever som var registrert i høyere utdanning samme år som de hadde fullført allmennfaglig videregående opplæring, 1984 og 1994.*

Bosted	I alt		Kvinner		Menn	
	1984	1994	1984	1994	1984	1994
Hele landet	22	35	21	39	22	31
Hedmark	16	32	17	40	15	22
Glåmdalen	14	37	15	37	13	36
Møre og Romsdal	23	34	23	34	21	37
Nordmøre	17	34	20	37	13	28

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Det er viktig å være klar over at det kan være svingninger i nivået på den direkte overgangen fra videregående til høyere utdanning fra år til år både på 80- og 90-tallet. Prosentandelene for Glåmdalen og Nordmøre bygger i tillegg på et lavt prosentueringsgrunnlag, selv om det inkluderer alle som avsluttet treårig allmennfaglig videregående i de to regionene. Se vedleggstabell V.4.1 og V.4.4.

Det var 252 elever som avsluttet allmennfaglig studieretning i Glåmdalen i 1984 og 236 elever i 1994. På Nordmøre er prosentueringsgrunnlaget 299 elever i 1984 og 325 elever i 1994. Dette er absolutte tall som avspeiler at rekrutteringsgrunnlaget for høyere studier i antall i de to regionene bare kan fylle en marginal andel av landets studieplasser uansett lærestedets beliggenhet.

Vi har dessverre ikke tall over rekrutteringen til allmennfaglig studieretning spesielt for Glåmdalen og Nordmøre. Men både Hedmark og Møre og Romsdal lå både på 80- og 90-tallet nært opp til landsgjennomsnittet i tendensen til at ungdom herfra tok allmennfaglig linje i videregående skole. Dette betyr at rekrutteringspotensialet til høyere utdanning i de to fylkene relativt sett er nokså likt potensialet ellers i landet. Dessuten er kvinner generelt i noe større grad rekruttert til allmennfaglig linje i videregående skole enn menn, og blant menn er det en liten andel som utsetter studiestarten med ett år for å avtjene verneplikten.

4.2.1 Overgangen til høyere utdanning i 1984

Andelen som var registrert i høyere utdanning høsten samme år som de hadde avsluttet sin videregående allmennfaglige utdanning var henholdsvis 16 og 23 prosent i Hedmark og Møre og Romsdal i 1984. Som det framgår av Tabell 4.3, lå andelen for hele landet på 22 prosent dette året. Tilbudet på Kongsvinger fra 1989 rettet mot voksne, kan her sees som et bidrag til å ta igjen noe av den lave overgangen til høyere utdanning i Hedmark på 80-tallet. I Møre og Romsdal ser det ut til ungdommen så langt henger med i utdanningsløpet på lik linje med ungdom fra resten av landet.

Elever både fra Glåmdalen og Nordmøre har en langt lavere direkte overgangsrate til høyere utdanning enn landsgjennomsnittet og i forhold til overgangen i eget fylke. Elever fra Glåmdalen ligger lavest med en overgangsrate helt nede i 14 prosent. Dette er to prosentpoeng lavere enn for Hedmark fylke og 8 prosentpoeng lavere enn landsgjennomsnittet. Selv om Nordmøre ligger noe høyere enn Glåmdalen, med en overgangsrate på 17 prosent, ligger de 6 prosentpoeng lavere enn fylket og 5 prosentpoeng lavere enn landsgjennomsnittet.

4.2.2 Overgangen til høyere utdanning i 1994

I 1994 har den direkte overgangsraten til høyere utdanning for landet som helhet steget til 35 prosent, en økning på 13 prosentpoeng. Hedmark har nå kommet betydelig nærmere landsgjennomsnittet, med en andel på 32 prosent som gikk direkte fra videregående allmennfaglig utdanning til høyere utdanning. Møre og Romsdal ligger bare ett prosentpoeng under landsgjennomsnittet med en andel på 34 prosent i 1994.

I Glåmdalen er den direkte overgangen til høyere utdanning betydelig høyere i 1994 enn den var i 1984, med en stigning på hele 23 prosentpoeng. Med en prosentandel i direkte overgangsrate på 37 prosent i 1994 ligger Glåmdalen langt høyere enn Hedmark fylke, men også 2 prosentpoeng over overgangsraten på landsbasis.

I 1994 hadde de desentraliserte studiene på Kongsvinger et tilsig på 118 nye studenter, som er det høyeste i løpet av perioden 1991-97, hvorav 93 studenter var rekruttert fra Glåmdalsregionen (Tabell V.3.3). Hvis f.eks. 25 av studentene i desentralisert utdanning kom direkte fra videregående skole, vil de alene utgjøre 11 prosentpoengs økning i direkte overgangsrate til høyere utdanning for elever fra Glåmdalen. At Glåmdalen som i utgangspunktet har en lav andel med høyere utdanning, hadde en økning i direkte overgangsrate fra videregående til høyere utdanning 10 prosentpoeng høyere enn for landet for øvrig, antyder at de desentraliserte studiene har vært av stor betydning for omfanget av rekrutteringen til høyere utdanning i Glåmdalsregionen.

Nordmøre har en tilsvarende direkte overgangsrate som Møre og Romsdal fylke, som var på 34 prosent og ligger dermed bare ett prosentpoeng lavere enn landsgjennomsnittet. I likhet med Glåmdalsregionen har også Nordmøre i 1994 hatt en større økning i overgangsraten til høyere utdanning enn Møre og Romsdal, og større enn landsgjennomsnittet. Forskjellen i overgangsrate var på 11 prosentpoeng fra 1984 til 1994 i Møre og Romsdal, mens den var på 17 prosentpoeng for Nordmøre isolert sett. Det desentraliserte studietilbudet kan imidlertid ikke ha hatt betydning for denne økningen. Det ble bare tatt opp 15 studenter til videreutdanning i eldreomsorg i Kristiansund i 1994, et studium som krever at en allerede har en høyskoleutdanning for å bli tatt opp. Vi kan imidlertid ikke se bort fra at annen desentralisert utdanning i regionene (som f.eks. BI) kan ha hatt betydning for overgangen fra videregående skole til høyere utdanning for 1994-kullet på Nordmøre.

4.2.3 Overgangen til høyere utdanning for menn og kvinner

Som det framgår av tabell 4.3 har utviklingen i direkte overgang fra videregående til høyere utdanning vært svært ulik for menn fra Hedmark i forhold til menn fra

Møre og Romsdal i 1984 og i 1994. Andelen menn i Hedmark i overgang til høyere utdanning i 1984 var 15 prosent, mens landsgjennomsnittet for menn var 22 prosent dette året. Tilsvarende andel for menn fra Møre og Romsdal var 21 prosent. Går vi til 1994, finner vi at Hedmark har økt sin andel for menn i direkte overgangsrater med 7 prosentpoeng, til 22 prosent, mens menn fra Møre og Romsdal har en enda langt høyere økning, på hele 16 prosentpoeng, til 37 prosent. Andelen i direkte overgangsrater fra videregående allmennfaglig utdanning på landsbasis lå til sammenligning på 31 prosent for menn i 1994.

Kvinner fra Møre og Romsdal viste en noe sterkere tilbøyelighet til å gå direkte over i høyere utdanning etter videregående skole enn kvinner ellers i landet i 1984. I 1984 hadde de en andel på 23 prosent mot landsgjennomsnittets kvinneandel som da var på 21 prosent. Men i 1994 henger de noe etter landsgjennomsnittet. Kvinneandelen i direkte overgang fra Møre og Romsdal var på 34 prosent i 1994 mot 39 prosent for kvinner fra hele landet. Kvinner fra Hedmark har endret sitt utdanningsmønster i motsatt retning av hva kvinner i Møre og Romsdal har gjort. I 1984 lå de 4 prosentpoeng under landsgjennomsnittet, mens de i 1994 lå over med ett prosentpoeng.

I Glåmdalen var overgangsraten for både menn og kvinner til høyere utdanning svært lav i 1984, 15 prosent for kvinner og 13 prosent for menn. Går vi til 1994 har det skjedd en enorm endring. Menn i Glåmdalen ligger godt over landsgjennomsnittet med en overgangsrater på hele 36 prosentpoeng. De utviser en interesse for høyere studier i et helt annet omfang enn menn i Hedmark for øvrig, med en forskjell i overgang til høyere utdanning på hele 15 prosentpoeng i favør av menn fra Glåmdalen. Kvinner i Glåmdalen ligger 2 prosentpoeng lavere enn landsgjennomsnittet i med en overgangsrater til høyere utdanning på 37 prosentpoeng. De utviser imidlertid en noe lavere interesse for høyere studier enn kvinner i Hedmark ellers, forskjellen i overgang til høyere utdanning mellom kvinner i Hedmark og Glåmdalen er på 3 prosentpoeng.

Ved en sammenligning av menn og kvinner i Glåmdalen er overgangen til høyere utdanning omtrent den samme. En slik kjønnsmessig likhet i overgang til høyere utdanning er spesiell for Glåmdalen. På landsbasis er forskjellen mellom kvinner og menn som går til høyere utdanning på 8 prosentpoeng i kvinnenes favør.

På Nordmøre har kvinnene en overgangsrater til høyere utdanning i 1984 på omtrent samme nivå som for resten av landet. Mens kvinner fra Nordmøre hadde en prosentandel på 20 prosent i overgang var den for kvinner fra hele landet 21 prosent. I 1994 ligger også kvinnene på Nordmøre svakt etter landsgjennomsnittet i overgangen til høyere studier. Men de ligger tre prosentpoeng høyere enn kvinner i Møre og Romsdal.

Menn på Nordmøre har en lav overgangsrate til høyere utdanning både i 1984 og 1994 nesten uansett hvilken gruppe de sammenlignes med. Bare menn fra Hedmark lå lavere enn dem i 1994. De mannlige nyutdannede fra videregående allmennfag på Nordmøre hadde i 1984 en overgang til høyere utdanning på bare 13 prosent og i 1994 hadde den steget til 28 prosent. Ved en sammenligning av menn og kvinner på Nordmøre finner vi betydelige forskjeller i overgangen til høyere utdanning, en forskjell på 9 prosentpoeng som er omtrent slik forskjellene mellom kjønnene er på landsbasis.

4.3 Hvordan har den regionale rekrutteringen til de desentraliserte tilbudene i Kongsvinger og Kristiansund vært?

Et av formålene med den desentraliserte utdanningen på Kongsvinger og i Kristiansund har vært å rekruttere studenter henholdsvis fra Glåmdalen og Nordmøre. Av tabell 4.5 går det fram at man i høy grad har lyktes med dette på Kongsvinger, men bare delvis i Kristiansund.

Tabell 4.4 Prosentandelen av registrerte studenter ved de desentraliserte på Kongsvinger som var rekruttert fra regionen, 1991-97.

Type studium:		Antall studenter	Andel rekruttert innenfor ⁶ regionen
Sum, Kongsvinger:		536	77
<i>Deltidsstudier:</i>		<i>209</i>	<i>81</i>
Naturfag	10 vt	19	(53)
Praktisk-ped.utd.	20 vt	29	76
Spes.ped.	10 vt	52	96
Førskolelærerutd.	1.år	109	81
<i>Heltidsstudier:</i>		<i>327</i>	<i>74</i>
Bedriftsøkonomi	20 vt	82	62
Engelsk	20 vt	46	83
Kroppsoving	20 vt	60	67
Norsk	20 vt	53	92
Samfunnsfag	20 vt	72	79
Matematikk	20 vt	14	(71)

Hele 77 prosent av studentene er rekruttert fra denne regionen i perioden 1991-97 sett under ett. Den lokale rekrutteringen har vært noe høyere for deltidsstudier, 81 prosent, enn for heltidsstudier, 74 prosent. Deltidsstudier som har hatt spesielt høy rekrutteringsandel fra regionene er spesialpedagogikk, 96 prosent, og førskolelærerutdanning, 81 prosent. Heltidsstudier som naturfag og bedriftsøkonomi, som det for øvrig var lav søkning til, har den laveste andel av studenter rekruttert fra Glåmdalen, på henholdsvis 62 og 53 prosent. Mens engelsk og norsk som det også var lav søkning til, har rekruttert henholdsvis 83 og 92 prosent av studentene fra Glåmdalen. Samfunnsfag som i 1993 hadde 8,6 søkere pr. disponibel plass og som ble markedsført også utenfor regionen i 1993, har for de to årene dette faget ble tilbudt, til sammen rekruttert 79 prosent av studentene fra Glåmdalsregionen. Ut fra vedleggstabell V.3.12 kan vi imidlertid se at andelen rekruttert til samfunnsfag fra regionen var på 90 prosent i 1992 og på 71 prosent i 1993.

I Kristiansund har langt færre vært rekruttert til desentralisert utdanning lokalt enn tilfellet var på Kongsvinger. 58 prosent av studentene var rekruttert fra Nordmøre.

⁶Innenfor Glåmdals-regionen regnes studenter som ved søkning hadde postadresse innunder: Kongsvinger, Nord-Odal, Sør-Odal, Eidskog, Grue, Våler og Åsnes ved søkning.

Tabell 4.5 Prosentandelen av registrerte studenter ved de desentraliserte studier i Kristiansund som var rekruttert fra regionen, 1992-97.

Type studium:		Antall studenter	Andel rekruttert innenfor ⁷ regionen
Sum, Kristiansund:		297	58
<i>Deltidsstudier:</i>			
Eldreomsorg	20 vt	45	51
Veiledningsped.	10 vt	58	83
Praktisk-ped.utd.	20 vt	79	30
Førskolelærerutd.	1. år	73	55
<i>Heltidsstudie:</i>			
Statsvitenskap	20 vt	42	88

Studentene i veiledningspedagogikk og statsvitenskap skiller seg imidlertid ut med en høy andel rekruttert fra Nordmøre, henholdsvis 83 og 88 prosent. Studentene i praktisk pedagogikk er derimot i liten grad rekruttert regionalt, bare 30 prosent av dem var fra Nordmøre.

4.4 Blir de utdannede fra de desentraliserte studiene boende i regionen?

Å øke den lokale rekrutteringen av studenter er bare én av målsettingene med å lokalisere et høyskoletilbud. Viktigere er de effektene dette har på tilførselen av kompetanse for regionen. Utdanningsnivået i en region er i stor grad et resultat av det lokale arbeidsmarkedet. Det nytter ikke å tiltrekke seg høyt kvalifisert arbeidskraft uten at jobbene finnes. Samtidig har mange utkantstrøk problemer med å rekruttere kvalifisert personale innenfor undervisning, helsevesen, offentlig administrasjon og privat næringsliv. Dette kan skyldes at mulighetene er bredere og mer attraktive i sentrale strøk, og ikke minst at det ofte ikke bare er en, men to som skal ha jobb. I mange parforhold har begge partene høyere utdanning. Dessuten er høyt utdannede mer mobile enn andre. Jo lavere utdanningsnivå, desto større muligheter for at en forblir bofast (Sørli 1993). Men det spiller også en rolle hvor de aktuelle personene er bosatt og utdannet. Det er alltid en høy sannsynlighet for

---

⁷Innenfor Kristiansund-regionen regnes studenter som ved søkning hadde postadresse innunder: Aure, Averøy, Eide, Frei, Gjemnes, Halså, Kristiansund, Rindal, Sunndal, Surnadal, Smøla, Tingvoll og Tustna.

Innenfor Kongsvinger-regionen regnes de som har postadresse innunder: Kongsvinger, Nord-Odal, Sør-Odal, Eidskog, Grue, Åsnes og Våler.

at man vender tilbake dit hvor man vokste dersom mulighetene byr seg, og det er en sannsynlighet for at man blir boende på det stedet man ble utdannet. Både oppvekststedet og utdanningsstedet trekker (Støren 1991).

Vi har plukket ut noen av kullene som ble utdannet i Kongsvinger og i Kristiansund for se om de er blitt boende i regionen etter at de var ferdig utdannet.

På Kongsvinger var 85 prosent av førskolelærerstudentene i kullet fra 1991-95 rekruttert fra Glåmdals-regionen ved studiestart. I januar 1998 bor fortsatt 81 prosent i Glåmdalsregionen. Det er ikke her flere førskolelærere i ett kull enn at prosentdifferansen mellom hvor de bodde i 1991 og 1998 bare utgjør én person.

Av 33 uteksaminerte førskolelærere fra Kristiansund i 1997 var 61 prosent rekruttert til utdanningen fra Nordmøre. I januar 1998 var bare en av som var rekruttert fra regionen flyttet, til annet sted i Møre og Romsdal. Andelen som fortsatt bor i regionen har dermed sunket ørlite til 58 prosent, slik at bostedsstabiliteten må betraktes som høy for dette kullet.

Eldreomsorg har i utgangspunktet bare hatt 15 studenter i kullet fra 1994-96, hvorav 11 ble uteksaminert våren 1996. I utgangspunktet var bare halvparten rekruttert fra Nordmøre, og i 1998 bor 45 prosent fortsatt i denne regionen. I praktisk-pedagogisk utdanning var bare 30 prosent av studentene rekruttert fra Nordmøre. I januar 1998 bor fortsatt 26 prosent av de uteksaminerte på Nordmøre. Andelen av uteksaminerte i statsvitenskap fra kullene 1995 og 1996 som fortsatt er bosatt på Nordmøre er på hele 67 prosent. Tatt i betraktning at disse er yngre enn de øvrige studentene, er denne andelen høy. I utgangspunktet var imidlertid hele 88 prosent av studentene på statsvitenskap rekruttert fra Nordmøre.

Tabell 4.6 Et utvalg av de utdannede fra de desentraliserte studiene på Kongsvinger og i Kristiansund etter om de fortsatt bodde innen studiestedsregionen pr. 1.1.98. Prosent.

Type studium:	bosatt Antall innenfor ⁸ studenter regionen	Andel
Kongsvinger:		
Førskolelærere 1991-95 kullet	27 ⁹	81
Sum, Kristiansund:		
<i>Deltidsstudier:</i>		
Eldreomsorg 94/96-kullet	11	(45)
Praktisk-ped.utd. 95/96-kullet	34	26
Førskolelærere 93/95-kullet	33	58
<i>Heltidsstudium:</i>		
Statsvitenskap 95- og 96-kullet	15	(67)

Selv om bostedsstabiliteten har vært høy blant de som er utdannet desentralisert, kan vi ikke trekke den slutning at desentralisert utdanning fører til at folk blir boende. Det kan like mye være at de som velger desentralisert utdanning i utgangspunktet er mer stedbundne enn andre. Men hvis det er slik at det for dem som tar desentralisert utdanning vil være uaktuelt å flytte for å utdanne seg, har det desentraliserte utdanningstilbudet tilført arbeidskraft i de to regionene på et høyere kompetansenivå som man ellers ikke ville ha hatt.

4.5 Oppsummering

Vi reiste innledningsvis i dette kapitlet en del spørsmål som er sentrale for å vurdere hvilken effekt de desentraliserte studiene i Kongsvinger og Kristiansund har hatt.

⁸Innenfor Kristiansund-regionen regnes studenter som ved søkning hadde postadresse innunder: Aure, Averøy, Eide, Frei, Gjemnes, Halså, Kristiansund, Rindal, Sunndal, Surnadal, Smøla, Tingvoll og Tustna.

⁹For førskolelærerutdanningen på Kongsvinger er et antall utdannede alle som gikk til og med 4. året på denne utdanningen, 2 av disse ble ikke uteksaminert til normert tid.

Vi har for det første slått fast at dette er regioner som har et lavt utdanningsnivå i befolkningen både i 1990 og i 1996. Rekruttering til høyere utdanning blant de som tok studieforbereende utdanning i disse regionene var dessuten lav på 80-tallet. Grunnlaget for å sette inn tiltak har derfor vært til stede, og det særlig i en periode hvor søkerpresset til høyere utdanning har vært enormt, slik at det generelt har vært vanskelig å få tilgang til høyere utdanning (Aamodt 1995).

Omfanget av tilbudet har vært stort nok til at det gir en målbar effekt på økningen i utdanningsnivået i befolkningen, og på Kongsvinger har det sannsynlig også hatt effekt på nivået på overgangen fra videregående til høyere utdanning for ungdom.

5 Faglige ressurser og infrastruktur

5.1 Undervisning og veiledning

Undervisnings- og veiledningstilbudet har i forsøksperioden blitt organisert på litt forskjellige måter. En vesentlig del av undervisningen har vært gitt av fagpersonalet ved de ordinære studiestedene. De har da pendlet på dag- eller ukebasis, og den desentraliserte utdanningen har normalt inngått i vedkommendes årlige arbeidsplan. I beskjeden grad har den desentraliserte undervisningen vært lagt ut som ekstraarbeid for den enkelte.

For noen av studietilbudene har den aktuelle høyskolen foretatt midlertidige tilsetninger, hvor hele eller hoveddelen av årsverket har blitt knyttet til undervisning og veiledning i de desentraliserte studiene. Noen av de midlertidig ansatte har fått fast arbeidsplass i lokalene for de desentraliserte studiene. Enkelte av fagpersonalet fra det ordinære studiestedet har også hatt faste kontordager ved de desentraliserte tilbudene. Ved enkelte av de langvarige studietilbudene har fagpersonene som også har dekket administrative funksjoner, vært fast stasjonert i lokalene for de desentraliserte studier, eventuelt en viss andel av uken.

Mange av studiene har hatt innslag av lokale timelærere og gjesteforelesere, men det synes samlet sett ikke å ha hatt særlig stort omfang. Høyskolene har lagt betydelig vekt på at studentene i de desentraliserte studiene skulle få et faglig likeverdig undervisningstilbud med tilsvarende studier på ordinært studiested.

Studentrepresentantene har i intervjuene gitt uttrykk for at de gjennomgående har vært meget godt fornøyd med undervisningstilbudet. Det samme viser student-evalueringer som har vært foretatt løpende. Kritiske kommentarer knyttet til enkeltpersoner vil selvsagt forekomme, men totalinntrykket er at undervisningen har vært solid og motiverende.

Lærerne har gjennomgående opplevd undervisningen i de desentraliserte studiene som interessant og inspirerende. Motiverte, voksne studenter har skapt lærings-situasjoner som en kan ønske seg blant ungdom/heltidsstudenter. Spesielt kan det gjelde grunnutdanning på profesjonsområder hvor opptaket ved de desentraliserte studiene i stor grad har prioritert studenter med erfaring fra angjeldende yrkes-område.

Veiledning har det i praksis ikke vært så enkelt å få til i forhold til lærerne på de faste studiestedene. Lærerne har gjerne anmodet studentene om å kontakte dem på

telefon, men det kan by på problemer å treffe vedkommende. Det kan virke som om veiledningstilbudet ikke har vært godt nok organisert, slik studentene opplever det. Enkle forbedringstiltak som har vært foreslått, er bl.a. fast avtalte kontakttider, bruk av telefonsvarer med muligheter for innlesning av beskjeder og bruk av e-mail. I flere av studiene har lærerne lagt vekt på at studenten skulle arbeide i kollokvie-grupper, spesielt synes det å gjelde de langvarige profesjonsstudiene og der hvor undervisningen har vært lagt ut som kurssamlinger. Denne arbeidsformen har gitt samhold og dannet grunnlag for et positivt studiemiljø.

Studentrepresentantene har pekt på at de som voksne studenter neppe ville ha engasjert seg allment i studiemiljøet dersom de hadde vært studenter ved de ordinære studiestedene. De synes at kombinasjonen av undervisning, selvstudier og praksis har gitt dem en fin tid, selv om den har vært arbeidssom. Spesielt har studiene stilt betydelige krav til organisering av familieforpliktelser og egen tid.

Totalt sett er inntrykket at de blant fagpersonalet som har engasjert seg i de desentraliserte studiene, har gjort en innsats som krevende studenter er vel fornøyde med, og at studentene er meget tilfredse med det konkrete undervisningstilbudet.

5.2 Praksis

Høgskolene har oppfattet tilgang til nye praksisplasser for profesjonsutdanningene som en styrke ved de desentraliserte studiene. Lokale arbeidsgiverrepresentanter og kommunale/fylkeskommunale myndigheter har i forsøksperioden vært velvillig innstilt til å stille praksisplasser til disposisjon for de desentraliserte studiene. Høgskolenes ordinære praksisapparat har fått avlastning i en tid med sterk ekspansjon av de aktuelle utdanningene.

Studentene har fått gjennomført den obligatoriske praksis i eget nærmiljø, for eksempel i førskolelærerutdanningen. Mange av studentene har hatt arbeid, oftest på deltid, før og parallelt med studiene på det aktuelle yrkesområdet, og det har skjedd en fleksibel tilpasning mellom arbeid, studier og praksisveiledning.

Særlig i første del av forsøksperioden kan praksisveilederne ha fått svak skolering og liten oppfølging fra høgskolenes side. Studentrepresentanter har gitt uttrykk for at veiledningstilbudet har vært noe ujevnt i kvalitet. Veilederne kan ha hatt for liten kjennskap til det samlede utdanningsopplegg, har vært uerfarne med veiledning av studenter, og høgskolene synes ikke å ha gitt tilstrekkelig kurstilbud i veiledningspedagogikk.

Men det er ikke tvil om at de desentraliserte profesjonsstudiene med lokal/regional praksis har oppfylt et sentralt målt med denne måten å organisere høyskolestudier på: studentene er i stor grad rekruttert fra det aktuelle geografiske området, de har hatt jobb (som ukvalifiserte) før og under utdanningen, og de lokale/regionale arbeidsgivere har fått kvalifisert personale etter at utdanningen ble fullført.

5.3 Lokaler

I Kongsvinger har de desentraliserte studiene fra de ulike avdelinger ved Høgskolen i Hedmark helt siden 1992 vært lagt til felles lokaler. Studietilbud fra Høgskolen i Akershus har vært lagt til de samme lokaler, og det samme har studieforbundenes kurs. De samlede leiearealer har økt etter hvert, slik at de nå omfatter ca. 1000 m². Det er moderne og fleksible lokaler med undervisningsrom, grupperom, kontorer og kantine.

I intervjuene ble det både fra fagansvarlige og studenter understreket den betydning det har for studiemiljøet at lokalene har vært meget tjenlige, og at all høyskolevirksomhet har vært samlet på samme sted. Det har lagt grunnlag for utvikling av et visst studiemiljø og har bidratt til å synliggjøre og markedsføre høyskolestudiene i Kongsvinger.

I Kristiansund har studietilbudene fra de tre offentlige høyskolene ikke vært samlet i felles lokaler. Det har i en stor del av forsøksperioden vært diskusjoner om lokaliseringsspørsmålet, men en har ikke kommet fram til en felles løsning. Det er anført i intervjuene at vertskommunen har vært forholdsvis passiv når det gjelder å legge forholdene til rette for høyskolestudier, og at det har vært politisk uenighet om hvor i byen studietilbudet eventuelt skulle legges. Selv om lokalene for hvert av studietilbudene har vært tilfredsstillende, framstår det som en svakhet for utvikling av infrastruktur og studiemiljø at det ikke har vært mulig å få samlet all høyskolevirksomhet i felles lokaler. De offentlige høyskolenes studietilbud har dessuten blitt relativt usynlige i byen og regionen, og det har vært lite samarbeid mellom de tre høyskolene når det gjelder den praktiske driften.

En utredning om felles studiesenter i Kristiansund ble lagt fram i juni 1998, hvor det forutsettes at de tre høyskolene i fylket inngår avtale om drift av sentret. Arealet på 1900 m² er tiltenkt ca. 200 heltidsstudenter, og det forutsettes at studiesentret får fast teknisk/administrativt personale og bibliotek-/it-tjenester. Utredningen forutsetter at etableringskostnader og særskilte driftskostnader dekkes over statsbudsjettet.

Erfaringene med de to løsninger som er praktisert henholdsvis i Kristiansund og Kongsvinger, peker helt klart i retning av at det er hensiktsmessig å ha felles lokaler

for all desentralisert høyskolevirksomhet. Det er heller ingen ulempe at eventuelle studier eller kurs som arrangeres av studieforbundene eller private høyskoler legges til samme sted. Det kan framstå som viktig for det samlede regionale studiemiljø at all høyskolevirksomhet foregår i en form for studiesenter.

5.4 IT- og bibliotektenester

Tilbudet om tilgang for studentene til PC-er med moderne programvare har stort sett ikke vært tilfredsstillende i forsøksperioden sett under ett på de to studiestedene. Studentene har i vesentlig grad vært avhengig av tilgang til PC-er hjemme, via egen arbeidsplass eller ektefelles arbeidsplass.

I den senere tid har PC-tilbudet blitt forbedret på Kongsvinger, mens det fortsatt er svakt i Kristiansund. Det har klare konsekvenser for studentene både i forhold til rapportskrivning og søkning etter relevant informasjon. Spesielt har det vist seg i søkning etter litteratur, artikler m.v. i databaser og biblioteksystemer.

Bibliotektilbudet for studentene i de desentraliserte studiene har vært organisert, eller forsøkt organisert, etter følgende opplegg – eller i kombinasjoner:

- noen utvalgte bøker har vært plassert i undervisningslokalene på en hylle
- fagpersonalet har formidlet bøker m.v. knyttet til undervisning og reise til/fra ordinært studiested
- studentene har fått tilgang til høyskolens ordinære bibliotek i forbindelse med kurssamlinger lagt til ordinært studiested
- høyskolene har samarbeidet med lokalt folkebibliotek og satt inn en del faglitteratur for videre utlån til studentene
- studentene har selv via PC og Internett kunnet søke i biblioteksystemet og bestilt lån ved hjelp av e-mail.

Både fagansvarlige og studenter har opplevd it- og bibliotektenestene som mangelfulle i store deler av forsøksperioden. I dag er det Kongsvinger som har organisert dette best, og med tilgang til økt antall PC-er fra høsten 1998 finansiert lokalt, bør denne delen av infrastrukturen kunne bli tilfredsstillende for studentene.

Departementet sa i rundskriv F-103-96 generelt om desentraliserte studier:

Det er et mål at alle studenter innen høyere utdanning har et godt tilbud og god tilgang på bibliotek- og IT-tjenester. Når det gjelder desentraliserte studier og fjernundervisningsstudier med desentraliserte samlinger, forutsetter departementet at den institusjonen som tilbyr utdanningen også har et opplegg for hvordan bibliotek- og IT-tjenestene skal dekkes, og har dette med i planleggingen av tilbudet.

Det framgår ikke av den skriftlige dokumentasjonen at høyskolene har arbeidet særlig mye med denne delen av infrastrukturen, selv om fagpersonale og studenter

har gitt uttrykk for misnøye med eksisterende tilbud. Høgskolene har til dels vist til manglende finansieringsgrunnlag, men studentene har oppfattet at det har vært liten vilje til å finne løsninger.

Selv om høgskolene har vært innforstått med at de desentraliserte studier i alle fall skulle foregå over en femårsperiode, synes de i beskjeden grad å ha vist handlingskraft når det gjelder å tilrettelegge infrastrukturen og grunnleggende støttetjenester.

5.5 Administrative tjenester

Både i Kristiansund og Kongsvinger har administrative tjenester i utgangspunktet vært lagt til en fagperson (koordinator) knyttet til de aktuelle kurslokaler.

Studentrepresentantene som har vært intervjuet, har gitt uttrykk for at de aktuelle personer har gjort en meget god innsats. Det gjelder både med hensyn til å gi informasjon om ulike forhold ved høgskolen og studiene, organisere timeplaner, kurssamlinger og lignende og å løse små og store problemer studenter måtte ha enkeltvis eller som gruppe. Studentene har i stor grad forholdt seg til de lokale koordinatorene eller fagansvarlige og har opplevd at de har ordnet opp med høgskolens sentrale administrasjon.

Det kan reises tvil om det er hensiktsmessig bruk av fagpersonalets tidsressurs at de skal stå for en rekke arbeidsoppgaver som må sies å være en blanding av saksbehandling, kontortjenester og drifts-/tilsynstjenester.

Selv om de lokale koordinatorene og fagansvarlige har gjort en meget god jobb, kan ikke det fjerne det inntrykk som studentene synes å ha fått, at både høgskolen som samlet organisasjon og studentsamskipnadene i stor grad har oversett de desentraliserte studiene. Det kan komme til uttrykk i tilgangen til generell informasjon om høgskolen/samskipnaden, om saker som er til diskusjon og behandling, og hvordan disse studiene er omtalt i informasjonsmateriale og årsrapporter m.v.

I den siste tiden har Høgskolen i Hedmark og Høgskolestiftelsen gått sammen om en felles administrativ tjeneste lagt fast til studiesentret, og det er gitt uttrykk for stor grad av tilfredshet med denne løsningen. Det må sies å være grunnlag for den vurdering at nå er departementets forutsetning i rundskriv F-103-96 om tilfredsstillende administrative rutiner oppfylt i Kongsvinger.

5.6 Studentvelferd

Lov om universiteter og høyskoler fastslår i § 44 at institusjonene har det overordnede ansvar for studentenes læringsmiljø, og at institusjonens ledelse, i samarbeid med student-samskipnadene, skal legge forholdene til rette for et godt studiemiljø og arbeide for å bedre studentvelferden på lærestedet.

På bakgrunn av stortingsmeldingen om studentvelferd, lovens bestemmelser og påminnelser departementet har gjort i brev og rundskriv til høyskolene, må det kunne forventes at samarbeidet mellom høyskole og studentsamskipnad gir tilfredsstillende resultater også for studenter som deltar i de desentraliserte studier.

Men det viser seg at de aktuelle studentsamskipnadene i liten grad har deltatt i utvikling av velferdstilbud og studiemiljø for studentene i de desentraliserte studietilbudene, og det er liten forskjell i så måte mellom Kristiansund og Kongsvinger.

Ingen av de berørte studentsamskipnadene har opprettet særskilte tilbud på de desentraliserte studiestedene med kontortjenester eller lignende. I Kristiansund har Samskipnaden for Romsdal og Nordmøre installert kopimaskin, telefonautomat og varmdrikkeautomat. I Volda og på Hamar har samskipnaden gitt hybeltilbud for studentene for de perioder hvor blokkundervisningen er lagt til de ordinære studiestedene. Ellers har studentsamskipnadene gitt veiledning og ytt andre tjenester knyttet til studielån, helserefusjoner og lignende. Studentsamskipnaden i Hedmark har gitt refusjon av semesteravgift med kr. 100 per student til gruppene i Kongsvinger begrunnet med at disse studentene har fått få tilbud fra samskipnaden ellers.

Det er to hovedspørsmål som reises på bakgrunn av praksis i forsøksperioden:

For det første påpekes det at studentsamskipnadene i liten grad har vært trukket inn i planleggingen av de desentraliserte studietilbudene. Høyskolene har gitt sparsommelig med informasjon, og samskipnadene har ikke vært invitert til å delta i utviklingen av de regionale studietilbudene. Samskipnadene har også mer tilfeldig fått informasjon om hvilke studietilbud som årlig gis på de ulike desentraliserte studiesteder og antall studenter (det synes også å gjelde andre steder enn i Kristiansund og Kongsvinger). Samskipnadene som er aktuelle på de to studiestedene har forholdsvis få studenter som de føler ansvar for. Det blir derfor ikke økonomisk grunnlag for å gjøre noe ekstra, for eksempel å gi kantinetilbud. Samskipnadene oppfatter at de desentraliserte tilbudene er midlertidige, og siden de i liten grad har deltatt i planleggingen av disse studiene, har samskipnadene blitt passive.

For det andre oppfatter samskipnadene at de kun har ansvar for de studenter som deltar i "egen" høyskoles studier. Og studentene har oppfattet at de tilhører den samskipnad som høyskolen tilhører, slik at f. eks. førskoleærerstudentene i Kristiansund knyttet til Volda ikke har oppfattet at Studentsamskipnaden for Nordmøre og Romsdal skulle kunne ta ansvar for dem. Samtidig faller BI-studentene utenfor fordi disse ikke er medlemmer av studentsamskipnads-systemet. Konse-

kvensene av dette er at studentene i de desentraliserte studiene i beste fall får et fragmentarisk velferdstilbud.

Kongsvinger-/Kristiansundmodellen har ikke omfattet hvordan studentvelferd og studiemiljø skulle utvikles. Det er åpenbart at det må skje en generell avklaring av hvordan velferdstilbudet skal organiseres for studenter som deltar i desentraliserte studier. Det må antas at omfanget av desentraliserte studier vil øke, jf. etter- og videreutdanningsreformen, og planlegging av desentraliserte opplegg i framtiden må omfatte også velferdstilbud og studiemiljø.

6 Organisering og ledelse av studietilbudene

Hovedtrekkene i det som har framkommet i den skriftlige dokumentasjon (utredninger, undersøkelser, saksframstillinger, møtoreferater og korrespondanse) og intervjuene, framstilles i dette kapitlet på grunnlag av Kongsvinger-/Kristiansundmodellen, jf. kapittel 2. Intervjuene inneholdt også momenter som har direkte koblinger til det som oppfattes som signaler om endringer i den nasjonale høgskolepolitikken med utgangspunkt i livslang læring og etter- og videreutdanning. Noe som innebærer at høgskolepolitikken ses i sammenheng med den lokale og regionale næringsutvikling, hvor desentraliserte studier knyttes til ulike former for fjernundervisning. Disse perspektivene slik de har framkommet i intervjuene og i offentlige dokumenter, framstilles i kap 7.

For hvert element i Kongsvinger-/Kristiansundmodellen gis først en framstilling av den skriftlige dokumentasjon som foreligger. Deretter refereres synspunkter framkommet i intervjuene. Det er selvsagt en viss sammenheng mellom de sju elementene som inngår i modellen, slik at det kan være vanskelig helt å unngå overlappinger i framstillingen.

I noen av intervjuene stilte intervjuer spørsmål om hvorfor så pass få studieplasser har medvirket til et meget omfattende skriftlig materiale like fra 1991-92. Svaret som ble gitt, var entydig: Det har vært usikkerhet og uklarheter om organisering av studietilbudene, og det har skapt spenninger og motsetninger.

6.1 Nasjonal høgskolepolitikk – regional næringsutvikling

Sentrale trekk ved den nåværende nasjonale høgskolepolitikk er fastlagt gjennom høgskolereformen av 1994. Målsettingen for høgskolereformen er oppsummert slik av Kyvik (1997, s. 16):

1. Større og sterkere fagmiljøer
2. Større kontakt og fagsamarbeid på tvers av tidligere institusjonsgrenser.
3. Utvikling av en sterkere felles utdanningskultur.
4. Bedre studiekombinasjonsmuligheter for studentene.
5. Bedre muligheter for omstilling og utvikling av nye studietilbud.
6. Økonomiske stordriftsfordeler.
7. Bedre biblioteks- og IT-tjenester.
8. Bedre kvalitet på administrative tjenester.
9. Delegering av avgjørelsesmyndighet og administrative oppgaver fra departement til høgskoler.

Flere av disse delmålene berører desentralisert utdanning og hvilken politikk som har vært ført i forhold til desentralisering. I St. meld. nr. 40 (1990-91) ble det bl.a. sagt:

Grensen for desentralisering er nådd. Dette betyr at man må gjøre det lett for studentene å bevege seg mellom solide og sterke fagmiljøer. Et velutbygget system må ha sterke fagmiljøer regionalt og ha gode vilkår for mobilitet. Det er ikke aktuelt å bygge ut nye studiesteder verken i form av nye universiteter, høyskoler eller filialer. Men høyskolene skal ha oppfordring til og ansvar for å gi enkelte tilbud utenfor studiestedet. Dette er særlig aktuelt på etter- og videreutdanningsområdet, der fjernundervisning vil kunne bidra til å realisere slik opplegg. (s. 16)

Stortingsmeldingen forutsatte at studentmobilitet mellom studiestedene og fjernundervisning kan bidra til tilfredsstillende høyskoletilbud for distriktene. Spesielt var departementet oppmerksom på at desentraliserte studier kan legge grunnlag for filialer. Og i departementets rundskriv F-103-96 ble det sagt at forutsetningene som ligger til grunn for arbeidsdeling i Norgesnett, ikke må undermineres av lokale avgjørelser om desentraliserte studier. Høyskolene fikk samtidig pålegg av departementet om ikke å omtale lokaliseringssted for desentraliserte studier som studiesentra, egne avdelinger eller filialer ved høyskolene (F-103-96, s. 4).

I 1991 hadde Kirke- og undervisningskomiteen få merknader til den nye høyskolepolitikken ut over at flertallet viste til at utdannings- og forskningspolitikken også er en del av distriktspolitikken:

Spredning av tilbud og muligheter er nødvendig for å sikre kompetanseutvikling og høyt kvalifisert personale i alle deler av landet. En slik spredning må imidlertid ses i forhold til behovet for at miljøene får tilstrekkelig bredde og faglig tyngde for å virke som faglige knutepunkter innenfor Norgesnett. (Innst. Stm. nr. 230, 1990-91, s. 7)

I tilknytning til budsjettbehandlingen har stortingskomiteen de tre siste årene tatt opp spørsmål knyttet til finansiering av de desentraliserte studietilbudene, og i økende grad rettet oppmerksomheten mot desentraliserte studier. I Budsjett-innst. S nr. 12 (1997-98) uttalte komiteen bl.a. at desentralisert utdanning med utgangspunkt i de statlige høyskolene i mange tilfeller har vist seg å være nyttig for å nå grupper som ellers har vanskelig for å få tak i høyere utdanningstilbud. Komiteens flertall pekte på den store betydning desentraliserte utdanninger har for opprettholdelse av bosetningen og for næringsutviklingen i distriktene, og ikke minst for kvinners muligheter for utdanning (s. 46). Videre pekte komiteen at desentraliserte opplegg er verdifulle fordi de har vist seg som effektive virkemidler for å rekruttere kvalifisert personell til distriktene:

Erfaringene tyder i tillegg på at en når nye søkergrupper, og at det gjør flere praksisplasser og praksisrettleidere tilgjengelig og at det til dels rekrutterer nye lærerkrefter. (Budsjett-innst. S, nr. 12 1997-98, s. 45)

I utgangspunktet har Glåmdalsregionen (Kongsvinger) og Nordmørere regionen (Kristiansund) ønsket seg permanente høyskoletilbud. I Kristiansund for eksempel har både lokale aktører og fylket arbeidet for høyskoleutdanning inklusiv egen høyskole fra begynnelsen av 70-tallet. Disse distriktene har i den siste tiårsperioden arbeidet for etablering av faste studiesentra, og lokale administrative løsninger for høyskoleutdanningene. Men med den førte nasjonale høyskolepolitikken har begge regionene tilpasset seg at det etter ca. 1990 ikke har vært mulig å få egne høyskoler eller faste filialer. Den regionale strategien har derfor vært tredelt:

- å utvikle 3-5 års planer, slik at aktuelle søkere kan påregne studietilbud over en viss periode, selv om det kan være endringer i hvilke konkrete studier som tilbys hvert år
- å stille lokaler og utstyr til disposisjon i tilknytning til et høyskolesenter/ studiesenter
- å arbeide politisk mot statsråd, Kirke- og undervisningskomité og de regionale stortingsrepresentantene for å få større forståelse for distriktenes behov for kompetanseutvikling inklusiv høgre utdanning.

Dokumentasjonen (utredninger, saksdokumenter og korrespondanse) fra både Kongsvinger og Kristiansund for høyskolestudier i regionen er omfattende, og inneholder i hovedsak følgende typer argumenter:

- andel av befolkningen med høgre utdanning i regionen er lavere enn for fylket, og lavere enn landsgjennomsnittet
- regionen har en ensidig næringsstruktur, og det er behov for innovasjon og næringsutvikling
- arbeidslivet har økende behov for personer med høgre utdanning, og det er spesielt mange ledige stillinger for kvalifiserte arbeidstakere i førskole/skolesektor og i sosial- og helsesektoren
- det er betydelig behov i regionen for etter- og videreutdanning på høyskolenivå
- samarbeid mellom høyskoleutdanning og videregående utdanning vil kunne bidra til økt kompetanse i det lokale arbeidsliv og næringsutvikling
- regionens ungdom søker høgre utdanning i mindre grad enn landsgjennomsnittet
- dersom ungdom må reise bort mens de tar utdanning, er det mindre sannsynlig at de vil bosette seg i regionen enn om de får høyskoletilbud lokalt.

Spenningen i systemet skapes av at den nasjonale høyskolepolitikken ikke har gitt åpning for mer permanente desentraliserte studietilbud, mens disse regionene har ønsket en stabil høyskoleutdanning i distriktet, også heltidsstudier. I arbeidet for dette har regionale aktører arbeidet både via høyskolene og mer direkte mot departement og miljøer i Stortinget. Kongsvinger-/Kristiansundmodellen represen-

terer et forsøk på kompromiss mellom de regionale ønsker om høyskole/høyskole-filial og den nasjonale politikk hvor det ikke er rom for nye høyskoler eller faste studiesteder.

De to regionene har derfor arbeidet for både å få organisert grunnutdanning og etter- og videreutdanning på deltid rettet mot voksne med arbeidslivserfaring, og grunnutdanning på heltid beregnet for ungdom direkte fra videregående skole. En har forsøkt å tydeliggjøre høyskolevirksomheten ved å legge den samlet til særskilte lokaler betegnet som studiesentra. Det framgår også av intervjuene at det over lang tid har vært sterke lokale og regionale ønsker om å få lagt fast høyskoleutdanning til henholdsvis Kristiansund og Kongsvinger.

I Nordmøreregionen har det vært arbeidet for egen høyskole siden slutten av 60-tallet, og strategien på 70-tallet var å arbeide for egen distriktshøyskole lagt til Kristiansund. Argumentasjonen omfattet en periode også rettferdighet mellom de tre tidligere fogderiene i Møre og Romsdal. På begynnelsen av 90-tallet innså lokale og regionale politikere at det ikke var mulig å få egen offentlig høyskole i Kristiansund, og en forsøkte å få lagt en avdeling eller filial til byen i forbindelse med omorganiseringen av høyskolesektoren. Etter at statsråd Gudmund Hernes i 1991-92 lanserte Kongsvinger-/Kristiansundmodellen, har den vært oppfattet å representere et realpolitisk kompromiss for å unngå mer diskusjon om egen høyskole, avdeling eller fast filial.

Glåmdalsregionen ønsket i utgangspunktet egen permanent høyskoleutdanning lagt til Kongsvinger. På slutten av 80-tallet ble det lagt ned betydelig arbeid for å få organisert en bioteknologiutdanning på Kongsvinger, og skuffelsen var betydelig da den ble lagt til eksisterende høyskolemiljøer på Hamar.

Visjonen om egen permanent høyskoleutdanning lagt til de to aktuelle byene er holdt ved like i forsøksperioden. I Kongsvinger har den i senere tid spesielt blitt knyttet til etter- og videreutdanningsreformen med vekt på hvilken betydning et eget studiesenter kan ha, både i forhold til desentraliserte studier og ulike former for fjernundervisning. Begrunnelsene har i hovedsak vært knyttet til arbeidsmarkeds- og næringsutvikling, befolkningens svake gjennomsnittlige utdanningsnivå, og ungdommens studietilbøyelighet og behov for og ønsker om å kunne ta høgre utdanning nær hjemstedet.

De regionale interessentene tenker seg at i hovedsak skal etter- og videreutdanning, men også profesjonsutdanninger beregnet for voksne, kunne inngå i studietilbudet. Men de mener at i tillegg bør utdanninger for ungdom kunne tilbys, når studiene kan forankres i lokale fagmiljøer og er av stor betydning for regionen. Eksempler i Kristiansund er teknologisk utdanning (ingeniørutdanning knyttet til oljevirksom-

heten) og i Kongsvinger statistikkutdanning knyttet til Statistisk Sentralbyrå og it-utdanning knyttet til regionale it-virksomheter.

I intervjuene pekes det dessuten på at spørsmålet om høgre utdanning gjelder langsiktig utvikling av kompetanse i en region. Utdanningstilbud på høgre nivå har generelt også betydning for den langsiktige rekruttering til regionen av folk med spesialisert kompetanse. Individuelle beslutninger om å flytte til regionen påvirkes av bl.a. ektefelles arbeidsmuligheter og barns framtidige utdanningsmuligheter. Høgre utdanning i en region legger grunnlag for kulturell og sosial utvikling, og har virkninger langt ut over det konkrete antall studenter som utdannes i en viss periode. Det er også i intervjuene pekt på at kompetansesentrene ved de videregående skoler bør kobles til høyskolene slik at de sammen utgjør et kompetansenettverk orientert mot regional nærings- og arbeidsmarkedsutvikling. De lokale og regionale virksomheter har behov for tilgang til mer spesialisert kompetanse enn det kompetansesentrene alene kan tilby.

Intervjuene viser at fra slutten av 80-tallet oppfattes den nasjonale høyskolepolitikken å legge stor vekt på interne organisatoriske og administrative forhold i høyskolesystemet, og nasjonale og internasjonale oppgaver. De regionale funksjoner som høgre utdanning kan ha, vektlegges mindre enn på 70- og tidlig på 80-tallet, og ungdomsutdanninger prioriteres sterkt på begynnelsen av 90-tallet. Høyskolepolitikken blir da en del av den nasjonale arbeidsmarkedspolitikken med vekt på økt opptak av heltidsstudenter. Høyskolesystemet oppfattes også å ha blitt preget av de statlige forvaltningsreformene med vekt på stordriftsfordeler og effektivitet. De regionale interessenter synes å ha tilpasset seg signalene om at det ikke har vært aktuelt å opprette nye høyskoler i en periode da de eksisterende høyskoler skulle slås sammen.

Både departementet og høyskolene har vært lojale mot denne politikken, men høyskolenes ledelse har oppfattet at de regionale interessenter holder fast ved visjonen om egen permanent høyskoleutdanning selv om de formelt har forholdt seg til Kongsvinger-/Kristiansundmodellen. De regionale aktørene har i betydelig grad oppfattet både departement og høyskole som lite villige til å følge opp innholdet i Kongsvinger-/Kristiansundmodellen. Den mistillit og uenighet som har forekommet, særlig i første del av forsøksperioden, synes å være knyttet både til hvordan beslutningene om desentralisert utdanning lagt til Kristiansund og Kongsvinger ble tatt, og hvilke økonomiske rammer som har vært lagt for disse utdanningstilbudene.

Intervjuene viser at det nå brer seg en annen oppfatning av høyskolenes funksjon i forhold til lokal og regional utvikling. De nasjonale politiske signalene er sterkere enn tidligere på 90-tallet om den høgre utdanningens funksjon i regional omstilling

og arbeidsmarkedsutvikling. Økt vekt på etter- og videreutdanning kobler på nytt høyskolene til den regionale virkelighet. Høyskolene ser at det kan være nødvendig med omlegginger fra heltidsstudier til deltidsstudier på noen områder, og at konkurransen om alle typer studenter øker høyskolene i mellom. Dermed kan desentraliserte studier og ulike former for fjernundervisning bli mer aktuelle tiltak enn for få år siden. De regionale representantene har registrert de sentrale politiske signalene og at høyskolene nå er i en annen markedsituasjon enn på begynnelsen og midten av 90-tallet. De ser muligheter for at desentraliserte høyskoleutdanninger kan få et langt større omfang enn tidligere, også når det gjelder deler av en heltidsutdanning beregnet for ungdom.

6.2 Heltidsutdanning - deltidsutdanning

I Kongsvinger-/Kristiansundmodellen ligger det som forutsetning at studie-tilbudene normalt skal organiseres på deltid. Statsråd Gudmund Hernes sa i 1992 at det bare i helt spesielle tilfeller bør være slik at fulltidsstudier – som i Kongsvinger og Kristiansund – legges utenom de etablerte høyskolestedene. Dette prinsippet er gjentatt i departementets rundskriv om desentraliserte studier av 1996, og er en konsekvens av den nasjonale høyskolepolitikken, hvor en har ønsket større institusjoner og fagmiljøer.

Når de to regionene argumenterer for at ungdom fra distriktet bør få sin høyskoleutdanning lokalt på heltid, kan det oppfattes å være i strid med den nasjonalt førte høyskolepolitikken, selv om det kan være dekning for at sannsynligheten for å ta arbeid på hjemstedet minsker når utdanningen tas borte. På den annen side har næringslivet i privat sektor i de to regionene vært forholdsvis ensidig uten omfattende bruk av personale med høyskoleutdanning, slik at selv om ungdommene fikk utdanning lokalt, er det ikke uten videre sikkert at de ville bosette seg der etter at utdanningen var fullført. I offentlig sektor, spesielt sosial og helse, har situasjonen i forsøksperioden vært en annen med betydelig mangel på kvalifisert arbeidskraft.

Når Kongsvinger og Kristiansund har argumentert for heltidsstudietilbud beregnet for ungdom, er det begrunnet i et ønske om at byene skal ha egne høyskoletilbud eller filialer/studiesentra som forholdsvis permanente ordninger. Kristiansund-/Kongsvingermodellen er et forsøk på å tilby desentraliserte studier uten at det får karakter av filial, men med en planlagt og relativt permanent høyskolevirksomhet, med vekt på deltidsstudier. I den grad det kontinuerlig gis tilbud om årsheter på heltid i de samme eller nærbeslektede fagområder, får virksomheten preg av å representere en filial og et permanent studietilbud, og faller utenfor definisjonen av desentraliserte studier etter rundskriv F-103-96.

I intervjuene er det pekt på at offentlig sektor i de to regionene på slutten av 80-tallet og begynnelsen av 90-tallet var preget av mangel på kvalifisert arbeidskraft, og at de desentraliserte studiene har bidratt på en effektiv måte til kompetanseheving innen sosial- og helsesektoren, og i barnehage og skole. De offentlige arbeidsgiverne har vist stor og økende interesse for studietilbudene, og har lagt forholdene til rette for deltakerne. Deltakerne har i stor grad klart å kombinere utdanning med arbeid (heltid og deltid), og har fått gjennomført den praksis som eventuelt har inngått i utdanningen nær bostedet.

Det har vært vanskelig å få i gang studietilbud som har vært innrettet på privat sektor. Høgskolen i Ålesund foreslo tidlig i forsøksperioden å legge ingeniøruddanning til Kristiansund, men departementet ønsket ikke å desentralisere denne type studier, gitt den nasjonale kapasitet i ingeniøruddanningen. Høgskolen i Molde har avstått fra å desentralisere relevante økonomisk/administrative studier fordi Høgskolen BI hadde etablert virksomhet i Kristiansund før departementets pålegg om desentraliserte studier kom.

Det kan virke som et paradoks at næringsrettede studietilbud i liten grad har vært gjennomført i forsøksperioden på bakgrunn av at tunge argumenter om næringsutvikling var anført for å opprette høyskolestudier i de to byene. I intervjuene forklares det med tre forhold: for det første var konjunktorene på begynnelsen og midten av 90-tallet vanskelige i privat sektor, og virksomhetene hadde ikke ressurser å sette inn i kompetanseutvikling, og det var dessuten ikke behov for ny arbeidskraft. For det andre er mange virksomheter i disse to regionene små, og de har hver for seg vanskelig for å delta i et organisert samarbeid om langsiktig kompetanseutvikling i regionen, selv om de ser behovet for det. For det tredje er det slik at ”kompetanse etterspør kompetanse” – virksomheter og personer som alt har høgre utdanning og god kompetanse, etterspør ajourføring og videreutvikling av eksisterende kompetanse, og blir aktive aktører i et kompetansemarked.

I intervjuene er det også påpekt at allmenne utdanninger som ikke er yrkesrettede, kan gi utilsiktede resultater i forhold til mål om på lengre sikt å beholde ungdommen i distriktet. Desentraliserte heltidsstudier bidrar rett nok til at en del av ungdommen blir hjemme ett år eller to etter fullført videregående skole, før videre utdanning skjer ved de ordinære studiestedene. Men dersom en lokal allmenn utdanning medfører at de unnlater å velge en yrkesrettet utdanning fordi de da må reise bort en periode, kan det ha som konsekvens at distriktets ungdom ”eksporteres” mer effektivt i forhold til det regionale arbeidsmarkedet enn om de hadde studert borte, men valgt en utdanning som var mer aktuell for arbeidslivet i regionen.

På den annen side er det anført at for utdanningsfremmede miljøer kan det at utdanningen gis lokalt/regionalt medføre at den søkes av ungdommer som ellers ikke ville ha begynt å studere. Den desentraliserte utdanningen danner grunnlag for et studieløp som fullføres andre steder, men den kan gi annen rekruttering enn om den ikke fantes.

Representanter fra Nordmørere regionen har spesielt understreket at høyskolene i fylket tradisjonelt har tiltrukket seg en forholdsvis liten andel av de ungdommene som søker høgre utdanning. Særlig har ungdom tradisjonelt søkt til Trondheim, Bergen og Oslo – og forholdsvis få har kommet tilbake etter endt utdanning. Høyskolene i Volda og Ålesund er også opptatt av å endre dette mønstret, og ser det som strategisk viktig å få en større markedsandel i Nordmørere regionen. Desentralisering av deler av studier beregnet for ungdom og organisert som heltidsstudier, kan derfor betraktes som et virkemiddel i en strategisk sammenheng for å øke rekrutteringen til de ordinære studiestedene.

Når de regionale interessenter har lagt betydelig vekt på at de desentraliserte studieoppleggene også skulle omfatte heltidsstudier for ungdom, er det begrunnet i et ønske om at Kristiansund og Kongsvinger skal ha egne høyskoleutdanninger. Visjonen om relativt permanent høyskoleutdanning har vært holdt levende, selv om en realpolitisk har tilpasset seg at de konkrete studietilbudene kan veksle fra år til år. Modellens forutsetninger om at antall heltidsekvivalenter skal være konstant, og at det er adgang til å planlegge studietilbudet over en 3-5 års periode, har regionalt vært følt viktig som grunnlag for heltidsstudier lagt til de to byene.

6.3 Beslutningsprosess: departement - høyskole

Kongsvinger-/Kristiansundmodellen innebærer at departementet har fastsatt at det skal gis studietilbud i Kristiansund tilsvarende 90 studentekvivalenter hvert år i en femårsperiode, og 100 i Kongsvinger. I forsøksperioden har den bestemmelsen vært en del av modellens forutsetninger. Denne bestemmelsen har kommet i tillegg til de regler departementet har fastsatt generelt om desentraliserte studier med hjemmel i Universitets- og høyskolelovens § 46 nr. 1. Lovutvalget drøftet ikke behovet for at departementet skulle ha hjemmel for å bestemme om et fag skal tilbys desentralisert. I lovproposisjonen ble formuleringen i loven ”Departementet bestemmer om et fag skal tilbys desentralisert” kommentert med ”Det følger av Norgesnettmodellen at avgjørelser angående spredning av studier og fag må ses i en nasjonal sammenheng.”

Høyskolenes styre har fått fullmakt til å godkjenne organisering og igangsetting av desentraliserte utdanningstilbud med omfang på 20 vekttall eller mindre. Dersom flerårige yrkesrettede studier og hovedfag i sin helhet planlegges organisert

desentralisert eller som fjernundervisning, skal det alltid søkes departementet om godkjenning. For høyskolene representerer den sistnevnte bestemmelsen at flerårige studier må planlegges sammen med departementet, og at styret ikke uten videre på lokalt grunnlag kan tilby desentraliserte studier som kan være aktuelle. Fleksibilitet og markedstilpasning kan bli redusert av denne saksbehandlingen. Det gjelder alle flerårige studier, og ikke bare de som gis etter Kristiansund-/Kongsvingermodellen.

Det spesielle i beslutningssammenheng med Kongsvinger-/Kristiansundmodellen er at departementet har fastsatt et minimum antall studieplasser som i forsøksperioden hvert år skal tilbys i de to byene. Det har ikke vært adgang for høyskolene til å omdisponere disse studieplassene til desentraliserte studier andre steder eller til høyskolenes vanlige virksomhet.

Departementet har i rundskriv F-103-96 ellers sagt at desentraliserte studier kjenne- tegnes bl.a. ved at de igangsettes etter behov på hvert enkelt sted, og lokaliseres til steder der det er behov for den kompetansen studiene gir, og det kan variere fra år til år om et sted i det hele tatt gis høyskoleutdanning. Den frihet høyskolene etter rundskrivet har til å vurdere hvor en skal igangsette desentraliserte studier, er innskrenket av Kongsvinger-/Kristiansundmodellen.

For høyskolene vil denne siden av modellen kunne være problematisk hvis finansieringen ikke dekker de faktiske kostnader. Generelt uttaler departementet i rundskriv F-103-96 at desentraliserte studier normalt er mer kostnadskrevende enn ordinære studier, men at departementet ikke gir midler til å dekke merkostnadene til utvikling, organisering og gjennomføring av slike tilbud. I tildelingsbrevene til høyskolene er bevilgningen til studietilbudene i Kristiansund og Kongsvinger lagt inn i den totale bevilgning, og det kan derfor framstå som usikkert for høyskolene om de faktiske kostnader er dekket inn.

Det kan oppfattes som et kritisk element i modellen at departementet har forpliktet høyskolene til å legge et bestemt antall studieplasser hvert år til henholdsvis Kristiansund og Kongsvinger, samtidig som de aktuelle høyskolene ikke er sikret dekning av de faktiske kostnader.

Initiativene til de desentraliserte høyskolestudiene har både for Kristiansund og for Kongsvinger kommet fra regionale interessenter med klar forankring i de politiske miljøene. De regionale politiske miljøene har arbeidet fram saken gjennom riks- politiske kanaler, hvor kontakter til fylkets stortingsrepresentanter, Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen og den politiske ledelse i departementet (statsråd, personlige rådgivere og statssekretærer) har vært sentrale for beslutningen om høyskoletilbud lagt til de to byene. Men saken har i ulike stadier også vært

fremmet direkte gjennom de tidligere regionale høyskolestyrene, høyskolene og departementet. Det framstår som om beslutningsprosessen i hovedtrekk har vært lik i de to tilfellene.

I intervjuene framkom det at høyskolenes ledelse i hovedsak har oppfattet at beslutningen om de desentraliserte studier lagt til Kristiansund og Kongsvinger har vært tatt av den politiske ledelsen i departementet, og i stor grad uten høyskolenes direkte medvirkning. Høyskolene har oppfattet at de har fått et pålegg. De føler derfor ikke at de er direkte medansvarlige for beslutningen. Dette har de regionale interessentene sett på som mulig forklaring på at høyskolene ikke har vist så stor interesse og velvilje til opprettelsen av de desentraliserte studiene. Denne tilsynelatende motviljen har vært nær koblet til spørsmålet om økonomiske rammer for tiltakene, og i hvilken grad ekstrakostnader dekkes inn av bevilgninger, eller om høyskolene må overføre midler fra annen virksomhet til studietilbudene i henholdsvis Kristiansund og Kongsvinger.

Høyskolene har følt det problematisk at de har fått pålegg om et bestemt antall studieplasser (heltidsekvivalenter) per år lagt til de to stedene. Denne beslutningen oppfattes som uheldig av høyskolene av to grunner: for det første ser høyskolene den i sammenheng med manglende tilleggsbevilgning til de konkrete studietilbudene, og for det andre representerer beslutningen en innskrenkning i høyskolenes ordinære handlingsfrihet. Styret skal ha ansvaret for at høyskolens ressurser disponeres hensiktsmessig, det gjelder både økonomi og personale. Dermed ser høyskolene det som nødvendig å vurdere alle studietilbud samlet, også desentraliserte studier, og føler at de må stå fritt til å vurdere hvor det er størst behov for å sette i gang desentraliserte studier. Beslutningen om et fast antall studieplasser i Kristiansund og Kongsvinger innskrenker høyskolenes muligheter til å gi etter- og videreutdanning generelt, eventuelt legge desentraliserte studier til andre steder. Spesielt presset blir situasjonen når departementet samtidig binder det meste av opptaket til bestemte profesjonsutdanninger på heltid ved ordinært studiested.

Høyskolene har stått overfor innspill fra andre regioner som kan påvise vel så gode grunner til desentraliserte studier, spesielt har det vært gjeldende for Høyskolen i Hedmark, og høyskolen har følt at den ikke har gode nok argumenter for hvorfor Kongsvinger skal ha høyskolestudier når andre steder kan påvise større søkergrunnlag for bestemte studier.

Med en delegering av beslutningsfullmakter som Lov om universiteter og høyskoler er tiltenkt å representere, framstår det som en selvmotsigelse at høyskolene skal bli overstyrt på denne måten. Beslutningen om henholdsvis 90 og 100 studieplasser til Kristiansund og Kongsvinger for en femårsperiode kommer på toppen av andre

bestemmelser som innskrenker høyskolenes handlingsrom, bl.a. om etablering av nye studier, desentralisering, studieavgift og reglene for oppdragsvirksomhet. Styre og høyskole føler at virkningen av denne bindingen til de to studiestedene innebærer at institusjonen fratras handlingsrom og ansvar for en hensiktsmessig organisering av studietilbud og bruk av ressurser. Det framstår som en systemfeil når noen regioner og grupper kan nå fram via politiske kanaler direkte samtidig som høyskolen og dens styre skal ha totalansvar for høyskolevirksomheten, både regionalt og nasjonalt på sine områder.

Når departementet og høyskolene framstår som tilbakeholdne i forhold til desentralisering, må det antakeligvis forstås slik at de er lojale mot den nasjonale høyskolepolitikk med vekt på konsentrasjon og konsolidering, og finner ikke grunnlag for spredning av permanente høyskoletilbud.

6.4 Kostnader og effektivitet - fordelingspolitikk

Høyskolereformen har tydelig tilknytning til det generelle statlige moderniseringsprogrammet, hvor bl.a. mål- og resultatstyring koblet til økonomistyring inngår. Effektiv ressursbruk er prioritert også i høyskolepolitikken. Knyttet til denne tenkningen er det utviklet effektivitetsmål som bl.a. går på kostnad per heltidsstudent og vekttall. Det innebærer at det som registreres er såkalte brukerytelser, mens mer allmenne ytelser av langsiktig karakter, bl.a. kompetanseutvikling for bestemte befolkningsgrupper eller regioner ikke blir vektlagt. Dersom studentgrupper krevet særskilt ressursinnsats, for eksempel på grunn av individuell funksjonshemming, at hjemmemiljø er kulturfremmed for høyere utdanning eller at de på grunn av livssituasjonen må ha studietilbudet i nærmiljøet, så representerer tiltakene kostnader som resultatmålingen og tilhørende ressurstildeling ikke tar hensyn til.

Reformenes effektivitetstankegang tar ikke hensyn til alle de forskjellige mål og verdier som er formulert for utdanningssystemet. Langsiktige verdier som har preget forvaltningen og også høyskolesystemet som bl.a. likebehandling og rettferdighet, er ikke i særlig grad inkludert i reformtenkningen, jf. Christensen & Læg Reid (1998).

I intervjuene har det framgått at høyskolenes ledelse tar utgangspunkt i den vekt forvaltnings- og høyskolereformene har lagt på effektivitet og utgiftsreduksjon. Det har blitt påpekt at styringslogikken blir inkonsekvent når høyskolene på den ene side generelt skal tenke ressursbruk, og på den annen side får pålegg som gir økte kostnader per heltidsekvivalent. Dersom høyskolene skal ta ansvar for økonomien, må det gjelde alle studietilbud, og det må gis handlingsrom slik at en kan få konsistente beslutninger.

Høgskolene føler seg økonomisk presset, og finner lite rom for overføring av midler til de pålagte desentraliserte studiene. Fra regionalt hold ser en dette på en annen måte. Det pekes på at Nordmørere regionen og Glåmdalsregionen over lang tid ikke har fått tilført statlige midler til høgre utdanning på linje med andre regioner i fylket. Det er spørsmål om å rette på en historisk skjevhet. Spesielt lenge har Nordmørere regionen arbeidet for eget høyskoletilbud, og en har sammenliknet seg med statens investeringer og driftsutgifter i høgre utdanning på Sunnmøre og i Romsdal.

De regionale representantene har understreket i intervjuene at høgre utdanning representerer mye mer enn et visst antall studenter. Det omfatter også mer enn nærings- og arbeidsmarkedsutvikling. Det er snakk om sosial og kulturell utvikling og likestilling, og langsiktig beredskap for regionens samlede utvikling. Spesielt for Glåmdalsregionen er det pekt på at tradisjonene ikke peker i retning av at ungdom søker høgre utdanning. De kulturelle verdier vektlegger tilknytning til natur, lokalsamfunn og praktisk arbeid - og det har tradisjonelt vært betydelige terskler mot å ta høgre utdanning. I dette perspektivet kan regional høyskoleutdanning, spesielt for ungdom, være det som skal til for å få dem til å søke videre utdanning. Dersom første studieåret oppleves som vellykket, kan det danne grunnlag for videre studier andre steder. Det kan være en forsvarlig investering i framtida å legge også ungdomsutdanninger til lokalmiljøer som kan være fremmede for høgre utdanning, i alle fall for en overgangsperiode.

Det er enighet mellom høgskolene og de regionale interessentene om at desentraliserte studier kan koste mer enn tilsvarende studier på det faste studiestedet, men de regionale representantene har stort sett holdt seg til at departementet har sagt at tilstrekkelige midler er lagt inn i bevilgningene til høgskolene, selv om de har forsøkt å ta opp spørsmålet med departementet.

Spesielt i den senere tid har høgskolene vært opptatt av spørsmålet om det er økonomisk forsvarlig, selv om en fikk tilleggsbevilgninger, å gjennomføre studietilbud på heltid parallelt med at høgskolens ordinære grupper har kapasitet til å ta inn også de studenter som måtte søke de desentraliserte tilbudene. Konsekvensene av faste måltall for Kristiansund og Kongsvinger kan være at en opprettholder studietilbud som er samfunnsøkonomisk lite forsvarlig, og som samtidig belaster høgskolens personale. Fra regionalpolitisk hold har det i intervjuene vært gitt uttrykk for forståelse for denne innvendingen.

Høgskolene har også reist spørsmål om hva et studium for ungdom skal representere. Svaret deres er at det å studere må omfatte noe mer enn å delta i noen timers undervisning. På de ordinære studiestedene tilbys et faglig miljø hvor både fagpersonale og studenter inngår, og et studentmiljø med sosiale og kulturelle

komponenter. De desentraliserte tilbud for ungdom blir fattig i disse henseende, og det reises spørsmål om ikke høyskolene heller bør konkurrere på samlet studie-kvalitet enn på geografisk nærhet.

Det ble pekt på at ungdom fra de aktuelle regionene bør få tilbud som omfatter også disse kvalitetene ved en studietid. Det har blitt foreslått at tilknytninger til hjemstedsregionen kan skje på andre måter enn at konkrete studier legges ut. For eksempel er det pekt på at stipend knyttet til relevant utdanning, tilbud om sommerjobber, prosjektoppgaver med lokal forankring, praksisplasser med veiledning og aktiv rekruttering til framtidige arbeidsplasser, kan være like effektive - og langt rimeligere - tiltak for å knytte kompetanse til en region enn desentraliserte studier.

Det har i intervjuene blitt pekt på at desentraliserte studier kan være dysfunksjonelle i forhold til mål om regional utvikling. En region av typen Nordmøre og Glåmdalen har behov for mange slags utdanningsgrupper. En avdeling av en høyskole med homogene fagtilbud, eller utvalgte desentraliserte studier, kan i alle tilfelle bare nå enkelte behov på kortere sikt. Erfaringene i forsøksperioden viser at det har vært vanskelig å få i gang studier som kan sies å være knyttet til privat sektor og næringsutvikling. De desentraliserte studiene har fungert best i forhold til grunnutdanning og videreutdanning i offentlig sektor for store og homogene profesjonsgrupper.

Det grunnleggende spørsmål er om en bør se etter andre virkemidler enn desentraliserte studier for å knytte ungdom og kompetanse til regionene. Fordeling av kompetanse i arbeidslivet mellom regioner og fylker omfatter mer enn fordeling av konkrete studie-plasser. I alle fall finner ikke høyskolene at de har økonomiske rammer som gjør at de kan prioritere visse regioners behov for næringsutvikling framfor andre uten å se den totale virksomhet i sammenheng.

6.5 Regional rekruttering – fordeling av utdanning

Den skriftlige dokumentasjonen fra begynnelsen av 90-tallet viser at de regionale aktørene har lagt stor vekt på fordelingspolitiske perspektiver i sin argumentasjon for høyskoleutdanning i henholdsvis Kristiansund og Kongsvinger. De desentraliserte høyskolestudiene ble tiltenkt en fordelingspolitisk rolle, hvor en viktig målsetting har vært knyttet til rettferdighet for den regionale befolkningen totalt sett, og ungdommen spesielt. Den skjeve fordeling av høyere utdanning i befolkningen og forskjeller i overgang til høyere utdanning blant ungdom, har vært sett i sammenheng med hvor høyskoletilbudene har vært lokalisert.

I argumentasjonen for desentraliserte høyskoletilbud har en både i Kristiansund og Kongsvinger i liten grad trukket fram eventuelle likestillingsargument med hensyn til menns og kvinners utdanningsprofil og studietilbøyelighet, slik det framgår av den skriftlige dokumentasjonen. Fordelingen av høgre utdanning og studietilbøyeligheten har blitt sett i sammenheng med den manglende omstilling i arbeidslivet, og behovet for kompetanseutvikling, særlig i privat sektor.

Både Nordmøre- og Glåmdalsregionen har dokumentert gjentatte ganger at andel personer over 16 år som har høgre utdanning er lavere enn gjennomsnittlig i fylket. I den grad det har skjedd en viss utjevning på 90-tallet, tolkes det i intervjuene i retning av at de desentraliserte studietilbudene har hatt den tiltenkte effekt. Spesielt for Glåmdalsregionen ble det pekt på i intervjuene at yrkesfrekvens og utdanningsnivå blant kvinner tradisjonelt har vært svært lavt. Det har dermed vært meget relevant at mange av studieplassene har vært i profesjonsyrker hvor kvinner ordinært utgjør en stor andel (førskole, skole, sosial- og helsefag). Sykepleierutdanningen som settes i gang høsten 1998, betraktes som videreføring av en likestillingspolitikk. Regionen betrakter det som sentralt for å kunne rekruttere og beholde mannlig utdannet arbeidskraft, at disse studietilbudene har vært gjennomført – i tillegg til at de selvsagt har en selvstendig verdi for deltakerne og det regionale arbeidsmarkedet.

Når studiefrekvensen blant ungdom har gått opp de senere årene, betraktes det som et mulig resultat av de desentraliserte studiene. En side ved det er at ungdommer har startet sin utdanning desentralisert, og slik fått utdanning etter videregående skole. I intervjuene legges det like mye vekt på den mer generelle funksjon de desentraliserte studier kan ha. Spesielt er det framhevet for Glåmdalsregionen at et felles studiesenter for offentlige høyskoler og studieforbundene, har tydeliggjort at det finnes høyskoleutdanning i Kongsvinger. Aktivitet både på dagtid og kveldstid skaper ringvirkninger i det regionale miljøet, hvor det å delta i høgre utdanning får oppmerksomhet og prestisje.

Den regionale strategi for høgre utdanning synes de senere årene å ha fått en tydeligere profil enn før, spesielt når det gjelder studier beregnet for privat næringsliv. Regionen ser at studietilbud må knyttes til større virksomheter, og at en må få til et samspill mellom disse virksomhetene og studietilbudet. På grunnlag av gode konjunkturer i den senere tid med vekst i behovet for nyrekruttering og kompetanseutvikling, er det også stor vilje i virksomhetene til å utvikle samarbeidet med utdanningssystemet. I Kongsvinger har en ved å ta utgangspunkt i de behov Statistisk Sentralbyrå har for kvalifiserte arbeidstakere, utviklet et treårig studium i statistikk. Tilsvarende er det toårige IT-studiet som planlegges startet opp høsten 1998, nær knyttet til en større privat IT-bedrift. I Kristiansund er oljevirksomheten utgangspunkt for vurdering av studietilbud i teknisk sektor, både hvilke behov de

store bedriftene har, og hvilke kompetansebehov underleveranser skaper for de mindre bedriftene.

Regionene ser at det kan være behov for ”lokomotiver” i forhold til høgre utdanning, og at heltidsstudietilbud med fordel kan forankres i større lokale/regionale bedrifter og yrkesområder. Dermed oppnås en tydeligere forbindelse mellom høgre utdanning og nærings-/arbeidsmarkedsutvikling.

6.6 Finansiering: statsbevilgning - marked

Kongsvinger-/Kristiansundmodellen omfatter ikke prinsipper for finansiering av de desentraliserte studiene. Generelt har departementet erkjent at desentraliserte studier normalt er mer kostnadskrevenne enn ordinære studier. Men hovedregelen etter F-103-96 er at departementet ikke dekker merkostnader. I tildelingsbrev til de aktuelle høyskolene har likevel departementet åpnet for at det kunne tildeles ekstra midler etter søknad og særskilt vurdering i departementet til de desentraliserte studier i Kristiansund og Kongsvinger.

Konsekvensene av dette elementet i modellen er at det skapes usikkerhet ved høyskolene om finansiering. For det første legges midler til de pålagte desentraliserte studier inn i høyskolenes totale bevilgning uten spesifisering, og for det andre er det usikkert i en planleggingsfase om høyskolen vil få dekning av ekstra-kostnadene. Modellen har heller ikke gitt adgang til å ta studieavgifter av deltakerne eller betrakte tilbudene som oppdragsvirksomhet.

Informantene fra de fire høyskolene gir uttrykk for at høyskolenes økonomi i flere år, spesielt siden 1994, har vært presset, og styrene har vært nødt til å vurdere alle innsparingsmuligheter. Det er derfor naturlig å forvente at også desentraliserte tilbud generelt, og spesielt også de som gis etter Kristiansund-/Kongsvingermodellen, må vurderes nøye på rent økonomisk grunnlag uavhengig av hvilken regional funksjon studietilbudene måtte ha.

Kirke- og undervisningskomiteen var ved budsjettbehandlingen for både 1997- og 1998-budsjettene oppmerksom på finansieringsproblemer for høyskolene når det gjelder etter- og videreutdanning, og har reist spørsmål ved adgangen til å ta studieavgift for kurs ut over 10 vekttall, og foreslått at universiteter/høyskoler kan drive oppdragsvirksomhet med større handlingsfrihet enn etter dagens ordning.

I Budsjett-innst. S nr. 12 (1997-98) uttalte komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet at omfanget av desentraliserte utdanninger bør trappes opp og finansieringen endres:

Et problem er at den enkelte høyskole bærer hele ekstrautgiften for disse utdanningene.

D i s s e m e d l e m m e r vil be departementet utarbeide en handlingsplan for økt bruk av desentraliserte utdanninger. Utgangspunktet må være at utdanningene kan dekke næringspolitiske og utdanningspolitiske behov. Finansieringsformen endres ved at det opprettes et bevilgningssystem der departement og høyskolene dekker 50 pst. hver av utgiftene for igangsetting og drift. (...)

D i s s e m e d l e m m e r fremmer følgende forslag:

”Stortinget ber Regjeringen utarbeide ny finansieringsordning for desentraliserte høyere utdanningstilbud, med sikte på å redusere kostnadene for institusjonene.” (s. 46)

Av intervjuene framgår det tydelig at spørsmålet om de økonomiske rammer for de desentraliserte studiene har vært en vanskelig sak i store deler av forsøksperioden. Uklarheter og diskusjoner mellom høyskolene og departementet har bidratt til usikkerhet og kortsiktighet i planleggingen, og skapt belastninger i det regionale samarbeidet.

På den ene side har departementet forutsatt at de desentraliserte studiene i Kristiansund og Kongsvinger skal være fullfinansiert av offentlige midler, slik at det ikke har vært adgang til å benytte studieavgift eller betrakte studieplasser som gjenstand for oppdragsvirksomhet. På den annen side har departementet uttalt at normalt vil desentraliserte studier være mer kostbare enn når de gjennomføres på ordinært studiested, samtidig som det har vært tilbakeholdent med tilleggsbevilgninger.

Særlig i de siste årene i forsøksperioden har spørsmål om kostnadene ved de desentraliserte studiene fått økt oppmerksomhet ved høyskolene. På slutten av 80-tallet og begynnelsen av 90-tallet la departementet stor vekt på opprettelse av ekstra studieplasser, og høyskoler som så seg i stand til å øke opptaket, fikk forholdsvis romslige bevilgninger per studieplass. Ekspansjonen kunne være forholdsvis stor på kort tid ved noen høyskoler, og på grunn av lokalsituasjonen ved høyskolens ordinære studiested kunne desentraliserte studier være en hensiktsmessig løsning. Spesielt oppfattet høyskolene desentraliserte løsninger som relativt attraktive når nye studieplasser medførte nytilsetninger av fagpersonale samtidig som lokale/regionale myndigheter subsidierte driftskostnadene knyttet til husleie, energi og reinhold, samt stod for visse stedlige administrative tjenester.

I de senere årene har spørsmålet om finansiering av de pålagte studieplassene i Kristiansund og Kongsvinger stadig stått på dagsordenen. Departementet har sagt at midler til tiltakene har vært lagt inn i bevilgningen, samtidig som høyskolene har ment at ekstrakostnadene ikke har vært dekket inn. Startbevilgningen til et nytt profesjonsstudium knyttet til ekstraordinære studieplasser i revidert nasjonalbudsjett, har vært øremerkede og oftest tatt høyde for ekstra kostnader. Men

påfølgende år har bevilgningen til de desentraliserte studier ikke vært skilt ut i tildelingsbrevet. Siden det ikke har framgått av bevilgningen hva som har vært gitt til de pålagte desentraliserte studier, har høyskolene i utgangspunktet lagt til grunn at bevilgningen per studieplass har vært som for studieplasser ved ordinært studie-sted.

Ekstrakostnadene kan bestå bl.a. av reise- og oppholdsutgifter for fagpersonalet, driftskostnader knyttet til lokaler, administrative tjenester på studiestedet, og investering og drift av it- og bibliotek tjenester, og eventuell kompensasjon for den merbelastning som desentraliserte studier kan representere for personalet.

Ekstrakostnadene for høyskolene har etter hvert blitt relativt økende per heltidsekvivalent ettersom noen studietilbud har fått forholdsvis få deltakere, og fordi kostnader som i begynnelsen ble dekket av regionale/lokale instanser, har blitt overført til høyskolene. Tilbudene har likevel blitt opprettholdt pga. pålegget om 90/100 heltidsstudieplasser til hhv. Kristiansund og Kongsvinger.

Dermed har det oppstått interne diskusjoner ved høyskolene om hvorfor høyskolen eller enkeltavdelinger skal overføre midler fra de ordinære studiene til de desentraliserte tilbudene. Med økende press i høyskolenes generelle økonomi, kan det være en vanskelig diskusjon internt, særlig i de tilfeller hvor det desentraliserte studiet har vært parallelt til et studium med ledig kapasitet ved høyskolens ordinære studiested.

De synes vanskelig å få fram historiske data som kan gi grunnlag for en detaljert vurdering av hva som kan betraktes som en korrekt beregning av alle faktiske kostnader ved de desentraliserte studiene i Kristiansund og Kongsvinger i forsøksperioden. Høyskolene har ikke ført nøyaktige prosjektreknskap for hvert studium, og et eventuelt slikt regnskap kan vanskelig sammenliknes med bevilgning så lenge den ikke har vært særskilt fastsatt i tildelingsbrevet. En del kostnader av administrativ karakter er dessuten vanskelige å skille ut, særlig i ettertid. Det har ikke vært gjort tydelig at de desentraliserte studier skulle representere en form for prosjekt som skulle evalueres i etterkant, hvor også økonomiske forhold skulle inngå. Økonomiske data har derfor ikke vært holdt atskilt for de studietilbudene som formelt har inngått i Kongsvinger-/Kristiansundmodellen. Høyskolereformen i 1994 med fusjoner, endringer i personalet og omlegging av administrative rutiner gjør det spesielt vanskelig å få fram data for første del av forsøksperioden.

Det må på dette grunnlag være tilstrekkelig å konstatere at høyskolene har lagt fram budsjett, regnskapstall og beregninger som viser at kostnadene ved de desentraliserte studier kan være høyere per studentekvivalent enn "normalkostnaden", og at departementet har vært restriktiv med tilleggsbevilgninger til driftskostnadene.

Denne situasjonen har skapt diskusjoner internt ved høyskolene, og mellom høyskole og de regionale interessentene. Denne diskusjonen har ikke bidratt til et positivt miljø for utvikling av samarbeidet, snarere tvert om.

Det avgjørende i forhold til framtidig igangsetting av desentraliserte studier er at de økonomiske rammer avklares i forkant, og for hele den perioden som er aktuell for et konkret studium. Erfaringene peker i retning av at budsjettet for hvert enkelt studietilbud etter Kongsvinger-/Kristiansundmodellen bør være spesifisert, og at høyskolene bør føre prosjektrengskap for hvert tiltak. Det synes i den forbindelse å være hensiktsmessig å skille mellom ulike finansieringsløsninger avhengig av målgruppe og om det er grunnutdanning eller etter-/videreutdanning.

6.7 Intern konkurranse – rekruttering av studenter

Det er tre forhold ved rekrutteringen av studenter til desentraliserte studier generelt, og også spesielt etter Kongsvinger-/Kristiansundmodellen, som etter den skriftlige dokumentasjonen har opptatt høyskolene.

De desentraliserte studiene kan oppfattes som tiltak som konkurrerer med andre studietilbud ved samme høyskole. Etter departementets forutsetninger skal desentraliserte studier finnes blant høyskolens ordinære tilbud. Dersom et studietilbud tilbys organisert likt (heltid eller deltid) parallelt ved høyskolens studiested og desentralisert, kan det desentraliserte tilbudet bidra til at antall studenter ved det ordinære tilbudet blir lavere enn ellers. For høyskolen kan det derfor være viktig at den står fritt til å vurdere hvilket omfang de desentraliserte studier skal ha hvert år, og hvor de skal plasseres for å unngå intern konkurranse om de samme søkere og studenter. Spesielt kan det gjelde når det desentraliserte studiestedet er så nær høyskolens studiested som for eksempel Kongsvinger/Elverum og Kristiansund/Molde.

Det andre forholdet er at siden departementet styrer opptaket til grunnutdanningene ved høyskolene, kan det oppstå situasjoner hvor samlet antall studieplasser til desentraliserte studier er begrenset. Bindingen til å opprettholde et bestemt antall studieplasser på bestemte steder vil da innebære at andre steder med større behov og bedre rekruttering, ikke får tilbud om desentraliserte studier.

For det tredje har høyskolene oppfattet organisering av desentraliserte studier som et mulig tiltak for å øke rekrutteringen generelt til høyskolen, også ut over det som studiene direkte representerer. Studietilbud på andre steder enn der hvor høyskolen er lokalisert, kan bidra til å gjøre de ordinære studiene generelt mer kjent. En høyskole kan desentralisere det første året av et flerårig studium for å sikre lokal rekruttering, og så overføre studentene til høyskolens ordinære studiested for resten

av studietida. Desentraliserte studier kan åpne for at høyskolen får lokale oppdrag innen etterutdanning og utredningsarbeid, slik at det skjer en utvidelse av markedet også på det området. I profesjonsstudier med praksis kan desentralisering øke praksis- og veiledningskapasiteten, og tilføre høyskolen verdifulle veiledere.

Det er sannsynlig at endringer i søkerstruktur til heltidsstudiene i de senere årene kan ha medvirket til at høyskolene betrakter de desentraliserte studier på en annen måte nå enn på midten av 90-tallet. Fra å være oppfattet som mulig intern konkurranse om søkere og studenter kan desentraliserte studier betraktes som et eksternt konkurransetiltak som skal hente inn søkere fra et utvidet marked. Intervjuene viser at høyskolene har betraktet noen av de desentraliserte studietilbudene som tiltak for å utvide deres marked. Det gjelder spesielt studier på deltid for voksne. Denne holdningen omfatter både profesjonsgrunnutdanninger (for eksempel førskolelærerutdanning), og videreutdanninger (for skole- og sosial-/ helsesektor). De desentraliserte tilbudene har nådd grupper som ellers ikke ville ha søkt til høyskolen.

I intervjuene har også representanter for studentene gitt uttrykk for at flertallet av studentene i grunnutdanningene for profesjonsområdene ikke ville ha begynt å studere ved de ordinære studiestedene. Familieforpliktelser og tilknytning til arbeidslivet var anført som hovedgrunnene til det.

Høyskolene har åpenbart vært skeptiske til årsstudier rettet mot ungdom og lagt ut som heltidsstudier. De har i en viss grad blitt oppfattet som konkurrerende til høyskolens studier ved ordinært studiested, og spesielt når antall studenter i sum har gått ned i det aktuelle studiet. Høyskolenes skepsis til de desentraliserte heltidsstudier synes å være knyttet til flere forhold: For det første har høyskolene ikke helt sett begrunnelsen for desentralisering av disse studiene fordi Kristiansund/ Kongsvinger ikke er så langt unna de ordinære studiestedene sammenliknet med andre regioner i fylket, og andre deler av landet. For det andre har høyskolene vært hardt belastet med den sterke økning i studenttallet fra begynnelsen av 90-tallet, og har oppfattet disse pålagte studieplassene som ekstraarbeid på toppen av mye annet. For det tredje har en ofte oppfattet at ressurser har blitt overført fra de ordinære studiene til de desentraliserte oppleggene.

Høyskolene ser i økende grad desentraliserte studier i et strategisk perspektiv, hvor de kan bidra til økt rekruttering. Høyskoler kan tenke seg å desentralisere deler av studier på heltid til ulike regioner for å øke rekrutteringen av studenter til høyskolen. Det forutsettes da at for eksempel det andre studieåret legges til høyskolens ordinære studiested. De ekstra kostnader som eventuelt oppstår, oppfattes som alternative kostnader ved markedsføring og rekruttering av nye studenter.

Høgskolene ser også at det i nær framtid blir nødvendig å vri studieplasser fra grunnutdanning/heltid til etter- og videreutdanning/deltid. Dersom høgskoler skal nå den delen av kompetansemarkedet som etterspør kompetanseutvikling parallelt med arbeid, må høgskolene utvise fleksibilitet i måten å organisere dette på. Desentraliserte studier og fjernundervisning kan da være aktuelle tiltak, og gjerne i kombinasjon. Dermed blir lokaler og infrastruktur knyttet til et regional/lokalt ressurscenter eller studiesenter av stor interesse for høgskolene. Det framgår av intervjuene at høgskolene ser på etter- og videreutdanning for voksne som tiltak som kan bidra til at også rekrutteringen til ungdomsutdanningene fra bestemte regioner øker. Det er en langsiktig sak å opparbeide tillit og goodwill i markedet, og de ulike former for utdanning og oppdragsvirksomhet kan gi synergieffekter.

7 Endringer i høyskolepolitikken: regional utvikling og utdanning - studiesentra

Representanter fra både høyskolenes ledelse og regioninteressene var i intervjuene opptatt av at det nå forventes en justering av den nasjonale høyskolepolitikken. Med basis i Buerutvalgets utredning forventes det at universiteter og høyskoler trekkes sterkere inn i den kompetanseheving som kan knyttes til distriktenes og regionenes nærings- og arbeidslivsutvikling.

Etter- og videreutdanningsreformen forutsetter bl.a. at høyskolestudier tilpasses personer som er i arbeid og har familieforpliktelser. Det ble understreket i intervjuene både fra de regionale representantene og fra ledelsen ved høyskolene at utdanning av voksne må organiseres som desentraliserte studier eller fjernundervisning, eller kombinasjoner av dette for geografiske områder som ikke er nær de ordinære studiestedene. I denne forbindelse vil i praksis regionale/lokale ressursentra eller studiesentra representere en nødvendig infrastruktur for høyskolene. Fylkeskommunale og regionale planer for næringsutvikling har gjerne trukket fram betydningen av utdanning både på videregående skoles nivå og på høyskolenivå. Til for eksempel Glåmdalsregionen er det nå gitt omstillingsbevilgning til et større prosjekt, "Gla' i Glåmdalen", hvor utdanning er ett av fem tiltaksområder. Det forutsettes at utdanning kobles på en sterkere måte enn før til omstilling og næringsutvikling i en region, og de politiske signaler som er gitt om etter- og videreutdanningsreformen, oppfattes som gunstige for det distriktpolitiske perspektiv på høyre utdanning.

Fra regionalt hold ble det også pekt på at markedssituasjonen for høyskolene i dag er endret i forhold til tidlig på 90-tallet. Det er flere forhold som peker i retning av at behovet for studieplasser for ungdom vil gå ned, og at høyskolene så vil være interessert i å overføre ressurser og virksomhet til etter- og videreutdanning. Markedet vil på en måte tvinge høyskolene til å utvise mer fleksibilitet enn før. De regionale representantene er oppmerksomme på at høyskolene har vært bundet av regler og retningslinjer av ulike slag som motvirker fleksibilitet, men det forventes at politiske myndigheter gjør de nødvendige endringer i tilknytning til den nye utdanningsreformen. De oppfatninger som gjør seg gjeldende blant de regionale politiske representantene og blant høyskolenes ledelse, synes å ha god dekning i de signaler om endringer av høyskolepolitikken som nå foreligger.

Departementet sier i St. meld. nr. 39 (1997-98), dimensjoneringsmeldingen, at det er et mål å øke omfanget av studier som egner seg for desentralisert organisering og som kan imøtekomme behov for kompetanseheving i regioner som har behov for fagutdannet personell (s. 51). Stortingsmeldingen er også opptatt av en målrettet regional fordeling av studieplasser, og drøfter tiltak som kan motvirke en tiltakende skjevfordeling mellom høyskoler og mellom regioner. Det gjelder både fordeling av ordinære heltidsstudieplasser og tiltak som kan øke fleksibilitet og brukertilpasning i studietilbudene, bl.a. når det gjelder pedagogiske og organisatoriske løsninger.

Men det er flere politiske signaler enn de som er gitt i denne stortingsmeldingen, som peker i retning av større vekt på den høgre utdanningens funksjon i forhold til både mål om en rettferdig fordeling av utdanning i befolkningen og mål om regional nærings- og sysselsettingsutvikling:

Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen hadde i Budsjett-innst. S nr. 12 (1997-98) flere merknader som tar opp disse funksjonene, og de ble også fulgt opp i budsjettdebatten i Stortinget i desember 1997. Det omfattet både desentraliserte studier, finansiering av disse, prinsipper for fastsetting av studieavgifter, reglene for oppdragsvirksomhet og organisering av studiesentra. Angående det siste spørsmålet, sa komiteens flertall:

Flertallet har også merket seg at kommunene stiller lokaler og utstyr til disposisjon, og ser det som positivt at kommunen dekker slik ekstrakostnader. (Budsjett-innst. S nr. 12, 1997-98, s. 45.)

Mandatet for utvalget som skal vurdere norsk høgre utdanning etter år 2000 (Mjøsutvalget) gir flere føringer som går på rettferdig fordeling av utdanning, høyskolers/universiteters regionale og næringspolitiske rolle, økende behov for etter- og videreutdanning med krav om nye organisatoriske løsninger og vurdering av rammene for oppdragsvirksomhet slik at institusjonene kan bli bedre i stand til å møte kompetansebehovene i arbeidslivet.

For det tredje tok Buerutvalget (NOU 1997:25) opp flere spørsmål som angår beslutningsmyndighet og økonomiske rammebetingelser for universiteter og høyskoler i forhold til etter- og videreutdanning, og fremmer konkrete forslag til endringer i regelverk om godkjenning av nye videreutdanningstilbud og adgangen til å kreve egenandeler. I høringsuttalelsene fra universiteter og høyskoler er det gitt enstemmig oppslutning om Buerutvalgets forslag på disse områdene. Formålet med endringene er å skape rammevilkår for de høgre utdanningsinstitusjonene slik at de kan bedre sitt tilbud innen etter- og videreutdanning. De må få like konkurransevilkår med studieforbundene og de private høyskoler.

Buerutvalget pekte også på behovet for nettverk og regionalt samarbeid om etter- og videreutdanning, og så på ressursentrene ved de videregående skoler som viktige aktører, også i det praktiske og organisatoriske arbeidet med utvikling og gjennomføring av høgre utdanningstilbud i regionene. Utvalget så klart et behov for å etablere en regional infrastruktur som kan ivareta oppgaver som motivasjon, informasjon, kompetansekartlegging, kompetansevurdering, koordinering og samordning av tilbud, utvikling av skreddersydde utdanningsopplegg og formidling mellom bruker- og kompetansemiljøer.

I ressursentrenes funksjon skal det ligge at de må kunne tilby et godt studiemiljø, klasse- og grupperom som er tilrettelagt for bruk av teknologi (PC/bildetelefon/nett-tjenester). Tilgjengeligheten til slike fasiliteter bør være maksimal, sier utvalget, slik at reformen sikres et lokalt/regionalt forankringspunkt som alle individer, virksomheter og myndigheter kan gjøre bruk av. Utvalget foreslår endringer i rammevilkårene for ressursentrene slik at en grunnfinansiering sikrer driften på en bedre måte enn i dag.

I høringsuttalelsene til Buerutvalgets utredning pekte bl.a. Universitetet i Tromsø på at erfaringer fra desentraliserte utdanningstilbud viser at det ofte er en fordel med en samarbeidspartner som både har kjennskap til lokalsamfunn/regionen og som har tilgjengelig infrastruktur slik som ulike former for teknologisk utstyr:

For Universitetet i Tromsø er nettverket av de nordnorske ressursentrene viktige og sentrale samarbeidspartnere, særlig når aktiviteten innen etter- og videreutdanning nå øker sterkt. Universitetet har i over tre år hatt et formalisert samarbeid med fylkesskolekontorene som ivaretar det overordnede ansvaret for ressursentrene. Universitetet anser ressursentrene og fylkesskolekontorene som viktige samarbeidspartnere framover. Vi støtter derfor Buerutvalgets forslag når det gjelder ressursentrenes rolle i etter- og videreutdanningen.

SOFF-utredningen om fjernundervisning i norsk høgre utdanning fram mot 2005 anbefalte at det etableres et nettverk av lokale studiesentra som kan være lokale forankringspunkt for formidling av fleksible utdanningstilbud (s. 11). Utredningen sluttet seg til Buerutvalgets syn på hvilke funksjoner og oppgaver studiesentrene kan ha, og mente at sikring av en tilstrekkelig god infrastruktur, både når det gjelder bibliotek, it og satellitt, vil kreve en betydelig ekstrainsats for statens side.

Dette vil være investeringer som er nødvendig for å realisere visjonene om en etter- og videreutdanningsreform som i lengden vil kunne gi en god samfunnsøkonomisk uttelling. (s. 11)

I stortingsmeldingen om kompetansereformen (St. meld. nr. 42, 1997-98) uttaler departementet at regionalperspektivet vil være sentralt i kompetanseutviklingen (kap. 2, pkt. 5). Den økonomiske veksten har i senere år for en stor del kommet i næringer som er lokalisert i sentrale områder, og det har vært nedgang i folketallet i

over halvparten av landets kommuner i siste tiårsperiode. Ungdom, og særlig kvinner, flytter ut, og utdanningsnivået er jevnt over lavere i distriktene enn i sentrale strøk. Det er en målsetting å utvikle næringslivet i distriktene, opprettholde og skape arbeidsplasser og hindre fraflytting. Det desentraliserte utdannings-systemet Norge har, kan delta mer både i den bedriftsinterne kompetanse-oppbygging og i å gi mer tilpassede tilbud om grunnutdanning for voksne, slik departement og Regjering ser det.

Stortingsmeldingen refererer til den skepsis arbeidslivets organisasjoner synes å ha mot at utdanningssystemet vil make å bidra vesentlig i den kompetanseutfordring samfunnet nå står overfor. Det anbefaler likevel at det desentraliserte nettverk av høgre utdanningsinstitusjoner og videregående skoler innrettes mot å spille den rollen som et "åpent universitet" er tiltenkt. Det vises til de forslag som Buerutvalget har lagt fram angående høyskolers handlingsrom og fleksibilitet, og departementet uttaler så:

Med utgangspunkt i en klar intensjon om å omstille hele universitets- og høyskolesektoren med tanke på et tettere samspill mellom utdanningssystemet og arbeidslivet, bør høgre utdanning gjennomgås med et bredt mandat der også de konkrete enkeltforslag som NOU 1997:25 anbefaler, inngår. Det kan være behov for en del radikale grep for at universitets- og høyskolesystemet skal bli den motoren på tilbudssiden som Norge trenger for å møte kravene til ny kompetanse i arbeids- og samfunnsniv. I et slikt perspektiv kan det være uheldig å flytte noen små brikker uten å se brikkene i forhold til helheten. (St. meld. nr. 42, 1997-98, kap. 4.6)

Departementet gir uttrykk for at det vil starte en utviklingsprosess i hele det offentlige utdanningssystemet der eksisterende regelverk, pedagogiske metoder, organisering og styring, oppdragsundervisning og bruk av fjernundervisning m.v. blir gjennomgått.

Konklusjonen blir at den regionale funksjon som høgre utdanning har, i de siste årene har fått økende oppmerksomhet, og at desentraliserte studier, eventuelt kombinert med fjernundervisning, betraktes som en hensiktsmessig organisasjonsform i etter- og videreutdanningen. Desentraliserte studier krever en lokal/regional infrastruktur med lokaler, IT-tjenester m.v. og koblinger til regional kunnskapspolitikk. Det framstår derfor som nødvendig å utvikle regionale studiesentra til dette formålet, hvor ett alternativ er at de videregående skolers ressursentra ivaretar denne funksjonen. Stortinget har åpnet for at kommuner kan dekke de ekstrakostnader som oppstår for de desentraliserte høyskoletilbudene knyttet til lokaler og utstyr, og forutsetter at høyskolene kan samarbeide om desentralisert utdanning.

8 Desentraliserte studier i framtiden

8.1 Alternative modeller

Kjernen i Kongsvinger-/Kristiansundmodellen er knyttet til beslutningsmyndighet og økonomi. Det er spesielt på disse to områdene forsøksperioden har avdekket at en må vurdere andre løsninger enn de som er praktisert så langt. Det synes å være hensiktsmessig å vurdere nærmere andre modeller som grunnlag for høyskolenes etter- og videreutdanningsvirksomhet generelt, og desentraliserte studier spesielt.

Buerutvalget (NOU 1997:25) la til grunn at tilbudsmiljøene står overfor utfordringer som kan oppsummeres i fire stikkord:

- fleksibilitet
- rammebetingelser
- kontakt mellom tilbydere og etterspørere
- koordinering og konkurranse.

Utvalget mente at disse utfordringene må alle utdanningsmiljøer forholde seg til, og spesielt må det offentlige tilbudssystemet iverksette tiltak for å fungere bedre på kompetansemarkedet i fremtiden (s. 116). Når det gjelder fleksibilitet pekte utvalget spesielt på utfordringen å tilrettelegge utdanningstilbudene slik at de kan kombineres med jobb eller omsorgsarbeid. Under rammebetingelser ble det pekt på nødvendigheten av at tilbudsmiljøene kan investere i it-hjelpemidler og intern kompetanseoppbygging for å utvikle etter- og videreutdanning av høy kvalitet for nye målgrupper. Utvalget la stor vekt på tilpasning til markedets behov med kontakt mellom tilbydere og etterspørere, og så at arbeidsdeling og koordinering kan være hensiktsmessig i noen sammenhenger, men at konkurranse også kan gi rasjonell ressursbruk.

8.1.1 Svakheter ved Kongsvinger-/Kristiansundmodellen

Kongsvinger-/Kristiansundmodellen har oppstått i brytningsforholdet mellom etterspørere og tilbydere. Etterspørselssiden har vært koordinert gjennom Høgskolestiftelsen i Kongsvinger og Samarbeidsutvalget for Kristiansund. Disse regionale aktørene har forsøkt å trekke inn forskjellige tilbydere, hvor også høyskoler utenfor eget fylke har deltatt. Det spesielle ved modellen i forhold til høyskolen(e) i et fylke er at departementet har fastsatt et bestemt antall studieplasser som de(n) har vært ansvarlig(e) for.

Høgskolene har oppfattet at de regionale instansene har gått utenom den ordinære beslutningsveien. De regionale politiske miljøer både i Kristiansund og

Kongsvinger har vært svært aktive i forhold til stortingsmiljøer og den politiske ledelsen i departementet. Dermed har beslutning om antall studieplasser lagt til de to stedene blitt fastlagt, uten at de økonomiske betingelser samtidig har vært drøftet med høyskolene.

Buerutvalget tok i kap. 4 ”Ny kompetanse – et forslag til reform” spesielt opp spørsmål om fordeling av beslutningsmyndighet ved universiteter og høyskoler, og pekte på at etter- og videreutdanning krever fleksibilitet i organisering og muligheter til å handle raskt:

Utvalget har brakt i erfaring at mange høyere offentlige utdanningsinstitusjoner opplever at de ikke har denne fleksibiliteten i dag, noe som delvis skyldes økonomisk handlefrihet og delvis sentrale regelverk og praktiseringen av disse.
(NOU1997:25, s. 31)

Høyskolenes vurderinger er at Kongsvinger-/Kristiansundmodellen representerer tilleggsregler til alle de regler som alt gjelder, og bidrar ikke til den fleksibilitet som er nødvendig for å drive etter- og videreutdanning i et kompetansemarked. Erfaringene i Kristiansund og Kongsvinger er i samsvar med de betraktninger som Buerutvalget har gjort i kap. 4.11 (s. 31-32) og i kap. 12.3.4 (s. 119-121).

Forsøksperioden med Kongsvinger-/Kristiansundmodellen viser også at en del av rammebetingelsene må være at det er høyskolen med dens styre og ledelse som har beslutningsmyndighet om desentraliserte studier skal tilbys, og eventuelt hvor. Vurderinger av dette spørsmålet må inngå i en samlet beslutning om studietilbud og økonomi-/personaldisponering for det aktuelle studieåret. Med utgangspunkt i at høyskolen har ansvar for å holde budsjettammene og samtidig dokumentere de resultater som er forutsetningen for bevilgningen, blir det systemfeil når regionale interessenter via politiske miljøer og departement kan påføre høyskolen forpliktelser som det ikke er økonomisk dekning for. Det bidrar også til at samarbeidsklimaet mellom høyskole og de regionale interesser blir dårlig.

Kjernen i det problematiske i Kongsvinger-/Kristiansundmodellen er de økonomiske rammer for de desentraliserte studier. Det forutsettes at kostnadene ved studieopplegget skal dekkes av høyskolens bevilgning uten studieavgifter. Erfaringene viser at departementet er restriktiv når det gjelder å vurdere de reelle kostnader for høyskolene. Mer generelt er dette et problem for all etter- og videreutdanning. Buerutvalgets vurderinger gjelder i praksis også for de desentraliserte studier i Kristiansund og Kongsvinger:

Etter- og videreutdanning blir etter institusjonenes oppfatning bare delvis kompensert. Dette skyldes at deltidsstudenter omregnes til heltidsstudenter. I disse omregningene ligger det ikke utviklingskostnader, og i liten grad oppfatninger om at

etter- og videreutdanning kan være mer kostnadskrevene. Kostnader til etter- og videreutdanning kan dermed være undervurdert.

(NOU 1997:25, s. 119.)

Buerutvalget uttalte at når det gjelder studietilbud tilpasset voksne studentgrupper, er det snakk om målgrupper som ikke studerer på fulltid og som ikke trenger ta opp lån for å studere. Egenandeler fra voksne i arbeid eller deres arbeidsgivere vil derfor være en mulig ordning uten at prinsippet om offentlig fullfinansiert grunnutdanning for ordinære studenter angripes.

Dersom de desentraliserte studier innrettes på deltidsstudenter og ikke omfatter heltidsstudier med paralleller ved høyskolenes ordinære studiesteder, kan en unngå det problemet som Kongsvinger-/Kristiansundmodellen skaper i forhold til prinsippet om gratis utdanning. Alternativt må staten gå inn med reell fullfinansiering for de desentraliserte studieplasser. Men i det totale markedet for etter- og videreutdanning utgjør såkalte desentraliserte studier bare en form for organisering, og det er vanskelig å se at denne formen skal ha en annen finansiering enn andre former. I tillegg vil det i praksis framstå mange kombinasjonsformer som kan være vanskelig å skille fra hverandre.

Det er mer rimelig å betrakte etter- og videreutdanning som et marked atskilt fra det ordinære grunnutdanningsmarkedet ved de faste studiestedene. I det perspektivet bør Buerutvalgets fire utfordringer legges til grunn for vurderingene slik at rammebetingelsene blir tilfredsstillende for de offentlige utdanningsinstitusjonene og hvor markedskontakt, fleksibilitet, samarbeid/koordinering og konkurranse inngår, men hvor det er institusjonene selv som tar beslutninger.

Konklusjonen må bli at en svakhet ved Kongsvinger-/Kristiansundmodellen har vært at høyskolene ikke er gitt statlig bevilgning til det de desentraliserte studiene reelt koster, samtidig som de ikke har hatt adgang til å ta egenbetaling. Studieforbundene står fritt til å kreve studieavgift uavhengig av studienes varighet. Det kan skje selv om noe av kostnadene er dekket av statstilskudd samt at de har rett til fri bruk av undervisningslokaler, også ved høyskolene. Konkurransvilkårene for universiteter og høyskoler blir ulike sammenliknet med studieforbundene. Dersom etter- og videreutdanning skal organiseres som en del av den ordinære virksomheten ved institusjonene, må rammevilkårene tilrettelegges for det. Det er derfor behov for å vurdere andre økonomimodeller enn den som har ligget til grunn for praksis etter Kongsvinger-/Kristiansundmodellen. Konsekvensen av eventuelle endringer er at også beslutningsstruktur og myndighetsfordeling må vurderes endret.

8.1.2 Kontrakt mellom departement og høyskole

Buerutvalget drøftet i realiteten tre ulike modeller for finansiering av etter- og videreutdanning organisert av universiteter og høyskoler. Den ene modellen inneholder forutsetninger om at staten øker sine bevilgninger til etter- og videreutdanning, inklusiv at det gis midler til utviklingskostnader og kompetanseoppbygging ved utdanningsinstitusjonene. De særskilte driftskostnader som er knyttet til etter- og videreutdanning, for eksempel ved desentraliserte studier, må da dekkes fullt ut av statlige midler slik at institusjonene blir stimulert til å øke sin virksomhet på dette området.

Dersom voksenopplæring betraktes som et samlet kompetansemarked, bør rammebetingelsene for alle aktører sees under ett, og utdanningsinstitusjonene, studieforbundene, fjernundervisningsinstitusjonene, arbeidsmarkedsopplæring, bedriftsintern opplæring osv. må vurderes samlet. Det kan framstå som lite sannsynlig at spesielt høyskolenes desentraliserte studier som en egen organisasjonsform i denne forbindelse kan få særbehandling. Det innebærer i tilfelle at de to andre modellene må vurderes nærmere. Alternativ to er en kontraktsmodell hvor det forutsettes at for eksempel staten innhenter tilbud fra flere utdanningsmiljøer, og lar den beste få kontrakten. Det betyr at oppdragsgiver må spesifisere hva oppdraget skal omfatte, og at tilbydere må konkurrere bl.a. på tilgjengelighet, faglig og pedagogisk kvalitet og pris.

I forhold til studietilbud i Kristiansund og Kongsvinger kunne en for eksempel tenke seg at regionale interessenter bearbeidet markedet og dokumenterte behov, og at departementet innhentet tilbud fra flere høyskoler. Resultatet av prosessen må da bli en ordinær kontrakt som en høyskole eller flere i samarbeid inngår med departementet om et konkret studietilbud, for eksempel en profesjonsutdanning på deltid over et bestemt antall år lagt til et bestemt studiested.

Denne modellen sikrer at utdanningen er fullt ut finansiert av statlige midler slik at deltakerne ikke kan avkreves studieavgift. Høyskolene vil ikke inngå kontrakten dersom den er økonomisk ugunstig, og en vil få en realistisk kostnadsvurdering. Spesielt vil denne modellen være gunstig i tilfeller hvor studiet i realiteten er grunnutdanning etter vanlig definisjon, men representerer et voksenopplæringstilbud på deltid som det er behov for regionalt. Departementet kan ivareta en nasjonal høyskolepolitikk hvor også hensynet til regional rekruttering og fordeling av utdanning ivaretas samtidig som utdanningen framstår som gratis for deltakerne. Høyskolene kan innpasse tilbudet i deres totale virksomhet, og bl.a. unngå konkurranse om rekruttering av studenter til sine ordinære studier.

Denne modellen er mest aktuell i forhold til grunnutdanninger hvor en vil nå næringspolitiske eller fordelingspolitiske målsetninger. Desentraliserte studier etter

kontrakt kan da framstå som en hensiktsmessig ordning, hvor beslutningsstruktur og finansiering kobles.

8.1.3 Markedsstyrt utdanning

Kontraktmodellen kan være lite hensiktsmessig bl.a. i tilfeller hvor det er usikkerhet om markedet og utdanningene er mer kortvarige. Skillet mellom grunnutdanning og etter- og videreutdanning kan også være vanskelig å holde fast ved i årsheter og kortere studier. Med modulstrukturering av kompetansegivende utdanning blir skillet mellom etterutdanning og videreutdanning også vilkårlig i praksis. På samme studieopplegg kan inngå studenter som tar studiet som grunnutdanning, for andre representerer det videreutdanning og for noen etterutdanning.

Sammenholdt med at det neppe er realistisk at all etter- og videreutdanning er fullfinansiert av staten, og gitt hensynet til andre aktører i markedet, synes en tredje modell å være aktuell: markedsstyrt utdanning.

Den modellen må, for at offentlige høyskoler skal ha samme konkurransevilkår som andre tilbydere, innebære at høyskolene får stå fritt til å fastsette studieavgift, og at konkrete studietilbud kan finansieres både av offentlig bevilgning og egenandel etter samme prinsipper som studieforbundene er underlagt. Om den egenandelen betales av den enkelte deltaker, eller om den reelt dekkes av arbeidsgiver, bør ikke ha noe å si.

Egenandel bør i samsvar med Buerutvalgets forslag kunne benyttes uavhengig av studiers varighet, og gjerne i kombinasjon med offentlig finansiering. Bare på den måten kan universiteter og høyskoler bli likebehandlet med private høyskoler, studieforbund, fjernundervisningsinstitusjoner osv. Spesielt må det også kunne gjelde for desentraliserte studier. I tilfeller hvor det er snakk om langvarige profesjonsstudier hvor for eksempel nærings- eller utdanningspolitikk tilsier at studiene skal være gratis for deltakerne, kan modellen med kontraktsutdanning være alternativet.

Dersom en arbeidsgiver kjøper et visst antall studieplasser i et markedstilpasset studieopplegg, må det være adgang til det, slik at for noen deltakere er studieavgiften dekket av dem selv, og for andre betaler arbeidsgiver. Selv om regelverket i dag skiller skarpt mellom studieavgift etter voksenopplæringsloven og oppdragsvirksomhet etter en markedsmodell, er dette skillet ofte lite hensiktsmessig i praksis bl.a. fordi noen deltakere som tilsynelatende selv betaler studieavgiften, får utleggene refundert av arbeidsgiver.

Dersom høyskolene skal kunne være fleksible i et kompetansemarked i konkurranse med andre aktører, må det eksisterende regelverk endres. Institusjonene bør få

tildelt de rammebetingelser som Buerutvalget etterlyser, slik at de kan utvise fleksibilitet og delta vekselvis i samarbeid og konkurranse med andre aktører avhengig av markedsforholdene. Det gjelder også i forhold til desentraliserte studier.

8.1.4 Beslutninger og finansiering

En svakhet med Kongsvinger-/Kristiansundmodellen er at det ikke har vært tilfredsstillende balanse mellom regelverk, beslutninger om studietilbud og finansiering. Departementet har pålagt høyskoler å gi studietilbud på bestemte steder og i et bestemt omfang uten at de økonomiske konsekvenser har vært fulgt opp. Høyskolene har vært fanget både av disse beslutningene og det eksisterende regelverk for desentraliserte studier, studieavgift og oppdragsvirksomhet.

Desentraliserte studiers rammevilkår må ses i sammenheng med betingelsene for etter- og videreutdanning mer generelt. Høyskolene bør få mulighet til å utvise større fleksibilitet og markedsorientering, og få rammevilkår som gjør at de kan operere under samme betingelser i markedet som bl.a. studieforbundene og de private høyskoler.

Visse grunnutdanninger beregnet for voksne på deltid bør iverksettes på grunnlag av konkurranse mellom høyskoler og kontraktsforhandlinger mellom høyskole og departement. Styrken i denne modellen er knyttet til at en kan ta hensyn til regionale behov for nærings- og kompetanseutvikling og utdanningspolitiske mål om rettferdig fordeling av utdanning, samtidig som høyskolene kan få dekket inn kostnadene.

Hovedmodellen for finansiering av desentraliserte studier bør likevel være som for etter- og videreutdanning generelt, hvor høyskolene bør få adgang til å operere i et kompetansemarked med tilsvarende betingelser som andre aktører.

8.2 Desentraliserte studier – hva nå?

Forsøksperioden med desentraliserte studier i Kristiansund og Kongsvinger reiser tre hovedspørsmål. Det ene er om det er hensiktsmessig å legge til grunn at studietilbud skal desentraliseres når de er beregnet for ungdom (under 25 år) og organisert i hovedtrekk etter en heltidsstudiemodell. Det andre spørsmål er knyttet til finansiering av de desentraliserte studiene, og hvilke handlingsrom høyskolene bør ha når det gjelder organisering av etter- og videreutdanning. Det tredje spørsmålet er sentralt utdanningspolitisk, og gjelder om det skal bygges ut et system med studiesentra beregnet for de statlige høyskolers etter- og videreutdanningsvirksomhet.

8.2.1 Heltidsstudier

De to regionene har i utgangspunktet ønsket permanente høyskoleutdanninger (sentra, avdelinger eller filialer) lagt til henholdsvis Kristiansund og Kongsvinger. Både argumenter knyttet til regional næringsutvikling og rettferdig fordeling av utdanning har vært benyttet for å få regionale studietilbud på heltid beregnet for ungdom. Regionene har ønsket å beholde ungdommen, samtidig som de kan få høgre utdanning på stedet. Regionene har betraktet de desentraliserte tilbudene som en form for kompensasjon for at det ikke har blitt opprettet høyskoler eller høyskoleavdelinger i de to byene.

Det er flere forhold som gjør at organisering av heltidsstudier regionalt kan være problematisk. De to regionene har ikke en størrelse på befolkningen som gjør at et studietilbud for ungdom lagt til de to byene kan ha særlig stor bredde. Selv om det utformes rullerende 4-års planer for ulike årsheter, vil de studieløp det gir muligheter for, neppe være attraktive for tilstrekkelig mange studenter til at høyskolene kan opprettholde et rimelig allsidig tilbud. Konsekvensene vil da være at et flertall av ungdommene uansett vil søke seg til andre studiealternativer, og ikke bare ved høyskoler i eget fylke.

Nyere tallmateriale viser at studiefrekvensen blant ungdom i aldersgruppen 19-24 år ikke er vesentlig lavere i de to regionene enn for tilhørende fylke, selv om det er forskjeller mellom enkeltkommuner. Argumenter for heltidsutdanning lagt til Kristiansund eller Kongsvinger, knyttet til ungdommers studievane synes å ha fått mindre reelt innhold fra midten av 90-tallet.

Undersøkelser tyder på at mange ungdommer i videregående skole ikke ønsker å studere på hjemstedet selv om det tilbys studier av interesse. I alle fylker, ikke bare i Møre og Romsdal og Hedmark, søker en betydelig del av ungdommen til læresteder utenom hjemmefylket. Det er å forvente, og i samsvar med tenkningen som ligger bak Norgesnett. For eksempel var per 1.10.95 bare 497 av 2336 studenter fra Nordmøreregionen ved høyskoler i hjemmefylket (Tilstandsrapport om utdanningssystemet i Møre og Romsdal 1996-97, s. 63).

Studenter som har gjennomført et årsstudium desentralisert, kan fortsette sine studier andre steder fram til for eksempel cand.mag.-nivået. Undersøkelsen som Høyskolestiftelsen i Kongsvinger har gjennomført blant dem som gjennomførte studier i Kongsvinger i fireårsperioden 1992-96, viser at ca 70 prosent av dem som hadde flyttet, har gjort det for å utdanne seg videre. Nesten alle var studenter i 20-årene. Dette innebærer at desentraliserte høyskolestudier på heltid beregnet for ungdom ofte representerer en ordning som bare utsetter utreisen med ett eller to år for en del av ungdomskullene.

En annen side ved de desentraliserte studier på heltid, er at tilbudene gjerne må bli fagområder som krever lite av spesialrom, utstyr m.v. Det vil gjerne bety at det blir generelle grunnutdanninger av teoretisk karakter, med forholdsvis svak tilknytning til regional næringsutvikling. Dermed kan desentraliserte studier bidra til at ungdom fra regionen blir penset inn på studier og fagområder hvor det regionalt er et svakt arbeidsmarked etter endt utdanning. I tilfelle bidrar de desentraliserte studier til at ”eksporten” av ungdom effektiviseres, og opplegget virker mot sin hensikt.

I forsøksperioden har det ikke vært tilbudt langvarige profesjonsstudier på heltid i Kristiansund eller Kongsvinger – og det er neppe aktuelt i framtiden. Det som er vurdert av Høgskolen i Volda, er å legge første året av den 4-årige allmennlærerutdanningen til Kristiansund med overføring til Volda de tre siste studieåra. I tilfelle vil undervisningen bli organisert i kurssamlinger selv om 20 vekttall legges ut på ett år.

Begrunnelsen for slike ordninger er i hovedsak knyttet til rekruttering av studenter generelt til høgskolens studietilbud. I den grad høgskoler velger å desentralisere deler av studier som en del av en generell rekrutteringsstrategi, bør det betraktes som et tiltak høgskolen selv må finansiere i sin helhet innen den ramme som den statlige bevilgning gir til de aktuelle studietilbud og med det antall heltids-ekvivalenter som tilbudet omfatter.

Vurderingen av erfaringene fra Kristiansund og Kongsvinger er at departementets definisjon av desentraliserte studier fortsatt bør legges til grunn, hvor det sies at de normalt organiseres på deltid og er tilrettelagt for personer som er i en livs- og arbeidssituasjon som gjør at de ellers ikke vil ha mulighet til å ta høgre utdanning. Det betyr at de desentraliserte studier bør innrettes mot voksne studenter.

En generell vurdering av kapasitet i universitets- og høyskolesystemet peker i samme retning. Antall studieplasser har økt meget sterkt siden begynnelsen av 90-tallet, og både befolkningsutviklingen i forhold til antall 19/20-åringer og arbeidsmarkedsutviklingen tilsier at studieplasser må forskyves fra ungdoms- og heltidsutdanning til voksen- og deltidsutdanning. Det er ikke hensiktsmessig at samme høyskole skal konkurrere med seg selv om heltidsstudenter på to forskjellige geografiske steder, som også til dels ligger forholdsvis nær hverandre.

Unntaksvis må det kunne vurderes om særskilte studietilbud som kan knyttes til strategisk viktig virksomhet for regionen og større bedrifter, etter dokumentert behov bør legges ut desentralisert til regioner for en periode. Eksempler på studier som kan være i denne gruppen, er statistikkutdanning og it-utdanning i Kongsvinger, og oljerelatert ingeniørutdanning i Kristiansund.

De lokale/regionale myndigheter og virksomheter bør som hovedregel vurdere andre tiltak som kan være effektive for rekruttering av kvalifisert personale, for eksempel stipender, sommerjobber, praksis, prosjektoppgaver, ekskursjoner og deltakelse i informasjonsopplegg.

Tydelig avgrensning av hvilken funksjon desentraliserte studier skal ha, vil medføre at det legges et klarere grunnlag for hvordan de finansielle spørsmål kan løses.

8.2.2 Økonomimodell

For grunnutdanninger bør prinsippet om at staten fullfinansierer studietilbudet (at det er gratis for deltakerne) fastholdes, og det må i særskilt grad gjelde voksne som av en eller annen grunn ikke tidligere har hatt muligheter til universitets- og høyskoleutdanning.

De desentraliserte utdanningene har for voksne en tilsiktet nærings- og distrikts-politisk funksjon og representerer utdanningstilbud som også er effektive i forhold til fordelingspolitiske målsettinger. En framtidig økonomimodell for desentraliserte studier bør skille tydelig mellom grunnutdanninger og etter- og videreutdanninger. Grunnutdanninger for ungdom bør fortsatt normalt foregå ved de eksisterende studiesteder. Grunnutdanninger beregnet for voksne (over 25 år) bør kunne organiseres på deltid og tilrettelegges av høyskolene på grunnlag av kontrakt med departementet, og det bør ha vært konkurranse på forhånd mellom høyskoler med tilhørende tilpasningsforhandlinger.

Etter- og videreutdanning bør ellers skje markedsstyrt, og både studieavgifter og salg på oppdragsbasis kan være med å finansiere samme tilbud. Høyskolenes rammebetingelser vil bedres dersom Buerutvalgets forslag blir lagt til grunn. Høyskolene bør få samme rammevilkår for egne beslutninger som de studieforbundene har.

I den grad høyskolers ordinære bevilgning benyttes til etter- og videreutdanning må tiltakene kunne regnes om til heltidsekvivalenter. Det må også kunne gjelde moduler av kompetansegivende kurs og andre etterutdanningstiltak slik ordningen var inntil 1996.

8.2.3 Studiesentra

Modellen som er lagt til grunn for de desentraliserte høyskolestudier i Kristiansund og Kongsvinger forsøker å forene en nasjonal høyskolepolitikk - som bl.a. legger vekt på større og sterkere fagmiljøer, økonomiske stordriftsfordeler og effektiv bruk av faglige, administrative og økonomiske ressurser – med regionale ønsker om høyskoleutdanninger forholdsvis fast organisert utenom de nåværende studiesteder.

Det er åpenbart behov for å ta en klar politisk avgjørelse om det på nasjonalt grunnlag skal bygges ut studiesentra med den nødvendige infrastruktur, alternativt at de videregående skolars ressursentra skal ivareta en slik funksjon. Eventuelle studiesentra knyttet til offentlige høyskoler kan være arena både for grunnutdanninger på kontrakt tilbudt gratis for deltakerne og etter- og videreutdanninger finansiert på ulike måter. Undervisningstilbud i studiesentra kan også være kombinert med forskjellige former for fjernundervisning.

Dersom myndighetene ønsker å bygge ut et system med studiesentra utenom de nåværende studiestedene, er erfaringene fra Kristiansund og Kongsvinger at det er nødvendig å satse på tilfredsstillende lokaler og infrastruktur med bl.a. it- og bibliotektenester, lokale administrative tjenester og et tilfredsstillende studentvelferdstilbud. Både investeringskostnader og driftskostnader må dekkes av offentlige midler uavhengig av hvilke høyskoler som konkret måtte ha studietilbud et gitt år. Alternativt må det aksepteres at kommuner og andre interessenter går inn og finansierer investeringer i lokaler og infrastruktur, og leier det ut til høyskoler og andre tilbydere i kompetansemarkedet.

Utvikling av et system med studiesentra hvor alle interesserte statlige høyskoler kan leie seg inn, ikke bare de geografisk nærmeste, kan betraktes som et tiltak for å imøtekomme kompetansereformens visjoner om en norsk etter- og videreutdanningsreform. Tiltaket kan sammen med endring av andre rammebetingelser tenkes å gjøre de statlige høyskoler mer konkurransedyktige i dette markedet.

Endret rekrutteringssituasjon ved høyskolene i heltidsstudiene kan frigjøre kapasitet som kan benyttes til etter- og videreutdanning for voksne. Slike tilbud må være tilpasset deltakere i arbeid, og det innebærer at regionale/lokale studie-/kursentra kan være et viktig virkemiddel for høyskolene i et konkurransemarked med mange aktører.

Hvordan dette skal organiseres, hvem som skal ha økonomi- og driftsansvar osv., må i tilfelle avklares nærmere. Det erfaringene med Kristiansund-/Kongsvingermodellen viser, er at uklarheter om målsetting med den regionale virksomhet og om finansiering medfører utilfredsstillende forhold for de ulike aktørene. Politiske beslutninger som binder et visst antall studieplasser til bestemte steder uten at økonomien er avklart på forhånd, skaper usikkerhet.

De nyere politiske signaler åpner for at desentraliserte studier og regionale studiesentra nå kan settes inn i en tydeligere utdanningspolitisk sammenheng enn det som var mulig for et tiår siden.

8.2.4 Tilrådinger

Evalueringsstudien om desentraliserte høyskolestudier i Kristiansund og Kongsvinger har valgt å bygge tilrådingene på to sett av kriterier:

- de forutsetninger og premisser som lå til grunn for Kristiansund-/Kongsvingermodellen i 1991-92, og
- nyere politiske signaler i den nasjonale høyskolepolitikken om økt satsing på etter- og videreutdanning sett i sammenheng med regional utvikling og utdanningsfordeling.

På grunnlag av de beskrivelser og analyser som er gitt i denne rapporten, oppsummeres tilrådingene felles for Kristiansund og Kongsvinger slik:

- 1 Det bør vurderes om ikke etter- og videreutdanning for voksne de kommende årene, eventuelt kombinert med ulike former for fjernundervisning kan knyttes sterkere til desentraliserte høyskolestudier.**
- 2 Det bør vurderes om ikke desentralisert utdanning kan legges til egne studiesentra eller eksisterende ressursentra f.eks. videregående skoler.**
- 3 De lokale/regionale sentra for høyskolestudier bør inneholde tilfredsstillende lokaler, tilgang til it-/kommunikasjonstjenester, grunnleggende bibliotekstjenester og visse informasjons- og administrasjonstjenester.**
- 4 Det bør vurderes å utvikle et mer hensiktsmessig samarbeid om studiemiljø og studentvelferdstjenester mellom høyskolene og studentsamskipnadene.**
- 5 Det bør vurderes om ikke høyskolene sammen med de videregående skolars ressursentra kan videreutvikle sterkere lokale og regionale nettverk mot både offentlige og private virksomheter samt regionale samarbeidsfora.**
- 6 Det bør vurderes om ikke høyskolenes rammebetingelser for å drive etter- og videreutdanning kan gjøres mer fleksible og likeverdige med studieforbundene og de private høyskoler slik at de raskere kan tilpasse seg et konkurransepreget kompetansemarked.**
- 7 Det bør vurderes å fjerne bestemmelsen om et fast antall studieplasser i henholdsvis Kristiansund og Kongsvinger som et pålegg til høyskolene.**
- 8 Det bør vurderes om ikke desentralisert grunnutdanning for voksne deltakere kan fullfinansieres av staten etter en kontraktmodell.**

Litteratur og kilder

Arbeidsgruppe for høyskolesamarbeid: *Studiesenter i Kristiansund*. Kristiansund, Kultur- og utdanningsetaten, Kristiansund kommune, 1998.

Bræin, L. og Reitan, C.(1996): *Befolkning, næringsutvikling og kompetanse på Nordmøre*.

Arb
eidsr
app
ort
M96
16,
Mør
efor
skni
ng,
Mol
de.

Budsjett-innst. S nr. 12 (1996-97): *Innstilling fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet om bevilgninger på statsbudsjettet for 1997*

Budsjett-innst S nr 12 (1997-98): *Innstilling fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet om bevilgninger på statsbudsjettet for 1998*

Christensen, T. & P. Læg Reid (1998): *Den moderne forvaltning*. Oslo, Tano Aschehoug.

Glåmdal Regionsråd (1997): *Regional analyse av Glåmdalsregionen*. Glåmdal Regionsråd og Hedmark fylkeskommune.

Glåmdal Regionsråd (1997): *Gla i Glåmdal*. Handlingsplan for Glåmdalsregionen.

Edvardsen, R. (1993): *Ungdoms utdannings- og yrkesplaner*. Rapport 13/93, Utredningsinstituttet, Oslo.

Hansen, M. Nordli (1993): *Kjønnssegregering i høyere utdanning: betydningen av foreldres fagutdanning og sosial bakgrunn for studenters valg av fag*. Tidsskrift for samfunnsforskning. Årgang 34, nr. 1 .

Høgskolen i Hedmark: *Studietilbudene i Kongsvinger-regionen*. Styresak 43/93.

Høgskolen i Hedmark: *Desentraliserte studier i Kongsvingerregionen*. Brev av 21.02.96.

Høgskolen i Volda (1998): *Høgskuleutdanning i Kristiansund i studieåret 1998-99*. Styresak 9/98.

Innstilling fra Arbeidsgruppa (1994): *Høgskoleutdanning i Nordmørs-regionen*.

Innst. S. nr. 230 (1990-91): *Innstilling fra Kirke- og undervisningskomiteen om høgre utdanning. Fra visjon til virke*.

- Jørgensen, T. (1997): *Utdanning i Norge. Oslo - Kongsvinger*. Statistisk sentralbyrå. Statistiske analyser.
- Knudsen, K., Sørensen, Aa.B., Aamodt, P.O.(1993): *Endringer i den sosiale rekrutteringen til høyere utdanning etter 1980*. Oslo, NAVFs utredningsinstitutt. Arbeidsnotat.
- KUF, Statsråden : *Interkommunalt samarbeid om høyskoletilbud i Sør-Hedmark*. Brev av 17.09.92 med vedlegg: Foreløpig, urevidert referat fra Stortingets spørretime, spørsmål 12.
- KUF: *Høyskoleutdanning i Kristiansund*. Brev av 17.03.95.
- KUF: *Prosedyrer for organisering og igangsetting av desentraliserte studier og fjernundervisningsstudier med desentraliserte samlinger hvor statlige høyskoler er faglig ansvarlig*. Rundskriv F-103-96.
- KUF: *Desentraliserte studier ved Høgskolen i Hedmark*. Brev av 02.09.96.
- KUF: *Evaluering av de midlertidige ordningene med desentraliserte studier i Kongsvinger og Kristiansund*. Brev av 02.12.97.
- KUF: *Oppnevning av utval til utgreiing om norsk høgre utdanning etter år 2000*. (Mjøsutvalget). Brev av 12.05.98.
- Kyvik, S. (1997): *Underveisrapport til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet*. Oslo, Norges forskningsråd, Evaluering av høyskolereformen, Arbeidsnotat nr 1
- Langen, O.R.(1994): *Kompetanse i Glåmdalsregionen. En kartlegging av tendensen til å ta høyere utdanning. Holdninger til høyere utdanning og konsekvenser av eventuelle flyttinger*. Hedmark Distriktshøgskole.
- Lov om universiteter og høyskoler, nr. 22, 12.05.95*.
- Nordmøre næringsråd (1992): *Prosjektplan "Kristiansund-modellen for høyskoleutdanning"*, Kristiansund.
- NOU 1976: 46 (1976): *Levekårsundersøkelsen. Utdanning og ulikebet*. Hernes G. og Knudsen K.
- NOU 1993:24 (1993): *Lov om universiteter og høyskoler*. Berntutvalget/Lovutvalget
- NOU 1988:28 (1988): *Med viten og vilje*. Universitets- og høyskoleutvalget/ Hernes-utvalget
- NOU 1997:25.(1997): *Ny kompetanse. Grunnlaget for en helbetlig etter- og videreutdanningspolitikk*, Buerutvalget.
- Ot.prp. nr. 85 (1994-95): *Om lov om høgre utdanning*.
- Rogg, E. (1991): *Kjønn og klasse i høyere utdanning - gir Bourdieu ny innsikt?* Sosiologi i dag, nr. 4 1991, s. 55 - 75.

- Sandberg, N.(1996): *Midt i eksplosjonen. Søking og opptak til høyere utdanning i 1993*. Rapport 5/96, NIFU, Oslo.
- SHK (1990): *Høgskoleutdanning i Kongsvingerregionen - Status og behov*. Rapport nr.1 fra interimstyret i Stiftelsen for høgskoleutdanning i Kongsvinger-regionen.
- SHK (1990): *Høgskoleutdanning i Kongsvingerregionen - for hvem, hvilke tilbud og hvordan?* Rapport nr.2 fra interimstyret i Stiftelsen for høgskoleutdanning i Kongsvinger-regionen.
- SHK (1996): *Regionalisert høgskoleutdanning i Kongsvinger. Effektmåling etter første 4-årsperiode 1992-96*. Stiftelsen for høgskoleutdanning i Kongsvinger-regionen.
- SHK (1996): *Plan for desentraliserte høgskolestudier i Glåmdalsregionen etter "Kongsvinger-modellen" 1996- 2004*. Stiftelsen for høgskoleutdanning i Kongsvinger-regionen.
- Skjersli, S. (1997): *Søking, tilbud og opptak til høyere utdanning i tidsrommet 1993-1997*, NIFU skriftserie nr.30/97, Oslo.
- SOFF (1997): *Utviklingen av fjernundervisningstilbudet i norsk høgre utdanning fram mot 2005*. Tromsø, SOFF, Rapportserie nr. 2 1997.
- Statens utdanningskontor i Møre og Romsdal: *Tilstandsrapport om utdanningssystemet i Møre og Romsdal 1996-97*. Molde.
- Statistisk sentralbyrå (1980- 1994): *Utdanningsstatistikk. Universiteter og høyskoler*. Norges offisielle statistikk. Oslo-Kongsvinger
- Statistisk sentralbyrå (1997): *Ukens statistikk*. Nr. 49, 1997. Norges offisielle statistikk. Oslo-Kongsvinger.
- St.meld. Nr. 8 (1987-91): *Barnebager mot år 2000*. Forbruker- og administrasjonsdepartementet.
- St.meld. Nr 19 (1987-91): *Tillegg til St.meld. 66 (1984-85). Om høyere utdanning*. Kultur- og vitenskapsdepartementet
- St. meld. nr 39 (1997-98): *Om dimensjonering av høgre utdanning*.
- St. meld. nr 40 (1990-91): *Fra visjon til virke. Om høgre utdanning*.
- St. meld. nr 42 (1997-98): *Kompetansereformen*.
- Støren, L.A.(1991): *Fagpersonell til sentrale strøk: Jobben trekker, men familien holder igjen - eller omvendt?* Rapport 10/91, Utredningsinstituttet, Oslo.
- Sørli K. (1992): *Bofasthet, flytting og utdanningsnivå i kommunene. Del 1: Østlandet*, Rapport 92/15, Statistisk sentralbyrå, Oslo - Kongsvinger.

Teigen, K. (1998): *Kjønnssegregering i universitetssektoren 1965 - 1995*. NIFU skriftserie nr. 10/98, Norsk institutt for studier av forskning og utdanning, Oslo

Universitetet i Tromsø: *Høringsuttalelse til NOU 1997:25*

Aamodt, P.O.(1995): *Floods, bottlenecks and backwaters: an analysis of expansion in higher education in Norway*, Higher Education 30(1):63-80.

Aamodt, P.O. (1982): *Utdanning og sosial bakgrunn*. Samfunnsøkonomiske studier nr. 51, Oslo - Kongsvinger, Statistisk sentralbyrå.

Vedleggstabeller del 1

Statistikk over de desentraliserte studiene på Kongsvinger og i Kristiansund 1991-98

Standardtegn som benyttes i tabellene:

- Null
- : Tall mangler
- . Tall er ikke av interesse her

Tabell V.3.1 Opptaksterskel i skolepoeng for ungdomskvoten (18-21 år) og konkurransepoeng for de eldre ved opptak til desentraliserte studier på Kongsvinger 1991-97. S = Skolepoeng K= Konkurransepoeng alle= alle søkerne fikk tilbud om studieplass annet= annet opptaksgrunnlag enn skole-/ konkurransepoeng

Type studium:	Registrerte studenters skole- og konkurranse poeng ved opptak:														
	91/92		92/93		93/94		94/95		95/96		96/97		97/98		
	S	K	S	K	S	K	S	K	S	K	S	K	S	K	
<i>Deltidsstudier:</i>															
Praktisk-ped.utd. 20 vt	-	-	-	-	-	-	-	annet	alle	-	-	-	-	-	-
Spes.ped. 10 vt	-	-	-	-	annet	alle	annet	alle	-	-	-	-	-	-	-
Førskolelærerutdanning	:	:	-	-	-	-	-	-	-	:	48,0	:	47,5	-	-
<i>Heltidsstudier:</i>															
Bedriftsøkonomi 20 vt	-	-	-	-	-	-	alle	alle	alle	alle	33,3	33,0	-	-	
Engelsk 20 vt	-	-	:	:	-	-	-	-	-	-	:	:	-	-	
Kroppsøving 20 vt	-	-	38,3	45,5	:	44,0	-	-	-	-	-	-	-	-	
Norsk 20 vt	:	:	-	-	-	-	-	-	alle	alle	-	-	-	-	
Samfunnsfag 20 vt	-	-	alle	alle	45,1	45,2	-	-	-	-	-	-	-	-	
Matematikk 20 vt	-	-	-	-	-	-	annet	40,3	-	-	-	-	-	-	

Tabell V.3.2 Opptaksterskel i skolepoeng for ungdomskvoten (18-21 år) og konkurransepoeng for de eldre ved opptak til Høgskolen i Hedmark 1991-97. S = Skolepoeng K= Konkurransepoeng. alle= alle søkerne fikk tilbud om studieplass.

Type studium:	Registrerte studenters skole- og konkurranse poeng ved opptak:													
	91/92		92/93		93/94		94/95		95/96		96/97		97/98	
	S	K	S	K	S	K	S	K	S	K	S	K	S	K
Kroppsøving 20 vt	.	.	37,7	48,6	:	48,8	.	.	-	-	-	-	-	-
Norsk 20 vt	:	:	-	-	-	-	-	-	alle	alle	-	-	-	-
Førskolelærerutdanning	:	:	-	-	-	-	-	-	:	47,4	46,4	46,8	-	-

Tabell V.3.3 Antall registrerte studenter i desentraliserte studier på Kongsvinger pr. 1.10 i perioden 1991- 1997 etter kjønn.

K= Kvinne og M=Mann.

Type studium:	Registrerte studenter etter kjønn pr. 1.10:													
	Sum		1991		1992		1993		1994		1995		1996	
	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
Sum, Kongsvinger:	364	172	48	8	48	34	59	34	64	54	68	20	77	22
<i>Deltidsstudier:</i>	<i>165</i>	<i>44</i>	<i>26</i>	<i>2</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>20</i>	<i>2</i>	<i>46</i>	<i>32</i>	<i>28</i>	<i>4</i>	<i>45</i>	<i>4</i>
Naturfag 10 vt	13	6	-	-	-	-	-	-	13	6	-	-	-	-
Praktisk-ped.utd. 20 vt	10	19	-	-	-	-	-	-	10	19	-	-	-	-
Spes.ped. 10 vt	43	9	-	-	-	-	20	2	23	7	-	-	-	-
Førskolelærerutd. 1. året	99	10	26	2	-	-	-	-	-	-	28	4	45	4
<i>Heltidsstudier:</i>	<i>199</i>	<i>128</i>	<i>22</i>	<i>6</i>	<i>48</i>	<i>34</i>	<i>39</i>	<i>32</i>	<i>18</i>	<i>22</i>	<i>40</i>	<i>16</i>	<i>32</i>	<i>18</i>
Bedriftsøkonomi 20 vt	39	43	-	-	-	-	-	-	10	16	17	14	12	13
Engelsk 20 vt	36	10	-	-	16	5	-	-	-	-	-	-	20	5
Kroppsoving 20 vt	29	31	-	-	16	14	13	17	-	-	-	-	-	-
Norsk 20 vt	45	8	22	6	-	-	-	-	-	-	23	2	-	-
Samfunnsfag 20 vt	42	30	-	-	16	15	26	15	-	-	-	-	-	-
Matematikk 20 vt	8	6	-	-	-	-	-	-	8	6	-	-	-	-

Tabell V.3.4 Antall registrerte studenter ved de desentraliserte på Kongsvinger pr. 1.10, 1991-97 etter bosted ved opptak.

I = Innenfor Kongsvinger-regionen U = Utenfor Kongsvinger-regionen¹⁰

Type studium:	Registrerte studenters bosted ved opptak:													
	Sum		1991		1992		1993		1994		1995		1996	
	I	U	I	U	I	U	I	U	I	U	I	U	I	U
Sum, Kongsvinger:	411	125	50	6	65	17	69	24	93	25	65	23	69	30
<i>Deltidsstudier:</i>	170	39	23	5	-	-	21	1	61	17	31	1	34	15
Naturfag 10 vt	10	9	-	-	-	-	-	-	10	9	-	-	-	-
Praktisk-ped.utd. 20 vt	22	7	-	-	-	-	-	-	22	7	-	-	-	-
Spes.ped. 10 vt	50	2	-	-	-	-	21	1	29	1	-	-	-	-
Førskolelærerutd. 1.år	88	21	23	5	-	-	-	-	-	-	31	1	34	15
<i>Heltidsstudier:</i>	241	86	27	1	65	17	48	23	32	4	36	22	35	15
Bedriftsøkonomi 20 vt	51	31	-	-	-	-	-	-	22	4	12	19	17	8
Engelsk 20 vt	38	8	-	-	20	1	-	-	-	-	-	-	18	7
Norsk 20 vt	49	4	27	1	-	-	-	-	-	-	22	3	-	-
Kroppsøving 20 vt	36	24	-	-	17	13	19	11	-	-	-	-	-	-
Samfunnsfag 20 vt	57	15	-	-	28	3	29	12	-	-	-	-	-	-
Matematikk 20 vt	10	4	-	-	-	-	-	-	10	4	-	-	-	-

¹⁰Innenfor Kongsvinger-regionen regnes de som har postadresse innunder:

Kongsvinger, Nord-Odal, Sør-Odal, Eidskog, Grue, Åsnes og Våler.

Tabell V.3.5 Antall registrerte studenter i desentraliserte studier på Kongsvinger pr. 1.10, etter alder. 1991-97

Type studium:	Registrerte studenter pr. 1.10:			
	Alle årene 1991-97			
	Sum 1991-97	18- 20 år	21- 24 år	25 år el.eldre
Sum, Kongsvinger:	536	110	170	256
<i>Deltidsstudier:</i>	209	13	33	163
Naturfag 10 vt	19	-	2	17
Praktisk-ped.utd. 20 vt	29	-	3	26
Spes.ped. 10 vt	52	-	-	52
Førskolelærerutd. 1. året	109	13	28	68
<i>Heltidsstudier:</i>	327	97	137	93
Bedriftsøkonomi 20 vt	82	40	28	14
Engelsk 20 vt	46	7	27	12
Kroppsoving 20 vt	60	16	34	10
Norsk 20 vt	53	7	17	29
Samfunnsfag 20 vt	72	27	27	18
Matematikk 20 vt	14	-	4	10

Type studium:	Registrerte studenter pr. 1.10:							
	1991				1992			
	Sum	18- 25 år	21- 24 år	25 år el.eldre	Sum	18- 20 år	21- 24 år	25 år el.eldre
	1991	20 år	24 år	el.eldre	1992	20 år	24 år	el.eldre
Sum, Kongsvinger:	56	5	9	42	82	31	36	15
<i>Deltidsstudier:</i>	28	3	2	23	-	-	-	-
Naturfag 10 vt	-	-	-	-	-	-	-	-
Praktisk-ped.utd. 20 vt	-	-	-	-	-	-	-	-
Spes.ped. 10 vt	-	-	-	-	-	-	-	-
Førskolelærerutd. 1. året	28	3	2	23	-	-	-	-
<i>Heltidsstudier:</i>	28	2	7	19	82	31	36	15
Bedriftsøkonomi 20 vt	-	-	-	-	-	-	-	-
Engelsk 20 vt	-	-	-	-	21	7	10	4
Kroppsoving 20 vt	-	-	-	-	30	10	16	4
Norsk 20 vt	28	2	7	19	-	-	-	-
Samfunnsfag 20 vt	-	-	-	-	31	14	10	7
Matematikk 20 vt	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabell V.3.5 forts.

Type studium:	Registrerte studenter pr. 1.10:							
	1993				1994			
	Sum	18- 25 år	21- 24 år	25 år el.eldre	Sum	18- 20 år	21- 24 år	
	1993	1993	1993	1993	1994	1994	1994	1994
Sum, Kongsvinger:	93	21	35	37	118	8	17	93
<i>Deltidsstudier:</i>	22	-	-	22	78	-	5	73
Naturfag 10 vt	-	-	-	-	19	-	2	17
Praktisk-ped.utd. 20 vt	-	-	-	-	29	-	3	26
Spes.ped. 10 vt	22	-	-	22	30	-	-	30
Førskolelærerutd. 1. året	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Heltidsstudier:</i>	71	21	35	15	40	8	12	20
Bedriftsøkonomi 20 vt	-	-	-	-	26	8	8	10
Engelsk 20 vt	-	-	-	-	-	-	-	-
Kroppsoving 20 vt	30	8	18	4	-	-	-	-
Norsk 20 vt	-	-	-	-	-	-	-	-
Samfunnsfag 20 vt	41	13	17	11	-	-	-	-
Matematikk 20 vt	-	-	-	-	14	-	4	10

Type studium:	Registrerte studenter pr. 1.10:							
	1995				1996			
	Sum	18- år	21- 24 år	25 år el.eldre	Sum	18- 20 år	21- 24 år	25
	1995	1995	1995	1995	1996	1996	1996	1996
Sum, Kongsvinger:	88	25	27	56	99	22	46	31
<i>Deltidsstudier:</i>	32	1	8	23	49	9	18	22
Naturfag 10 vt	-	-	-	-	-	-	-	-
Praktisk-ped.utd. 20 vt	-	-	-	-	-	-	-	-
Spes.ped. 10 vt	-	-	-	-	-	-	-	-
Førskolelærerutd. 1. året	32	1	8	23	49	9	18	22
<i>Heltidsstudier:</i>	56	24	19	13	50	13	28	9
Bedriftsøkonomi 20 vt	31	19	9	3	25	13	11	1
Engelsk 20 vt	-	-	-	-	25	-	17	8
Kroppsoving 20 vt	-	-	-	-	-	-	-	-
Norsk 20 vt	25	5	10	10	-	-	-	-
Samfunnsfag 20 vt	-	-	-	-	-	-	-	-
Matematikk 20 vt	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabell V.3.6 Antall uteksaminerte (bestått i alle fag) fra desentraliserte studier på Kongsvinger 1992-97.

Type studium:		Sum 1997	1992	1993	1994	1995	1996	
Sum, Kongsvinger:		373	21	89	79	96	63	25
<i>Deltidsstudier:</i>		<i>143</i>	-	<i>23</i>	<i>22</i>	<i>70</i>	<i>28</i>	-
Naturfag	10 vt	15	-	-	-	15	-	-
Praktisk-ped.utd.	20 vt	28	-	-	-	-	28	-
Spes.ped.	10 vt	52	-	-	22	30	-	-
Førskolelærerutdanning		48	-	23	-	25	-	-
<i>Heltidsstudier:</i>		<i>230</i>	<i>21</i>	<i>66</i>	<i>57</i>	<i>26</i>	<i>35</i>	<i>25</i>
Bedriftsøkonomi	20 vt	46	-	-	-	17	18	11
Engelsk	20 vt	31	-	17	-	-	-	14
Kroppsoving	20 vt	54	-	26	28	-	-	-
Norsk	20 vt	38	21	-	-	-	17	-
Samfunnsfag	20 vt	52	-	23	29	-	-	-
Matematikk	20 vt	9	-	-	-	9	-	-

Tabell V.3.7 Gjennomsnittskarakterer for uteksaminerte fra desentraliserte studier på Kongsvinger 1992-97.

Type studium:		1992	1993	1994	1995	1996	1997
<i>Deltidsstudier:</i>							
Naturfag	10 vt	-	-	-	:	-	-
Praktisk-ped.utd.	20 vt	-	-	-	-	2,73	-
Spes.ped.	10 vt	-	-	2,6	2,5	-	-
Førskolelærerutdanning		-	G/M	-	2,6	-	-
<i>Heltidsstudier:</i>							
Bedriftsøkonomi	20 vt	-	-	-	2,78	2,85	3,08
Engelsk	20 vt	-	2,6	-	-	-	2,7
Kroppsoving	20 vt	-	2,52	2,46	-	-	-
Norsk	20 vt	2,85	-	-	-	3,3	-
Samfunnsfag	20 vt	-	2,66	2,68	-	-	-
Matematikk	20 vt	-	-	-	2,23	-	-

Tabell V.3.8 Gjennomsnittskarakterer for uteksaminerte fra Høgskolen i Hedmark 1992-97.

Type studium:		1992	1993	1994	1995	1996	1997
<i>Deltidsstudier:</i>							
Naturfag	10 vt	.	.	.	:	.	.
Praktisk-ped.utd.	20 vt	.	.	.	.	:	.
Spes.ped.	10 vt	2,4	2,5	2,5	2,6	2,5	2,6
Førskolelærerutdanning		.	2,7	.	2,6	.	.
<i>Heltidsstudier:</i>							
Bedriftsøkonomi	20 vt	.	.	.	:	:	2,87
Engelsk	20 vt	2,7	2,8	2,8	2,9	2,7	2,7
Kroppsoving	20 vt	-	2,44	2,54	-	-	-
Norsk	20 vt	3,05 ¹¹	2,9	2,8	2,8	2,9	2,9
Samfunnsfag	20 vt	.	.	.	2,67	2,73	2,88
Matematikk	20 vt	.	.	.	2,59	.	.

Tabell V.3.9 Gjennomsnittlig konkurransepoeng ved opptak for registrerte studenter i desentraliserte studier i Kristiansund pr. 1.10, 1991- 1997.

¹¹Litteratur 3.0 Språk 3.1

Type studium:		Registrerte studenters konkurransepoeng ved opptak:					
		92/93	93/94	94/95	95/96	96/97	97/98
<i>Deltidsstudium:</i>							
Førskolelærerutd.	1. år	-	48	-	-	-	50
<i>Heltidsstudium:</i>							
Statsvitenskap	20 vt	-	-	-	47	44	50

Tabell V.3.10 *Gjennomsnittlig konkurransepoeng ved opptak for registrerte studenter ved høyskolen i Molde.*

Type studium:		Registrerte studenters konkurransepoeng ved opptak:					
		92/93	93/94	94/95	95/96	96/97	97/98
<i>Heltidsstudium:</i>							
Statsvitenskap	20 vt	.	.	.	48,17	46,56	47,97

Tabell V.3.11 *Antall registrerte studenter i desentralisert studier i Kristiansund pr. 1.10 i perioden 1991- 1998 etter kjønn. K= Kvinne og M=Mann.*

Type studium:	Registrerte studenter etter kjønn pr. 1.10:													
	<u>Sum</u>		1992		1993		1994		1995		1996		1997	
	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
	K	M												
Sum, Kristiansund:	209	88	15	1	31	3	14	1	44	31	42	11	63	41
<i>Deltidsstudier:</i>	<i>190</i>	<i>65</i>	<i>15</i>	<i>1</i>	<i>31</i>	<i>3</i>	<i>14</i>	<i>1</i>	<i>39</i>	<i>25</i>	<i>34</i>	<i>-</i>	<i>57</i>	<i>35</i>
Eldreomsorg vt	20	43	2	15	1	-	-	14	1	-	-	14	-	-
Veiledningsped. vt	10	55	3	-	-	-	-	-	-	2	3	20	-	8
Praktisk ped. vt	20	22	57	-	-	-	-	-	-	1	22	-	-	10
Førskolelærerutd. 1.år	1.år	70	3	-	-	31	3	-	-	-	-	-	-	39
<i>Heltidsstudium:</i>														
Statsvitenskap 20 vt	20 vt	19	23	-	-	-	-	-	-	5	6	8	11	6

Tabell V.3.12 *Antall registrerte studenter i desentraliserte studier i Kristiansund pr. 1.10, 1991-97 etter bosted ved opptak. I = Innenfor Kristiansund-regionen U = Utenfor Kristiansund-regionen¹²*

Type studium:	Registrerte studenters bosted ved opptak:													
	<u>Sum</u>		1992		1993		1994		1995		1996		1997	
	I	U	I	U	I	U	I	U	I	U	I	U	I	
	U	I	U											
Sum, Kristiansund:	172	125	12	4	21	13	7	8	47	28	35	18	50	54
<i>Deltidsstudier:</i>	<i>135</i>	<i>120</i>	<i>12</i>	<i>4</i>	<i>21</i>	<i>13</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>38</i>	<i>26</i>	<i>19</i>	<i>15</i>	<i>38</i>	<i>54</i>
Eldreomsorg vt	20	23	22	1	4	-	-	7	8	-	-	4	10	-
Veiledningsped. vt	10	48	10	-	-	-	-	-	-	28	2	15	5	5
Praktisk ped. vt	20	24	55	-	-	-	-	-	-	10	24	-	-	14
Førskolelærere 1. år	1. år	40	33	-	-	21	13	-	-	-	-	-	-	19
<i>Heltidsstudium:</i>														

¹²Innenfor Kristiansund-regionen regnes de som har postadresse innunder: Aure, Averøy, Eide, Frei, Gjemnes, Halså, Kristiansund, Rindal, Sunndal, Surnadal, Smøla, Tingvoll og Tustna.

Statsvitenskap	20	37	5	-	-	-	-	-	-	9	2	16	3	12	-
	vt														

Tabell V.3.13 *Antall registrerte studenter i desentraliserte studier i Kristiansund pr. 1.10, 1991-1997 etter alder.*

Type studium:	Registrerte studenter pr. 1.10			
	<u>alle årene: 1992 - 97</u>			
	Sum	18-	21-	25 år
	1992- 97	20 år	24 år	el.eldre
Sum, Kristiansund:	297	12	20	265
<i>Deltidsstudier:</i>	<i>255</i>	<i>-</i>	<i>7</i>	<i>245</i>
Eldreomsorg 20 vt	45	-	-	45
Veiledningsped. 10 vt	58	-	-	58
Praktisk-ped.utd. 20 vt	79	-	-	79
Førskolelærerutd. 1.år	73	-	7	66
<i>Heltidsstudium:</i>				
Statsvitenskap 20 vt	42	12	13	17

Tabell V.3.13 forts. *Antall registrerte studenter i desentraliserte studier i Kristiansund pr. 1.10, 1991-1997 etter alder.*

Type studium:	Registrerte studenter pr. 1.10:											
	1992				1993				1994			
	Sum 1992	18- 20 år	21- 24 år	25 år el.eldre	Sum 1993	18- 20 år	21- 24 år	25 år el.eldre	Sum 1994	18- 20 år	21- 24 år	25 år el.eldre
Sum, Kristiansund:	16	-	-	16	34	-	7	27	15	-	-	15
<i>Deltidsstudier:</i>	<i>16</i>	-	-	<i>16</i>	<i>34</i>	-	<i>7</i>	<i>27</i>	<i>15</i>	-	-	<i>15</i>
Eldreomsorg 20 vt	16	-	-	16	-	-	-	-	15	-	-	15
Veiledningsped. 10 vt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Praktisk-ped. utd. 20 vt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Førskolelærerutd. 1. år	-	-	-	-	34	-	7	27	-	-	-	-
<i>Heltidsstudium:</i>												
Statsvitenskap 20 vt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Type studium:	Registrerte studenter pr. 1.10:											
	1995				1996				1997			
	Sum 1995	18- 20 år	21- 24 år	25 år el.eldre	Sum 1996	18- 20 år	21- 24 år	25 år el.eldre	Sum 1997	18- 20 år	21- 24 år	25 år el.eldre
Sum, Kristiansund:	75	2	5	68	53	9	6	38	104	1	2	101
<i>Deltidsstudier:</i>	<i>64</i>	-	-	-	<i>34</i>	-	-	<i>34</i>	<i>92</i>	-	-	<i>92</i>
Eldreomsorg 20 vt	-	-	-	-	14	-	-	14	-	-	-	-
Veiledningsped. 10 vt	30	-	-	30	20	-	-	20	8	-	-	8
Praktisk-ped.utd. 20 vt	34	-	-	34	-	-	-	45	45	-	-	45
Førskolelærerutd. 1.år	-	-	-	-	-	-	-	-	39	-	-	39
<i>Heltidsstudium:</i>												
Statsvitenskap 20 vt	11	2	5	4	19	9	6	4	12	1	2	9

Tabell V.3.14 *Antall uteksaminerte (bestått i alle fag) fra desentraliserte studier
Kristiansund 1992-97.*

i

Type studium:	Sum	1994	1995	1996	1997
Sum, Kristiansund:	135	10	-	65	60
<i>Deltidsstudier:</i>	<i>120</i>	<i>10</i>	<i>-</i>	<i>57</i>	<i>53</i>
Eldreomsorg 20 vt	21	10	-	11	-
Veiledningsped. 10 vt	42	-	-	23	19
Praktisk-ped.utd. 20 vt	34	-	-	-	34
Førskolelærerutd. 1. år	33	-	-	33	-
<i>Heltidsstudium:</i>					
Statsvitenskap 20 vt	15	-	-	8	7

Tabell V.3.15 *Gjennomsnittskarakterer for uteksaminerte fra
desentralisert utdanning i Kristiansund 1996-97.*

Type studium::	1996	1997
<i>Deltidsstudier:</i>		
Veiledningsped. 10 vt	2.5	2.6
<i>Heltidsstudium:</i>		
Statsvitenskap 20 vt	2.8	2.6

Tabell V.3.16 *Gjennomsnittskarakterer for uteksaminerte
fra høyskolene i Molde og Ålesund 1996-97.*

Type studium:	1996	1997
<i>Deltidsstudium:</i>		
Veiledningsped. 10 vt	2.5	2.8
<i>Heltidsstudium:</i>		

Statsvitenskap	20 vt	2.7	2.7
----------------	-------	-----	-----

Vedleggstabeller del 2

Spesialbestilte tabeller fra Statistisk sentralbyrå

